

"העבודה שבלב" - המרכז להתחדשות התפילה
התנועה הרפורמית בישראל / מועצת הרבנים המתקדמים

לוח מנהגי התפילה

לשנת תש"פ

כמנהגי קהילות היהדות

המתקדמת בישראל

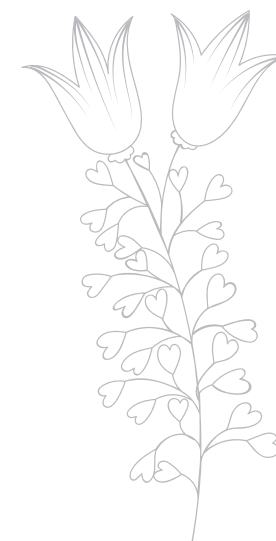
ירושלים, ערב ראש השנה תש"פ

אוגדן זה יוצא לאור בסיוע הקרן הקיימת לישראל, ובמסגרת שיתוף הפעולה
בין הקרן הקיימת לישראל והתנועה הרפורמית בישראל בתחום החינוך הציוני.

תוכן עניינים

4	מבוא
6	תשרי
40	מרחשון
48	כסלו
58	טבת
64	שבט
72	אדר
82	ניסן
96	אייר
106	סיון
114	תמוז
122	מנחם-אב
130	אלול
136	מוסף התפילה
140	מנהגי אבלות וניחום אבלים
148	לוח הקריאות בתורה

מבוא

חברים וחברות יקרים,

זו השנה העשירית שאנו שמחים להגיש לכם את אוגדן מנהגי התפילה בקהילות הרפורמיות בישראל. אנו ממשיכים להשתדל לשקף את מגוון מנהגי התפילה בקהילותינו במשך השנה העברית, כאשר לנגד עינינו התייחסות למנהגים המסורתיים כמו גם המתחדשים. מטרת האוגדן להיות כלי עזר לרבנים, שליחי ציבור, גבאים, חברי ועדות התפילה, מובילי מעמדים וכל החפץ בעיון תפילה (וכמובן שהדברים מכוונים לגברים ונשים כאחד).

כבעבר נדגיש כי אין בכוונתנו ליצור מנהג תנועתי אחיד או להורות הלכה. מטרת האוגדן לאפשר בחירה מתוך מגוון, ויצירתיות ליטורגית הנשענת על הכרת מסורת התפילה לדורותיה ולמידה הדדית של קהילה מרעוטה.

אוגדן התפילה לשנת תש"פ ופניו אל העתיד. במהלך שנה זו יבוא, כך אנו מקווים הסידור החדש לידי סיום. יהיה זה אך נאה כי 200 שנים לאחר הדפסת הסידור הרפורמי הראשון, עומדת התנועה הרפורמית בישראל בפתחו של עידן חדש ומכניסה לקהילותיה, בתי התפילה שלה, סידור חדש. לכן החלטנו כי השנה כמבוא בפתח כל חודש נביא מובאה מתוך המכלול היצירתי המתגבש בסידור הזה. זה הזמן והמקום הנכונים לשלוח ברכות יישר כוח לרבה פרופ' דליה מרקס ולרבה ד"ר אלונה ליסיצה על עבודתן המסורה בעריכת הסידור החדש.

תודתנו העמוקה חזן אבן כהן על היותו זוג עיניים נוספות במטרתנו להימנע ככל האפשר משיגאות. כבכל שנה אנו מזמינים אתכם להעיר לנו הערות, להעשיר את האוגדן במנהגים נוספים מקהילתכם ולהשיא עצות לשיפור הכלי הלימודי והעיוני שיצרנו. את האוגדן ניתן למצוא אף במהדורה מכוונת באתר האינטרנט של התנועה.

שנה טובה

הרב יהורם מזור והרב גלעד קריב

עורכי האוגדן

"העבודה שבלב - המרכז להתחדשות התפילה" הנו גוף רעיוני ועיוני שמטרתו לעודד ולקדם את התפתחותה והתחדשותה של התפילה בקהילות היהדות המתקדמת ולהעניק סיוע בתחום היצירה הליטורגית ועיון התפילה. מנהל המרכז: הרב יהורם מזור.
כתובתנו האלקטרונית: ravyoram@gmail.com

תשרי

כוונה להפרשת חלה
מתוך שער ההכנות לשבת בבית / הרב עודד מזור

עת באה שבת אל ביתנו, עת עורכים אנו את השלחן,
נעלה התפלה מלבנו, כתרומת הבצק המוכן.
שנדע להפריש מזמננו, מן היכלת ומן הנכסים,
שנדע לפרש מלותינו, גלויים ולא מקסים.
שמחוות הזולת יתפרשו כאן לכף זכות ובעין טובה,
ויפרש מעלינו כל צער, כל מכאוב וכל דאבה.
שנפרש מימים שחלפו כבר, נשאירם מאחור בחיור,
ונפרש בשמחה על ביתנו, יום שבת מנחם וברוך.
את סכת שלומך פרש עלינו, רחמים וחיים ושלום,
להניח ברכה אל ביתנו, לפרש מלבנו חלום.

ערב ראש השנה, יום ראשון, כ"ט אלול תשע"ט 29.9

נושא חשוב שיש לתת עליו את הדעת, במסגרת ההכנות שלנו לקראת ראש השנה, הוא ענין המוכנות האישית של כל אחד ואחת מאתנו לקראת ראש השנה. לא די בעסוק בנושאים שבין אדם למקום - יש להקדים להם נושאים שבין אדם לחברו. חשוב להיות מודע ולעשות כל שבידינו להגיע לראש השנה כשלבנו, מחשבותינו וידינו נקיות. **הרב יהורם מזור**

- א. נוהגים להשכים לאמירת סליחות של ערב ראש השנה, הנקראות בקהילות אשכנז סליחות "זכור ברית", על שם אחד הפיוטים המרכזיים בסדר הסליחות של לילה זה.
- ב. אין תוקעים ביום זה בשופר על מנת להבדיל בין התקיעות של חודש אלול שהן בגדר מנהג, לבין תקיעות החובה של החג.
- ג. נוהגים להרבות בצדקה בערב החג ובימים שלפניו.
- ד. המקפידים בדיני בישול והבערת אש בחג מדליקים נר של שתי יממות, אשר יאפשר העברת אש לצורכי בישול ולהדלקת נרות החג בערב השני, ועורכים ערוב תבשילין, על מנת לאפשר הכנה של סעודות השבת במהלך החג.
- ה. מדליקים את נרות החג טרם שקיעת החמה ומברכים לאחר ההדלקה (להבדיל מערב שבת) את ברכת "להדליק נר של יום טוב" ואת ברכת הזמן (שהחיינו).

א' ראש השנה, יום שני, א' תשרי תשע"ט 30.9

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "להדליק נר של יום טוב" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). יש הנוהגים להדליק את הנרות בעת סעודת החג באמצעות העברת אש נר שהודלק לפני כניסת החג.
- ב. נוסח התפילה המיוחד, הכולל תוספות בתפילת העמידה ופיוטים, נמצא במחזור "כוונת הלב".
- ג. בברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא", את הבקשה: "הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזו לטובה ולברכה" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. מנהג ארץ ישראל שאין מקדשים בבית הכנסת בראש השנה. מנהג חלק מקהילות התנועה לערוך בכל זאת קידוש וסדר סמנים גם בבית הכנסת בתום התפילה. מנהג קהילות אחרות להזמין את הילדים אל בימת בית הכנסת לקידוש, ובנוסף לכוסית

היין לתת להם תפוח בדבש או ממתק ולברך יחד אתם "יהי רצון שתהא השנה טובה ומתוקה"

- ה. בסעודת החג נוהגים לקדש בסדר יק"ז (יין, קידוש היום (מקדש ישראל ויום הזיכרון) וברכת הזמן). לאחר ברכת הפת נוהגים לטבול הפת בדבש.
- ו. בתום הקידוש עורכים את סדר "סימנא מילתא" ופותחים את הסעודה במאכלים סמליים ובהם תפוח בדבש, רימון, ראש דג, סלק, גזר, תמרים, רוביא, כרישה, ועוד. מברכים ברכת "בורא פרי העץ" לפני אכילת הפרי הראשון, וברכת "בורא פרי האדמה" לפני אכילת הירק הראשון.
- ז. בשחרית מתפללים עמידה של שבע ברכות, הכוללת את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה. לאחר תפילת העמידה אומרים את הפיוט "אבינו מלכנו".
- ח. קריאת התורה וההפטרה: מוציאים שני ספרי תורה ואומרים י"ג מדות ופסוקי "ואני תפילתי". בספר ראשון קוראים לחמישה עולים בסיפור לידתו של יצחק בפרשת "וירא" (בראשית כא, 1-34). בקהילות בהן נוהגים לברך בברכת "מי שברך" את העולים לתורה מוסיפים: "ויכתבה/ו ויחתמה/ו לחיים טובים ביום הדין הזה", בספר השני מעלים את המפטיר. מנהג רבות מקהילות התנועה, וכך גם נוסח מחזור כוונת הלב לקרוא את פסוקי החג בפרשת "אמר" (ויקרא כג, 23-25). המנהג המסורתי הוא לקרוא בפרשת קורבנות החג מתוך פרשת "פנחס" (במדבר כט, 1-6). יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני, ויש הנוהגים לומר חמש העליות ולפני המפטיר את הברכה בעבור החולים.
- ט. קהילות שאינן מקיימות תפילות ביום השני של ראש השנה, יכולות לקרוא את הקריאה של היום השני (פרשת העקידה, וראו בהמשך) ביום הראשון (מנהג קהילת הר-אל).
- י. ביום הראשון של החג מפטירים בהולדת הנביא שמואל ובתפילת חנה בספר שמואל א'. מנהג חלק מקהילות התנועה להסתפק בקריאת פרק א'. מנהג קהילות אחרות לקרוא גם את תפילת חנה (שמואל א' ב, 1-10)
- יא. כבכל השבתות והימים הטובים מוסיפים תפילה לשלום חילי וחיליות צה"ל ותפילה לשלומה של מדינת ישראל לאחר קריאת התורה. בראש השנה וביום הכיפורים נוהגים להוסיף תפילה לשלום אחינו הנתונים בשביה ובצרה, כמופיע במחזור כוונת הלב. מן הראוי להקדיש התפילה לאזרחי ישראל הנמצאים בשבי ולמשפחות חללי צה"ל המקוות להביא את בניהן לקבר ישראל.
- יב. תקיעות השופר: לאחר קריאת התורה וההפטרה וטרם השבת הספרים להיכל, תוקעים בשופר שלוש פעמים בסדר תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה (תשר"ת); שלוש פעמים: תקיעה-שברים-תקיעה (תש"ת) ושלוש פעמים: תקיעה-תרועה-

מנהגי תקיעת שופר

- א. תקיעת השופר היא מצוותו המרכזית של ראש השנה. בנוסף למצווה זו התפתחו שני מנהגים: תקיעה בשופר בחתימת תפילת נעילה, כזכר לתקיעת השופר במוצאי יום הכיפורים של שנת היובל, ותקיעות בשופר במהלך חודש אלול (הספרדים תוקעים בעת אמירת י"ג מידות בסליחות; האשכנזים תוקעים בתום תפילת שחרית).
- ב. למרות שהתורה אינה מזכירה דווקא את השופר ככלי לתרועה בראש השנה, למדו את החכמים את הדבר מאזכור השופר ביחס למצוות היובל ("שיהיו כל תקיעות שביעי שוות זו כזו" בבלי, רה"ש לג ע"ב).
- ג. כל הקרניים, למעט קרן הפרה, כשרות להתקנת שופר. המנהג הוא לתקין שופר מקרן הכבש או מקרן היעל. רוב העדות תוקעות בראש השנה בשופר כפוף של כבש. יהודי תימן נוהגים לתקוע בקרן היעל שהיא ארוכה ומסולסלת.
- ד. בתפילות ראש השנה נוהגים לתקוע בשופר בתפילת שחרית ובתפילת מוסף. מלכתחילה ניתן לצאת לידי חובת שופר בכל שעות היום (לא נוהגים לתקוע בלילה). בתפילת השחרית תוקעים לאחר קריאת התורה וההפטרה, טרם השבת ספרי התורה להיכל. בתפילת המוסף משלבים את תקיעות השופר בחתימת ברכות "מלכויות", "זיכרונות" ו-"שופרות".
- ה. המנהג המסורתי הוא להימנע מתקיעת השופר ביומו הראשון של ראש השנה שחל בשבת, בשל החשש שמי שאינו בקיא יטלטל את השופר לצורך לימוד התקיעה אצל מומחה (בדומה לאיסור נטילת לולב בשבת או קריאת מגילה בשושן פורים שחל בשבת). עם זאת ישנן עדויות מוצקות להלכה ארץ ישראלית במסגרתה נהגו לתקוע בשופר גם בשבת, על יסוד מנהגו של רבן יוחנן בן זכאי בבית הדין ביבנה. מנהג רוב קהילות התנועה לתקוע בשופר גם בשבת. קהילות הנמנעות מתקיעה בשבת ראוי ותקפדנה את מטבע התפילה בברכת קדושת היום בתפילות העמידה ובקידוש מ-"יום תרועה" ל"יום זיכרון תרועה".
- ו. חכמי המשנה והתלמודים נחלקו בהבנת קול "התרועה" שתורגם לארמית כ"יבבא". לשיטת דעה אחת מדובר בקול של אנחה. הדעה האחרת הציעה את קול היללה. על יסוד דעות אלו נקבעו שלושה סוגי קולות:

תקיעה גדולה (תר"ת) (סה"כ שלושים תקיעות). לפני התקיעה נוהגים לומר את מזמור תהילים מז' ולקט פסוקים נוספים. מברכים לפני התקיעה "... וציוונו לשמוע קול שופר" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים שהתוקע/ת קורא/ת את הבקשה המיוחדת לבעלי התקיעה. שליח הציבור, או אחד מחברי הקהילה, מקריא את סדר התקיעות עבור התוקע. המנהג המסורתי הוא שהקהל יושב בשעת תקיעות אלו (להבדיל מתקיעות תפילת מוסף); מנהג רבות מקהילותינו שהקהל עומד אף בתקיעות אלו. ראו בהמשך פירוט והרחבה של מנהגי תקיעת השופר.

יג. לאחר תקיעת השופר מחזירים את ספרי התורה להיכל.

יד. תפילת המוסף: בתפילת העמידה של מוסף ראש השנה תשע ברכות, ובכללן שלוש הברכות המיוחדות לחג: "מלכויות" (הנאמרת במסגרת ברכת "קדושת היום"), "זכרונות" ו-"שופרות". בחתימת כל אחת מהברכות נוהגים לתקוע בשופר. מנהג מחזור "כוונת הלב" לתקוע שלוש פעמים תשר"ת בסיום "מלכויות"; שלוש פעמים תש"ת בסיום "זכרונות"; ושלוש פעמים תר"ת בסיום "שופרות". בעת התקיעות הקהל עומד על רגליו.

טו. מנהג רבות מקהילות התנועה לומר זכר למוסף בלבד, הכולל את הפיוט "ונתנה תוקף" ואת שלוש הברכות המיוחדות. חלק מקהילות התנועה נוהגות להתפלל ראשית בדומיה את עמידת המוסף במלואה (המופיעה בסוף מחזור "הכוונה שבלב"), ולשלב את הפיוט "ונתנה תוקף" ותקיעות המוסף במעין חזרת הש"ץ.

טז. בקידושא רבא של ראש השנה אומרים לפני הברכה את פסוקי "וידבר משה" (ויקרא כג, 44), ו-"תקעו בחודש שופר" (תהילים פא, 4-5), כמופיע במחזור כוונת הלב. לאחר ברכת "המוציא" טובלים את החלה בדבש.

יז. אין קוראים בתורה בתפילת מנחה (הקריאה בתורה במנחה מתבצעת רק כאשר יומו הראשון של החג חל בשבת, ואז קוראים בפרשת השבוע החדש: "האזינו"). מתפללים תפילת עמידה של שבע ברכות וחותרים בסדר "אבינו מלכנו".

יח. לאחר תפילת המנחה, בשעות אחר הצהריים, נוהגים לערוך את סדר התשליך, לגדותיו של מקור מים. מנהג חלק מקהילות התנועה לקיים את התשליך ביומו השני של החג. סדר התשליך כולל אמירת הפסוקים הבאים: מיכה ז, 18-19 ("ותשליך במצולות ים..."), תהילים קיח 9-5 ("מן המצר..."), מזמורי תהילים לג ו-קל ובקשות שונות. רבני התנועה חברו בקשות ונוסחים שונים למעמד התשליך. קהילות ספרד נוהגות לחתום את התשליך באמירת משנה וקדיש דרבנן. על מנת לזכות הרבים ניתן לתקוע בשופר גם במעמד זה (מן הראוי לתקוע לכל הפחות עשרה קולות: תשר"ת, תש"ת ותר"ת). במידה ויש בקהל מי שטרם שמע תקיעת שופר ניתן לברך את ברכת השופר ואת ברכת הזמן (שהחיינו).

שלושה קולות של אנחה (שברים), תשע קולות של יללה (תרועה) ושילוב של שני הקולות (שברים-תרועה).

ז. על יסוד העובדה שפסוקי התורה של מצוות היובל ושל ראש השנה מזכירים שלוש פעמים את המונח "תרועה" למדו חז"ל שיש להשמיע שלוש תרועות בראש השנה. בנוסף, על יסוד העובדה שהפסוק המדבר בתקיעת השופר במוצאי יוה"כ של שנת היובל מוזכרות פעמיים הטיות הפועל "להעביר" ("והעברת שופר" ו-"ותעבירו שופר" ויקרא כה)) למדו החכמים שיש להשמיע לפני ואחרי כל תרועה קול פשוט של תקיעה.

ח. שילוב מסורות חז"ל שהוזכרו לעיל הוביל לקביעת סדר התקיעות הבסיסי של שלושה מחזורים לכל אחד מהקולות האפשריים של "התרועה", בלוויית תקיעה פותחת ותקיעה חותמת: תקיעה - שברים-תרועה - תקיעה (תשר"ת כפול שלוש); תקיעה - שברים - תקיעה (תש"ת כפול שלוש); תקיעה - תרועה - תקיעה (תר"ת כפול שלוש) - סה"כ שלושים קולות. התקיעה האחרונה של סדר תר"ת היא תקיעה ארוכה במיוחד (תקיעה גדולה).

ט. בסדר התקיעה בתפילת השחרית נוהגים להקדים לשלושים הקולות את מזמור מ"ד ("למצח לבני קרח"), המזכיר את קול השופר. לאחר לקט פסוקים נוסף נוהגים שהתוקע אומר תחינה קצרה. התוקע מברך לפני התקיעות (ומנהג חלק מהקהילות שכל הקהל מברך יחד עמו) את ברכת "... לשמוע קול שופר" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים לברך את הברכות בשני ימי החג.

י. התקיעות בתפילת השחרית נקראות "תקיעות דמיושב" מכיוון שהציבור אינו נדרש לעמוד בזמן שמיעתן. מנהג רבות מהקהילות שהציבור עומד גם בזמן תקיעות אלו.

יא. נוהגים ששליח הציבור או אדם אחר מקריא לאוזני התוקע את סדר התקיעות, תקיעה אחר תקיעה. בסדר תשר"ת מכריזים יחד: "שברים תרועה" והתוקע משמיע שני הקולות ברצף. אם שגה בעל התקיעה בהשמעת הקול מקריאים אותו מחדש.

יב. ביחס לתקיעות בחתימת הברכות: "מלכויות", "זכרונות" ו-"שופרות" של תפילת המוסף ישנם מנהגים שונים. מנהג חלק מהעדויות להשמיע בחתימת כל ברכה סדר תשר"ת-תש"ת-תר"ת. מנהג אחר, המופיע במחזור "כוונת הלב"

לחתום את ברכת "מלכויות" בשלושה מחזורי תשר"ת; את ברכת "זכרונות" בשלוש מחזורי תש"ת; ואת ברכת "שופרות" בשלושה מחזורי תר"ת.

יג. במנהג התפילה המסורתי נוהגים לתקוע גם בחתימת הברכות בעת התפילה בלחש. המתפללים ממתינים לתקיעותיו של בעל התקיעה בסוף ברכת "מלכויות", אז ממשיכים בלחש עד שמיעת התקיעות בחתימת "זכרונות", וממשיכים שוב עד לחתימת "שופרות" ושמיעת קולות השופר. בעת חזרת שליח הציבור על תפילת העמידה (תפילת תשע) תוקעים בשופר פעם נוספת בסוף כל אחת משלוש הברכות.

יד. על פי מנהג זה מושמעים שלושים קולות בסוף תפילת השחרית, שלושים קולות בתפילת הלחש של מוסף ושלושים קולות בעת חזרת שליח הציבור. על מנת להשלים את סך הקולות למאה נוהגים להוסיף עשרה קולות תשר"ת-תש"ת-תר"ת בתום קדיש תתקבל החותם את התפילה.

טו. רוב קהילות התנועה (לרבות אלו הנוהגות באמירת תפילת מוסף בלחש) נוהגות להשמיע את תקיעות השופר רק בעת חזרת שליח הציבור על סדר "מלכויות", "זכרונות" ו-"שופרות". על מנת להשלים את סך הקולות לשבעים, ניתן להוסיף עשרה קולות בחתימת תפילת המוסף לאחר קדיש תתקבל או קדיש האבלים. תקיעות המוסף נקראות "תקיעות מועמד" ויש לשומען עומדים.

טז. יש הנוהגים לכסות את השופר ולא להותירו גלוי בין סדר תקיעות אחד למשנהו בדומה לספר תורה. מנהג קהילות אשכנז שהתוקע בשופר מתעטף בקיטל (חלוק תפילה) לבן בדומה לשליח הציבור. נוהגים להזמין את בעל התקיעה לעליה לתורה בתפילת השחרית לפני התקיעות.

יז. בחלק מהקהילות התנועה נוהגים לצרף יחד מספר בעלי תקיעה ולהשמיע בו זמנית קולות של מספר שופרות. יש אף הנוהגים לשלב ילדים בסדר התקיעה. קהילות הנוהגות כך - ראוי וייחדו לכך את אחד מסדרי התקיעות ולהותיר את הסדר השני לתקיעות של בעל תוקע מנוסה ובקיא.

יח. מנהג ראוי הוא שבעלי התקיעה מבקרים חברי קהילה חולים או קשישים שנבצר מהם להגיע לבית הכנסת על מנת להשמיע באוזנם את קול השופר וכן לקיים מעמד פומבי של תקיעת שופר בגינה ציבורית או במקום התכנסות אחר לטובת מתן הזדמנות לציבור גדול לשמוע את קול השופר בימות החג.

ב' ראש השנה, יום שלישי, ב' תשרי 1.10

- א. שני ימי ראש השנה נחשבים כ"יומא אריכתא", ועניני התפילה, ההלכה והמנהגים בהם שווים.
- ב. בערב היום השני נוהגים להדליק נרות חג בברכה ("... להדליק נר של יום טוב" ו-"שהחיינו"). המקפידים בדיני העברת אש בחג, מדליקים את נרות החג באמצעות העברת אש מנר נשמה אשר הודלק לפני כניסת החג.
- ג. בסעודת החג בערב ב' ראש השנה נוהגים להניח פרי חדש על השולחן, או ללבוש בגד חדש, ולכוון גם עליהם את אמירת ברכת הזמן (שהחיינו). יש הנוהגים לערוך את סדר "סימנא מילתא" גם בלילו של היום השני.
- ד. נוסח תפילות השחרית והמוסף דומה לנוסח היום הראשון. במנהג התפילה המסורתית נאמרים בכל אחד מהימים פיוטים שונים במסגרת חזרת הש"ץ. רבות מקהילות התנועה נוהגות לייחד ליום ב' של ראש השנה נוסח יצירתי מיוחד, או אירוע מיוחד בתפילה, כדי להבדילו מיומו הראשון החג.
- ה. בתפילת שחרית קוראים בספר הראשון לחמישה עולים בפרשת העקידה (בראשית כב, 1-24). בספר השני קוראים למפטיר, בקריאה זהה לזה של היום הראשון. מפטירים בנבואת הנחמה של ירמיהו (פרק לא, 1-19).
- ו. במנחה מתפללים תפילת שבע ואומרים את הפיוט "אבינו מלכנו".

"ומחה יי דמעה" - אבלות בראש השנה: ראש השנה מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים וזאת עד ליום הכיפורים. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב ראש השנה או ביום השביעי לקבורתו.

צום גדליה, יום רביעי ג' תשרי 2.10

- א. צום גדליה הוא התענית הרביעית מבין ארבע התעניות לזכר חורבן בתי המקדש והארץ. תענית זו מציינת את רצח גדליהו בן אחיקם, נציב יהודה לאחר חורבן הבית הראשון בשנת 585 לפנה"ס ואת בריחת שארית הפליטה למצרים מאימת הבבלים. בעקבות אירועים אלו בא הקץ לנוכחות יהודית בארץ יהודה עד לימי שיבת ציון.
- ב. **זמן התענית** - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, והיא כוללת איסור אכילה ושתייה, אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מועצת הרבנים אין עורכים ביום זה אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת, ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית - מוצאי ראש השנה.
- ג. **ברכת עננו** - מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו". היחיד מוסיף את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה (הברכה נחתמת במטבע: "ברוך... העונה לעמו ישראל בצרה"). מנהג קהילות תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ד. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכוהנים גם בתפילת המנחה.
- ה. לאחר תפילת עמידה בשחרית ובמנחה אומרים את סדר "אבינו מלכנו". המנהג הספרדי הוא לומר סדר סליחות מיוחד לאחר תפילת העמידה בבוקר התענית. לקהילות אשכנז נוסח סליחות מיוחד לליל התענית (במסגרת הסליחות של עשרת ימי תשובה).
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה ביום ג' תשרי ועושות שימוש בסידור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה. סדר תחנון מיוחד לתעניות ציבור מופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ז. בתפילות העמידה מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה; משנים את החתימה של ברכת "קדושת השם" וברכת "השבת המשפט"; כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש, וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".

בין כסה לעשור, ימים רביעי-שלישי, ד'-ט' תשרי, 2-8.10

- א. בתפילות העמידה מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה בברכות: אבות, גבורות, הודאה ועושה השלום, ומשנים את חתימת ברכת "קדושת השם" וברכת "השבת המשפט".
- ב. כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".
- ג. בתפילת שחרית ומנחה, לאחר תפילת עמידה, אומרים את סדר "אבינו מלכנו" או לחלופין שרים את הבית האחרון של הפיוט.
- ד. בתום תפילת ערבית ובתום תפילת שחרית נוהגים לומר את מזמור תהילים כז. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- ה. במהלך עשרת ימי תשובה ממשיכים באמירת סדרי הסליחות. המנהג המסורתי הוא לומר את סדר הסליחות לאחר חצות הליל ועד לזמן עלות השחר. רבות מקהילות התנועה נוהגות לומר את סדר הסליחות גם בשעות הערב והלילה המוקדמות. מעיקר הדין - ניתן גם לומר את פיוטי הסליחות קודם לתפילת המנחה.
- ו. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בזמן אמירת י"ג המידות במהלך סדר הסליחות. קהילות אשכנז נוהגות לתקוע בשופר לאחר תפילת השחרית.

- ח. קריאת התורה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות ל"ד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור אומר יחד את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר האמירה המשותפת חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים. בתפילת מנחה קוראים בתורה וחוזרים על הקריאה מהבוקר. עדות אשכנז מפטירות בישעיה נה, 6 - נו, 8. ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים כלל בתעניות (למעט ביום הכיפורים ובמנחה).
- ט. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ובתפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- י. בשנים האחרונות יש הקושרים את יום התענית לרצח רה"מ יצחק רבין, אשר כגדליה בן אחיקם, נרצח אף הוא על ידי מתנקש יהודי.
- יא. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

שבת שובה, פרשת וילך, ו' תשרי 5.10

- א. בתפילות העמידה ובברכת "מעין שבע" מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה, ומשנים את חתימת ברכת קדושת השם ל"מלך הקדוש". כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".
- ב. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ותפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- ג. בתפילת שחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וילך". בשל מספר הפסוקים המצומצם של הפרשה ראוי לקרוא את הפרשה כולה. מפטירים בהפטרה מיוחדת לשבת "שובה" בהושע יד, מפסוק 2 ועד חתימת הספר. נוהגים להוסיף את הפסוקים מיואל ב, מפסוק 15 ועד סוף הפרק.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "האזינו".

מנהגי אמירת הסליחות

- א. סדר הסליחות מבוסס על סדרת פיוטים ובינם חזרה על י"ג מידות הרחמים. במרוצת הדורות צורפו לסדר הסליחות תפילות ומקראות פתיחה כדוגמת פסוקי "אשרי יושבי ביתך" וסדרת בקשות ותחינות. בנוסף כולל סדר הסליחות המסורתי את הוידוי ואת פסוקי "נפילת האפיים". מלבד ימי אלול ועשרת ימי תשובה נוהגים באמירת סליחות בתעניות, למעט תשעה באב.
- ב. קהילות ספרד נוהגות לומר את הסליחות ממוצאי ראש חודש אלול ועד לערב יום הכיפורים. קהילות אשכנז, וכך גם מרבית קהילות התנועה, נוהגות להתחיל באמירת התפילות במוצאי שבת שלפני ראש השנה ובלבד שניתן להקדים לחג שלושה ימי אמירת סליחות. במידה וראש השנה חל בשבת, ביום שני או ביום שלישי נוהגים להקדים את אמירת הסליחות למוצאי השבת שבוע קודם לכן כפי שקרה בסוף שנת תשע"ח.
- ג. קהילות ספרד נוהגות לומר מדי לילה סדר סליחות קבוע. קהילות אשכנז נוהגות לשלב בסדר הסליחות פיוטים שונים מדי לילה.
- ד. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בשעה ששליח הציבור והקהל אומרים את י"ג המידות. קהילות אשכנז אינן תוקעות בשופר בזמן אמירת הסליחות ובמקום זאת משמיעות תקיעות שופר בתום תפילת השחרית בימות אלול.
- ה. המנהג המסורתי לומר את סדר הסליחות לפני עלות השחר, באשמורת האחרונה של הלילה. קהילות מסורתיות רבות מקלות באמירת סליחות החל מחצות הלילה (עפ"י שעות זמניות, סביבות 10:30-11:00 בלילה בישראל). מעיקר הדין ניתן גם לומר סליחות בשעות תפילת המנחה. קהילות התנועה נוהגות להקל ולאומרן בשעות הערב והלילה המוקדמות.
- ו. נוהגים לומר את סדר הסליחות בציבור ובמניין, אם כי ניתן לומר את פיוטי הסליחות גם ביחידות. המנהג המסורתי הוא להימנע מאמירת י"ג מידות בהעדר מנין. בעת אמירת י"ג מידות נוהגים לעמוד. שליח/ת הציבור מתעטפים בטלית בעת אמירת הסליחות.

יום הכיפורים, יום רביעי, י' תשרי, 9.10

- א. בערב יום הכיפורים נוהגים להרבות בצדקה ובגמילות חסדים.
- ב. יום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה, בסיכת הגוף, ברחיצת הגוף, בנעילת מנעל עור וביחסי אישות.
- ג. בערב החג מדליקים נרות לאחר הסעודה המפסקת ומברכים טרם ההדלקה "... להדליק נר של יום הכיפורים". לאחר ההדלקה מברכים את ברכת הזמן (שהחיינו), ונוהגים לברך את הילדים.
- ד. יש הנוהגים להדליק טרם הדלקת נרות החג גם נרות נשמה לזכר קרוביהם.
- ה. נוהגים ללבוש בגדי לבן ולהתעטף בטלית בכל תפילות יום הכיפורים, לרבות בתפילות ערבית, מנחה ונעילה.
- ו. פותחים את התפילה באמירת תפילת "כל נדרי". מוציאים שני ספרי תורה מן הארון. מנהג חלק מהקהילות להוציא את כל ספרי התורה. משתדלים לומר את סדר "כל נדרי" עוד טרם שקיעת החמה וחותמים אותה בברכת הזמן (שהחיינו).
- ז. בקריאת שמע בערבית ובשחרית נוהגים לומר בקול רם את המלים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", לאחר אמירת הפסוק "שמע ישראל...".
- ח. בכל תפילות היום מתפללים תפילת עמידה של שבע ברכות, על התוספות המיוחדות המשולבות בה. לאחר ברכת עושה השלום אומרים את סדר הוידוי (למעט בתפילת הנעילה בה אומרים את הוידוי כחלק מהברכה הרביעית של קדושת היום). המנהג המסורתי הוא שהיחיד אומר את הוידוי בתום תפילת העמידה ואילו בחזרות הש"ץ משלבים את הוידוי בברכה הרביעית - ברכת קדושת היום.
- ט. לאחר סיום סדר הסליחות בערבית, בשחרית במנחה, ובתפילת נעילה אומרים את סדר "אבינו מלכנו".
- י. **קריאת התורה וההפטרה:** בשחרית מוציאים שני ספרי תורה ואומרים לאחר פתיח הארון את י"ג מדות הרחמים ופסוקי "ואני תפילתי".
- יא. בספר ראשון קוראים לשישה עולים בפרשת החג. מרבית קהילות התנועה נוהגות לקרוא מתוך פרשת "נצבים" (דברים כט, 9-14; ל, 1-20) כמופיע במחזור "כוונת הלב". הקריאה המסורתית לקוחה מתוך פרשת "אחרי מות" (ויקרא טז, 1-34). בקהילות בהן נוהגים לברך בברכת "מי שברך" את העולים לתורה מוסיפים: "ויחתמהו/ ויחתמה לחיים טובים ביום הדין הזה".
- יב. בספר השני קוראים למפטיר. מנהג רוב קהילות התנועה לקרוא בפסוקי בפרשת "אמר" (ויקרא כג, 26-32) כמופיע במחזור "כוונת הלב". המנהג המסורתי: פסוקי

כב. לאחר תקיעת השופר עורכים הבדלה ומברכים שלוש ברכות (בורא פרי הגפן, בורא מאורי האש והמבדיל בין קודש לחול). לא מברכים על הבשמים. נוהגים להדליק את נר ההבדלה מן האש של אחד מנרות הנשמה שהודלקו לפני החג.

כג. מנהג ראוי של רבות מקהילות התנועה לחתום את סדר התפילות ביום הכיפורים בשירת התקווה.

כד. לקיים את הנאמר "ילכו מחיל אל חיל" (תהילים פ"ד, ח) נוהגים להתחיל בבניית הסוכה כבר במוצאי יום כפור.

"ומחה יי דמעה" - אבלות ביום הכיפורים: יום הכיפורים מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. האבלים שקמו מאבלותם נוהגים בכל מנהגי היום ומצטרפים לתפילות הציבור. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו ימי האבלות מצאת החג, ועד לחג הסוכות.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים עד לחג הסוכות, המבטל את יתר ימי אבלות השלושים. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב יום הכיפורים או עד לחג הסוכות.

שבת פרשת האזינו, יג' תשרי 12.10

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטייר בפרשת "האזינו". בשל לשון השירה של הפרשה ראוי לקרוא את כולה. מפטיירים בשירת דוד בשמואל א כב, 1-51.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וזאת הברכה".

ג. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ותפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישיית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.

קורבנות החג בפרשת "פנחס" (במדבר כט 7-11). יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני. יש הנוהגים לקרוא הברכה לשלומם של החולים טרם הגבתה הספר הראשון.

יג. מפטיירים בנבואת ישעיהו: "זה צום אבחרהו" (פרק נז, 21-14 ו- נח, 14-1).

יד. מנהג רוב קהילות התנועה לומר את סדר ה"זכור" לאחר קריאת התורה במנחה כמופיע במחזור "כוונת הלב". מנהג מקצת מקהילות התנועה לומר את סדר ה"זכור" האישי לאחר קריאת התורה בשחרית, טרם השבת ספרי התורה להיכל, כנהוג ברגלים.

טו. תפילת המוסף: לאחר החזרת ספרי התורה להיכל מתפללים את תפילת המוסף. לאחר תפילת העמידה קוראים את הפיוט "ונתנה תוקף" ואת סדר עבודת הכהן הגדול. נוהגים ששליח הציבור או הציבור כולו כורעים ונופלים על פניהם במהלך סדר עבודת הכהן הגדול.

טז. תפילת מנחה: בתפילת מנחה קוראים לשלושה עולים לתורה. מנהג קהילות התנועה לקרוא מתוך פרשת "קדושים" (ויקרא יט, 18-1), כמופיע במחזור "כוונת הלב". המנהג המסורתי: קריאת פסוקי העריות בפרשת "אחרי מות" (ויקרא, יח, 1-30, המשך הקריאה מבוקר החג). העולה השלישי לתורה מפטייר בספר יונה וחותר בשלושה פסוקים ממיכה ז, 20-18. חותמים את קריאת ההפטרה בשלוש ברכות: "האל הנאמן בכל דבריו", "בונה ירושלים", "משמח ציון בבניה ובבנותיה/ מגן דוד".

יז. מנהג מרבית קהילות התנועה לערוך את סדר ה"זכור" לאחר קריאת התורה במנחה, או בין תפילת המנחה לתפילת הנעילה.

יח. לאחר השבת ספרי התורה להיכל מתפללים את תפילת העמידה ואת סדר הווידוי.

יט. תפילת נעילה: בתום תפילת מנחה, חותמים את תפילות היום בתפילת הנעילה. זמנה של התפילה בעת ש"החמה בראש האילנות" (מקביל לזמן הדלקת הנרות בערב החג). במהלך תפילת עמידה וסדר "אבינו מלכנו" מחליפים את התיבות: "כתבנו", "כתוב" "ונכתב" לתיבות: "חתמנו", "חתום", "ונחתם" בהתאמה.

כ. בתפילת נעילה נאמר סדר הווידוי בברכת "קדושת היום", ולא בתום תפילת עמידה.

כא. מסיימים את התפילה עם צאת הכוכבים. בתום התפילה, לאחר אמירת פסוקי הייחוד: "שמע", "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ו"י"י הוא האלוהים", תוקעים בשופר. יש התוקעים תקיעה גדולה בלבד ויש תוקעים סדר תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה גדולה.

מנהגי בניית הסוכה והישיבה בה

- א. הסוכה היא דירת ארעי, האמורה לשמש את האדם בחג הסוכות כמגורי קבע. אין יוצאים ידי חובה בסוכה, שכולה או מקצתה, גזולה או גנובה. סוכה ישנה (כזו הקיימת 30 ימים לפני החג) ניתן לשבת בה, אך יש לחדש בה דבר מה, כדוגמת הנחה מחודשת של הסכך או הוספת סכך.
- ב. גודלה המזערי של הסוכה - שיהא אדם יושב בה כשראשו ורוב גופו בתוך הסוכה. להלכה נקבע שיעור מינימלי של שבעה טפחים לאורך ולרוחב ועשרה טפחים בגובהה (הטפח - 8 ס"מ או 10 ס"מ לשיטה אחרת). גובהה המרבי של הסוכה - עד עשרים אמה (9.6 מטר).
- ג. ארעיות הסוכה הולכת אחרי הסכך. דפנות הסוכה יכולות להיעשות מכל חומר ואף להיות בגדר מבנה קבע (כדוגמת קיר). הסכך חייב להיות מן הצומח, ומדבר תלוש שאינו מחובר לקרקע.
- ד. סוכה כשרה חייבת בשלוש דפנות לפחות, כשהדופן השלישית יכולה להיות צרה ביותר (טפח אחד בלבד).
- ה. "צלתה מרובה מחמתה" - פנים הסוכה צריך להיות מוצל על ידי הסכך. הכלל ההלכתי הוא שאין לבנות סוכה תחת גג או אילן. במקום בו אין ברירה, ראוי לבנות את הסוכה גם באופן שאינו תואם את הדין ההלכתי מאשר לא לבנותה בכלל, ולו כזכר למצווה.
- ו. נוהגים לקשט את הסוכה בפירות ובקישוטים שונים לשם הידור המצווה. נוהגים להזמין את האושפיזין לפני הסעודה בסוכה בכל אחד מימי החג (בערב יום טוב ובערב שבת חוה"מ מזמינים האושפיזין לפני הקידוש).
- ז. נוהגים להקפיד לאכול את סעודת ליל החג בסוכה, ומי שאין ברשותו סוכה ואינו מתארח בסוכה יכול לצאת לידי חובה בקידוש הנערך בסוכת בית הכנסת. במהלך יתר ימי החג נוהגים לאכול את סעודות הקבע בסוכה, ולאכול מחוצה לה רק סעודות ארעי. בכל עת שאוכלים סעודת קבע בסוכה מברכים "ליישוב בסוכה".

חג הסוכות, יום שני, ט"ו תשרי 14.10

- מנהגי התפילה בחג הסוכות מתייחסים למנהג המופיע במחזור "השמחה שבלב" לשלוש הרגלים, בהוצאת מר"ם וקהילת "כל הנשמה".
- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "...להדליק נר של יום טוב". לאחר ההדלקה מברכים את ברכת הזמן ("שהחינו").
  - ב. המקפידים בדיני הבערת אש מדליקים טרם הדלקת הנרות נר של יממה להעברת האש לצרכי בישול.
  - ג. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב (תפילת שבע), ומזכירים את "חג הסוכות, זמן שמחתנו". בברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא", את הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב", ואת הבקשה המיוחדת לחג הסוכות. מנהג רבות מקהילות התנועה: "הרחמן הוא יפרוש עלינו את סוכת שלומו". הנוסח המסורתי של הבקשה: "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת".
  - ד. עורכים את הקידוש הקהילתי בסוכת בית הכנסת. מקדשים בבית הכנסת ובבית בסדר: יין, קדושת היום ("...מקדש ישראל והזמנים"), ברכת הזמן, ברכת "ליישוב בסוכה", וברכת הפת. המקדשים בבית ולא בסוכה אינם מברכים על הישיבה בסוכה.
  - ה. מזמינים את האושפיזין טרם הקידוש (כמופיע במחזור "השמחה שבלב") או טרם ברכת הסוכה.
  - ו. נטילת הלולב וההלל: בבוקר החג נוטלים את ארבעת המינים בברכה. זמן הנטילה מזריחת החמה ועד שקיעתה, אולם נוהגים לטול הלולב עד תחילת אמירת ההלל. מנהג רבות מקהילות התנועה לטול את המינים יחד במעמד קהילתי לאחר סיום תפילת העמידה בשחרית וטרם אמירת ההלל.
  - ז. טרם הנטילה מברכים "...על נטילת לולב" ואת ברכת הזמן (ביום הראשון של החג, או בפעם הראשונה שנוטלים). נוהגים לאחוז את אגודת הלולב, ההדס והערבה ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל. בעת הברכה אוזנים את האתרוג במהופך, כאשר עוקץ הפרי כלפי מעלה, בניגוד לדרך גידולו, כדי שהמברך לא יצא ידי חובת הנטילה בעצם האחיזה בארבעת המינים.
  - ח. לאחר הברכות הופכים את האתרוג כדרך גידולו (עוקץ למטה ופיטם למעלה) ומנענעים את האגודה לארבע רוחות השמים למעלה ולמטה. לעניין נענוע האגודה ישנם מספר מנהגים (מנהג אשכנז: מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה, מטה. מנהג האר"י וקהילות החסידים: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב). נוהגים לנענע את האגודה שלוש פעמים לכל כיוון.

ט. לאחר סיום העמידה בתפילת שחרית נוהגים לומר הלל שלם בברכותיו. בעת אמירת ההלל אוחזים באגודת ארבעת המינים. שבים ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוקים "הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו", בראשית ובסוף פרק קי"ח ובפסוק: "אנא יי הושיעה נא" שבאמצע הפרק. בנוסחי התפילה המסורתיים נוהגים שהקהל עונה: "הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו" אחרי ששליח הציבור אומר כל אחד מארבעת הפסוקים הראשונים של הפרק ("הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי") ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוק. במרבית קהילות התנועה לא נוהגים שהקהל חוזר אחרי שליח הציבור באמירת "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו", וממילא אין מנענעים את האגודה, אלא בראשית הפרק ובחתימתו. בנוסף נוהגים לנענע את הלולב בעת אמירת הפסוק "אנא יי הושיעה נא" והחזרה עליו.

י. מכאן שעל פי מנהג מרבית קהילות התנועה (וכך גם במחזור "השמחה שבלב") יש לנענע את אגודת המנים ארבע פעמים בעת ההלל: בפסוק הראשון ובפסוק האחרון של הפרק ("הודו ליי כי טוב...") ובעת האמירה הכפולה של הפסוק "אנא יי הושיעה נא". יש הנוהגים לנענע האגודה בכל ארבעת הפסוקים של "הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי".

יא. סדר ההושענאות: לפני קריאת התורה נוהגים באמירת סדר ההושענאות. מוציאים ספר תורה מן ההיכל, מניחים אותו על הבימה/דוכן הקריאה, או ניצבים עמו על הבימה, והקהל מקיף את התורה הקפה אחת בעת אמירת פיוט ההושענאות ליום טוב, תוך אחיזה באגודת ארבעת המינים. מנהג חלק מהקהילות לשלב את אמירת ההושענאות בסדר הוצאת ספר התורה, לאחר הוצאת הספרים וטרם הקריאה בתורה. מנהג חלק מהקהילות ספרד לומר את סדר ההושענאות לפני חתימת התפילה, בתום תפילת המוסף. ברוח זו, קהילות שאינן אומרות את תפילת המוסף יכולות לומר את פיוט ההושענאות בעת השבת הספרים להיכל. במחזור "השמחה שבלב" מופיעים פיוטי הושענאות ממסורת הקהילות השונות וכן פיוטים שנכתבו על ידי רבות ורבני התנועה.

יב. קריאת התורה וההפטרה: מוציאים שני ספרי תורה בשחרית. בעת הוצאתם אומרים את י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים בפסוקי המועדים שבפרשת "אמר" (ויקרא כג, 1-44). בספר השני קוראים למפטיר בעניין החג. המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות היום הראשון של החג בפרשת "פנחס". מנהג מחזור "השמחה שבלב": פסוקי החג מתוך פרשת "ראה". ראו בהמשך טבלת הקריאות וההפטרות לכל ימי החג.

יג. יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני. יש הנוהגים לומר ברכה לרפואת החולים טרם הגבהת הספר הראשון.

יד. על פי המנהג במחזור "השמחה שבלב" מפטירים במלכים א' ח, 14-1 בספור חג הסוכות בימי שלמה המלך וחונכת המקדש הראשון. על פי המנהג המסורתי מפטירים בזכריה י"ד 1-21, בנבואה המזכירה את חג הסוכות ואת הקשר בינו לבין הבקשה לגשמים.

טו. במחזור "השמחה שבלב" מופיע נוסח של תפילת המוסף לרגלים. מרבית קהילות התנועה נוהגות להסתפק בזכר למוסף בנוסח המופיע בסיפור "העבודה שבלב", או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".

טז. חלק מהקהילות התנועה נוהגות לחלק את פרקי מגילת קהלת בין ימי החג, ולהתחיל בקריאתה כבר ביום טוב ראשון של החג.

יז. בסעודת צהרי החג, מקדשים על היין ועל הפת. מקדימים לברכות את פסוקי "אלה מועדי יי... וידבר משה..." (ויקרא כג, ד ו-מד).. נוסח הקידוש מופיע גם בסיפור "העבודה שבלב" (עמ' 137) וגם במחזור "השמחה שבלב" (עמ' 214). כמו בכל יתר הסעודות הנערכות בסוכה, מברכים את ברכת הישיבה בסוכה לפני ברכת הפת. ניתן לחזור ולהזמין את האושפיזין של היום הראשון - שרה ואברהם.

יח. בתפילת מנחה מתפללים תפילת שבע של יום טוב ומזכירים את "חג הסוכות זמן שמחתנו". אין קוראים בתורה. מנהג חלק קטן מהקהילות התנועה לקרוא בתורה גם במנחה במקום בו ישנה חגיגת בר/בת מצווה.

יט. במוצאי החג, עם צאת הכוכבים, מבדילים על כוס היין. מברכים את ברכת "בורא פרי הגפן" את ברכת "...המבדיל בין קודש לחול". אין מברכים על מאורי האש ועל הבשמים ואין מקדימים לברכות את פסוקי הישועה והשמחה.

כ. בלילות חול המועד סוכות נוהגים לערוך זכר ל-"שמחת בית השואבה" ומתכנסים בסוכה או בבית הכנסת ללימוד ולשירה. מזמינים את האושפיזין של היום השני - רבקה ויצחק.

מנהגי ארבעת המינים ונטילת הלולב

- א. בכל אחד מימי החג נוהגים ליטול יחד בברכה את ארבעת המינים: לולב, אתרוג, הדס וערבה. נטילת הלולב ביום הראשון נחשבת כמצווה מהתורה, ואילו נטילת הלולב ביתר ימי החג היא מתקנת רבן יוחנן בן זכאי לזכר המקדש (בו נהגו לטול את הלולב במשך כל ימי החג).
- ב. במרבית קהילות התנועה נוהגים לטול את הלולב גם בשבת, בניגוד למנהגן של הקהילות המסורתיות (מחשש לטלטול בשבת). מנהג חלק מהקהילות (כדוגמת קהילת הראל) ליטול לולב בשבת רק אם מדובר ביום טוב ראשון של חג הסוכות.
- ג. אין לברך על נטילת לולב אם אחד מן המינים גנוב או גזול. אין מברכים על הנטילה אם האגודה חסרה את אחד מן המינים או אחד מהם פסול.
- ד. נוהגים לטול לולב אחד, אתרוג אחד, שלושה ענפי הדס, ושני ענפי ערבה. מנהג חלק מעדות ישראל להוסיף הדסים וערבות להידור המצווה.
- ה. אוגדים את הלולב, הערבה והדס יחד, לשם הידור המצווה. יש המקפידים לאגוד את הלולב במינו ולהשתמש בכלי מיוחד הקלוע מעלי התמר. יש הקושרים את האגודה בסרט, חבל או פיסת בד. מקפידים שהלולב יהיה גבוה מההדסים ומהערבות בטפח (8 ס"מ).
- ו. בכל יום מימות החג מברכים טרם הנטילה "...וציוונו על נטילת לולב". ביום הראשון של החג, או בפעם הראשונה שנוטלים את הלולב, מוסיפים את ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים לאחוז את אגודת הלולב, ההדס והערבה ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל. בעת הברכה אוחזים את האתרוג במהופך, כאשר עוקץ הפרי כלפי מעלה בניגוד לדרך גידולו, כדי שהמברך לא יצא ידי חובת הנטילה עוד לפני הברכה בעצם האחיזה בארבעת המינים. לאחר הברכות הופכים את האתרוג כדרך גידולו (עוקץ למטה ופטמה למעלה) ומנענעים את האגודה לארבע רוחות השמים למעלה ולמטה.
- ז. לעניין נענוע האגודה ישנם מספר מנהגים. מנהג אשכנז: מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה, מטה. מנהג האר"י וקהילות החסידים: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב. נוהגים לנענע את האגודה שלוש פעמים לכל כיוון.

"ומחה יי דמעה" - אבלות בסוכות: חג הסוכות מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג השני.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר יומו הראשון של חג הסוכות ובמהלך חול המועד עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת במהלך היום הטוב וחול המועד האבלים אינם נוהגים במנהגי האבלות אלא מקבלים את פני המנחמים בלבד.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג השני את מנהגי אבלות השלושים עד ליום השלושים לקבורתו.

האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב סוכות או לאחר החג. אין נוהגים לפקוד הקבר לצורך אזכרה במהלך ימי חול המועד.

חול המועד סוכות, ימים שלישי עד ראשון ט"ז - כ"א תשרי 15-20.10

- א. בתפילות העמידה ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". בברכת המזון מוסיפים את הבקשה המיוחדת לחג הסוכות: "הרחמן הוא יפרוש עלינו את סוכת שלומו" או "הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת".
- ב. בחול המועד אין מניחים תפילין.
- ג. תפילת העמידה, ההלל ונטילת הלולב: מתפללים תפילת עמידה של חול (ומוסיפים בה כאמור את ברכת "יעלה ויבוא") נוטלים את הלולב עוד טרם אמירת ההלל. לאחר תפילת עמידה אומרים הלל שלם בברכותיו. מנענעים הלולב בפסוקי "הודו ל-י"י" ו"אנא יי הושיעה נא". לעניין מנהגי הנטילה ואמירת ההלל ראו לעיל.
- ד. נוהגים לומר את סדר ההושענות טרם הוצאת ספר התורה, או במהלך הוצאת ספר התורה. המנהג המסורתי לומר בכל אחד מימות החג פיוט הושענות אחר. מנהג רבות מקהילות התנועה (כפי שמשתקף בסידור "העבודה שבלב") לחזור בימות חול המועד על פיוט הושענות הנאמר ביום טוב ראשון. במחזור "השמחה שבלב" מופיע מגוון של פיוטי הושענות ממסורת העדות השונות, וניתן לבחור מבינם. עדות ספרד נוהגות לומר את סדר ההושענות לפני חתימת התפילה.
- ה. קריאת התורה: מוציאים ספר תורה אחד וקוראים לארבעה עולים בעניין החג. המנהג המסורתי: קריאת פסוקי הקורבנות של היום מתוך פרשת "פנחס" (חוזרים על אותה הקריאה בכל עליה). מנהג "השמחה שבלב": פסוקי החג בפרשת "אמר" (מתוך הקריאה של היום הראשון - שלושה פסוקים בכל עליה). ראו טבלת הקריאות בתורה בימי החג בהמשך. אין מפטירים בחול המועד.
- ו. לאחר קריאת התורה נוהגים להוסיף זכר למוסף או להתפלל תפילת מוסף, בת שבע ברכות, כמופיע במחזור "השמחה שבלב". גם קהילות שאינן אומרות זכר למוסף בשבת, ראוי ויוסיפו את התפילה במהלך חול המועד לאחר החזרת התורה להיכל, על מנת לברך את ברכת "...מקדש ישראל והזמנים".
- ז. בסעודות הנערכות בסוכה מברכים "ליישב בסוכה" טרם ברכת הפת. מזמינים אושפיזין טרם ברכת הסוכה והפת.
- ח. בלילות חול המועד סוכות נוהגים לערוך זכר ל-"שמחת בית השואבה" ומתכנסים בסוכה או בבית הכנסת ללימוד ולשירה.

ח. זמנה של המצווה במהלך כל שעות היום, אך נוהגים לברך על נטילת הלולב עוד טרם אמירת תפילת ההלל בכל אחד מימיו של החג. מנהג רבות מהקהילות לעצור את סדר התפילה לאחר תפילת העמידה (ביום טוב ובחול המועד), להדריך את חברי הקהילה והמתפללים בפרטי המצווה ולאפשר לכל החפץ בכך לטול את הלולב.

ט. בעת אמירת ההלל אוחזים באגודת ארבעת המינים. שבים ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוקים "הודו ל-י"י כי טוב, כי לעולם חסדו", בראשית ובסוף פרק קי"ח ובפסוק: "אנא יי הושיעה נא" שבאמצע הפרק.

י. בנוסחי התפילה המסורתיים נוהגים שהקהל עונה: "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו" אחרי ששליח הציבור אומר כל אחד מארבעת הפסוקים הראשונים של הפרק (הודו, יאמר נא בית ישראל, יאמרו נא בית אהרון, יאמרו נא יראי יי) ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוק. במרבית קהילות התנועה אין נוהגים שהקהל חוזר אחרי שליח הציבור באמירת "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו", וממילא אין מנענעים את האגודה, אלא בראשית הפרק ובחתימתו. בנוסף נוהגים לנענע את הלולב בעת אמירת הפסוק "אנא יי הושיעה נא" והחזרה עליו.

יא. מכאן שעל פי מנהג מרבית קהילות התנועה (וכך גם במחזור "השמחה שבלב") יש לנענע את אגודת המינים ארבע פעמים בעת ההלל: בפסוק הראשון ובפסוק האחרון של הפרק ("הודו ליי כי טוב...") ובעת האמירה הכפולה של הפסוק "אנא יי הושיעה נא". יש הנוהגים לנענע האגודה בכל ארבעת הפסוקים של "הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי".

יב. נוהגים לנענע האגודה שלוש פעמים לכל כיוון. יש הנוהגים שבזמן ששליח הציבור אומר את שם יי', בעת אמירת פסוקי ההלל עוצרים את הנענוע של הלולב.

יג. נוהגים לאחוז באגודת המינים גם בעת ההקפה של ספר התורה בזמן אמירת פיוטי ההושענות.

- א. נטילת לולב בשבת: המנהג המסורתי הוא שלא לישול את לולב ביום השבת, לא לנענע אותו בעת אמירת ההלל ולא להקיף את התורה עם האגודה בעת אמירת ההושענות. מנהג חלק מקהילות התנועה לטול לולב ביום שבת, על כל מנהגיו, בדומה לתקיעת השופר בשבת. מנהג חלק אחר מקהילות התנועה, לטול לולב בשבת רק כאשר מדובר ביום טוב ראשון של החג (וזה הוא אינו המקרה בשנת תשע"ט).
- ב. בתפילת השחרית של שבת מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". לאחר תפילת העמידה אומרים את ההלל.
- ג. לאחר ההלל אומרים את פיוט ההושענא המיוחד ליום השבת. מנהג חלק מהקהילות להוציא את התורה ולהקיפה כבימות החג האחרים. מנהג חלק מהקהילות להסתפק בפתיחת ארון הקודש בעת אמירת הפיוט. רוב קהילות הספרדים ועדות המזרח כלל אינן אומרות הושענות בשבת. בדרך זו נוהגת גם קהילת הר-אל.
- ד. הקריאה בתורה בהפטרה: ובמגילת קהלת: בשבת חול המועד נוהגים לקרוא את מגילת קהלת טרם קריאת התורה. מנהג חלק מקהילות התנועה להסתפק בקריאת מבחר פסוקים מן המגילה. מנהג אחר בחלק מן הקהילות: חלוקת פרקי המגילה בין יום טוב ראשון של החג, שבת חול המועד ויום שמיני עצרת.
- ה. מוציאים שני ספרי תורה. בראשון מעלים שבעה עולים בקריאה המיוחדת לשבת חול המועד - פרשת הלוחות השניים מתוך פרשת "כי תשא", שבסיומה מזכירים הרגלים (שמות לד). בספר השני קוראים למפטיר בעניין החג. המנהג המסורתי: קורבנות היום מתוך פרשת "פנחס". מנהג מחזור "השמחה שבלב": פסוקי החג בפרשת "משפטים" (שמות כג). לעניין זה ראו בטבלת הקריאות בתורה בהמשך.
- ו. המנהג המוצע ע"י מחזור "השמחה שבלב" הוא להפטיר בנחמיה, בפסוקים המזכירים את חג הסוכות של שבי ציון. מנהג מיוחד זה מבוסס על מסכת סופרים שקבעה ברכה מיוחדת לקריאה בכתובים. המנהג המסורתי להפטיר בנבואת יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג. פרטי הקריאה מפורטים בטבלה שבהמשך.
- ז. בסיום ההפטרה מברכים את ארבע הברכות החותמות. חתימת הברכה הרביעית ברוב מנהגי העדות: "מקדש השבת". מנהג חלק מקהילות התנועה (בעקבות מנהג אשכנז ותימן) לחתום ב"מקדש השבת, ישראל והזמנים".
- ח. לאחר החזרת ספרי התורה אומרים זכר למוסף, בנוסח לשבת, או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב". מנהג חלק מקהילות התנועה להתפלל תפילת מוסף לשבת ולחג, כמופיע במחזור "השמחה שבלב" (חתימת הברכה הרביעית: מקדש

"ומחה יי דמעה מעל דמעה" - אבילות בחול המועד: קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבילות השבעה עם צאת חג שמחת תורה למשך שבעה ימים.

יחד עם זאת אם האבילים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד, לאחר הקבורה, הם יכולים לעשות כן, מבלי שינהגו במנהגי האבילות הפומביים במהלך ימי חול המועד. עם צאת חג שמחת תורה מקבלים פני מנחמים עד היום השביעי מהקבורה, ואין הכרח לקבל פני מנחמים עד להשלמת שבעת ימי האבל. לאחר תום שבעת ימי האבל הנמנים מצאת שמחת תורה מתחילה אבילות השלושים הנמנית עד מלאת שלושים ימים מהקבורה.

ניתן לעלות לקבר ביום השביעי לקבורה או בתום שבעת ימי האבל המתחילים עם צאת חג שמחת תורה. את אזכרת השלושים עורכים ביום השלושים לקבורה.

שבת חול המועד סוכות, כ' תשרי 19.10

- א. בערב שבת מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "...להדליק נר של שבת" כמו בכל שבת (ולא את ברכת "...של יום טוב").
- ב. נוהגים לומר נוסח מקוצר של קבלת השבת. בחלק מקהילות התנועה נוהג להתחיל במזמור תהילים כט ולשיר ארבעה בתים בלבד מתוך הפיוט לכה דודי (שמור וזכור, לקראת שבת, התעוררי ובואי בשלום). קהילות אחרות נוהגות להתחיל את סדר קבלת השבת ממזמור צב: "מזמור שיר ליום השבת".
- ג. בתום קריאת שמע ולפני תפילת עמידה אומרים את פסוקי "ושמרו". נוהגים להוסיף את הפסוק: "וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל" (ויקרא כג, 44)
- ד. מתפללים תפילת עמידה של ערב שבת (ולא של יום טוב) ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא".
- ה. עורכים קידוש לליל שבת (ולא לליל יום טוב) בסוכה, ומברכים "ליישב בסוכה" טרם ברכת המוציא. מזמינים אושפיזין טרם הקידוש או לפני ברכת הסוכה. האוכלים את סעודת השבת בתוך ביתם ולא בסוכה אינם מברכים את ברכת "ליישב בסוכה" אך יכולים להזמין את האושפיזין.

השבת, ישראל והזמנים). גם בקהילות בהן לא נוהגים לומר זכר למוסף מדי שבת, ראוי לומר סדר זה בשבת חול המועד על מנת לומר את מטבע הברכה: "... מקדש ישראל והזמנים".

יד. עורכים את הקידוש לצהרי השבת בסוכה. יש הנוהגים גם להוסיף את הפסוק "וידבר משה את מועדי יי" (ויקרא כג, 44) טרם הברכה על היין ולאחר פסוקי השבת ("ושמרו" ו-"זכור"). מברכים "... לישב בסוכה" לפני ברכת הפת. המקדשים בביתם אינם מברכים את ברכת הסוכה.

טו. בתפילת מנחה קוראים לשלושה בפרשת "וזאת הברכה". מתפללים תפילת עמידה של שבת ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק" בשבת חול המועד.

טז. במוצאי השבת עורכים הבדלה בנוסח המלא על ארבע ברכותיה. לילה זה הוא ליל הושענא רבא. יש הנוהגים לקיים בלילה זה לימוד במתכונת של תיקון. על פי המנהג המסורתי האושפיז של יום זה הוא דוד המלך וניתן לציין הדבר בסעודת מלווה מלכה בסוכה או בבית הכנסת, המכונה גם סעודת דוד המלך.

הושענא רבא, יום ראשון כ"א תשרי 20.10

א. יומו השביעי של החג - דינו כדיני חול המועד לעניין תפילות הרגל והקריאה בתורה.
ב. ביום זה, שנחשב כיום חיתום הדין, נוהגים מקצת מנהגי הימים הנוראים, בכל הנוגע לניגוני התפילה, להדלקת נר נשמה ולאחולי אדם לרעהו: "גמר טוב", או "פתקה טובה".

ג. יש הנוהגים לערוך בליל הושענא רבה תיקון וליל לימוד בדומה לליל שבועות וליל שביעי של פסח.

ד. לאחר אמירת ההלל נוהגים לומר סדר הושענות מיוחד. נוהגים להוציא את כל ספרי התורה שבהיכל ולהקיפם שבע הקפות בעת אמירת הפיוטים שנאמרו בימי החג הקודמים ופיוטים נוספים המיוחדים ליום הושענא רבא. בתום ההקפות נוהגים לומר פיוטי הושענות מיוחדים שעניינם הבקשה לגשם והצפייה לגאולה. בתום אמירת הפיוטים חובטים בקרקע באגודה של חמשה ענפי ערבות חמש פעמים ויש הנוהגים לנענע את אגודת הערבות (על יסוד פירושו של רש"י למסכת סוכה). נוסח מיוחד של פיוטים ותפילה ליום הושענא רבא מופיע במחזור "השמחה שבלב" (עמ' 282).

ה. בשעות הצהריים של הושענא רבא נוהגים לאכול את הסעודה האחרונה בסוכה ולומר תפילה מיוחדת עם היציאה האחרונה מן הסוכה. נוסח התפילה מופיע במחזור "השמחה שבלב".

שמיני עצרת ושמחת תורה, יום שני כ"ב תשרי 21.10

א. שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו ואין יושבים בו בסוכה. נוהגים לומר תפילה ליציאה מן הסוכה בעת הישיבה בסוכה ביום הושענא רבא, טרם כניסת החג.

ב. בערב החג מדליקים נרות ומברכים טרם ההדלקה "להדליק נר של יום טוב". מברכים גם את ברכת הזמן (ברכת שהחיינו), שכן מדובר ביום טוב נפרד. יש הנוהגים להדליק הנרות בפתח סעודת החג.

ג. המקפידים בדיני הבערת אש ביום טוב מדליקים טרם הדלקת הנרות נר של יממה להעברת האש לצרכי בישול.

ד. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב, בת שבע ברכות, ומזכירים את "שמיני עצרת החג הזה, זמן שמחתנו". בברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא" ואת הבקשה "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".

ה. מנהג חלק מקהילות התנועה להוציא ספר תורה גם לאחר תפילת העמידה בליל החג ולהזמין את הילדים לעליה מיוחדת בלוויית אחד מן המבוגרים. למנהג זה יסוד במנהגי חלק מקהילות אשכנז שנהגו לקרוא בתורה בליל שמחת תורה.

ו. תפילת הגשם: בבוקר החג אומרים את ברכת הגשם ונוהגים לאמרה מול ארון פתוח. בסידור "העבודה שבלב" ובמיוחד במחזור "השמחה שבלב" מבחר פיוטי גשמים ממסורת הקהילות השונות. לעניין זה מספר מנהגים:

א. שילוב ברכת הגשם בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה בשחרית, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג סידור "העבודה שבלב" וקהילות שאינן אומרות את תפילת המוסף).

ב. בקהילות האומרות את תפילת המוסף - שילוב ברכת הגשם בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה במוסף, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג קהילות אשכנז).

ג. אמירת פיוטי הגשם בפני עצמם לאחר השבת התורה להיכל (מנהג קהילות ספרד).

ז. לאחר תפילת העמידה בבוקר החג אומרים הלל שלם בברכותיו.

ח. ההקפות: בערב החג לאחר תפילת העמידה, ובבוקר החג, טרם הקריאה בתורה, מוציאים את ספרי התורה מן ההיכל ועורכים שבע הקפות, בשירה ובריקודים, לכבודה של התורה. מקדימים את פסוקי "אתה הראת לדעת" להוצאת ספרי התורה ופותחים כל הקפה בבית מתוך הפיוט "אלוהי הרוחות".

ט. הקריאה בתורה ובהפטרה: בתום ההקפות בבוקר החג קוראים בתורה מתוך שלושה ספרים. בספר הראשון לחמישה עולים בפרשת "וזאת הברכה" (דברים לג, 1-26). מנהג לעלות לתורה את כל הנוכחים בתפילה, אם באמצעות חזרה על הקריאה, אם באמצעות עליה קבוצתית, ואם באמצעות הקריאה במספר ספרי תורה במקביל, באתרים שונים בבית הכנסת.

י. נוהגים להזמין את הילדים לעליה מיוחדת בלויית אחד ממבוגרי הקהילה. יש הנוהגים לקרוא בעליה זו בדברים ל"ג, 27-29, ולהזמין את המבוגר לעליה באמצעות הרשות לחתן/כלת "מעונה" על שום המילים הפותחות את הקריאה. רשות (הזמנה) לעליה זו מופיעה בסידור "העבודה שבלב" ובמחזור "השמחה שבלב" החדש. בעת העלייה נוהגים לפרוש טלית מעל ראשי הילדים ולאחר הברכה החותמת את העלייה לברך אותם באמצעות ברכת יעקב לנכדיו: "המלאך הגואל אותי מכל רע הוא יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ" (בראשית מח, 16)

יא. לאחר עליית הילדים, מזמינים את חתן/כלת התורה באמצעות הרשות לחתן/כלת התורה ומסיימים את קריאת התורה בקריאה מספר דברים לד, 1-12. בתום הקריאה מכריזים "חזק חזק ונתחזק". מגביהים וגוללים את הספר הראשון.

יב. מזמינים את כלת/חתן בראשית באמצעות הרשות המופיעה אף היא בסידור "העבודה שבלב" ובמחזור "השמחה שבלב" וקוראים בפרשת בראשית פרק א, 1 - פרק ב, 3. מנהג מקצת קהילות התנועה להסתפק בקריאת פסוקי היום הראשון בפרשת בראשית. מגביהים וגוללים את הספר שני.

יג. בספר השלישי מזמינים את המפטיר וקוראים בעניין שמיני עצרת. מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר". המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות שמיני עצרת בפרשת "פנחס". ראו לעניין זה טבלת הקריאות בתורה וההפטרות לחג בהמשך.

יד. קהילות שיש ברשותן רק ספר תורה אחד, גוללות הספר כדי לחתום התורה ולהתחילה בראשית. בעת הגלילה בתורה ראוי לומר דברי תורה, לשיר לכבודה של התורה, או לנצל הגלילה כדי להסביר לקהל על דיני ומנהגי ספר התורה.

טו. חלק מקהילות התנועה נוהגות ביום שמחת תורה לפתוח את מגילת התורה לכאורה. הבחורים לקיים מנהג זה ראוי ויתנו דעתם על השמירה הקפדנית בכבודה של התורה ובשלומה של המגילה (לדוג': הזמנת הקהל לאחוז ביריעה באמצעות מטפחות או טליתות).

טז. לאחר גלילת הספר השלישי, המפטיר קורא את ההפטרה ביהושע א, 1-18 או 1-11, על מנת להדגיש את הקשר בין התורה לבין הנביאים וכתובים.

יז. טרם השבת ספרי התורה להיכל אומרים את סדר ה-"יזכור". מנהג חלק מקהילות התנועה לומר סדר 'יזכור' לאחר השבת ספרי התורה להיכל. במחזור "השמחה שבלב" מופיע סדר יזכור מיוחד לכל אחד מן הרגלים, לרבות שמיני עצרת.

יח. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב" החדש. מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את תפילת המוסף במלואה ולכלול בה את ברכת הגשם.

יט. חלק מקהילות התנועה נוהגות לחלק את קריאת פרקי מגילת קהלת בין יו"ט סוכות, שבת חוה"מ ושמחת תורה.

כ. בתפילת מנחה מתפללים תפילת עמידה ליום טוב. אין מברכים את פסוקי "צדקתך צדק". אין קוראים בתורה במנחה של יום טוב שחל ביום חול. מנהג חלק מקהילות התנועה לאפשר חגיגת בר/ת מצווה בתפילת מנחה ולקרוא בתורה מפרשת בראשית.

כא. במוצאי החג מבדילים על כוס היין, מברכים את ברכת "בורא פרי הגפן" ומוסיפים את ברכת "...המבדיל בין קודש לחול". אין מברכים על הבשמים ועל מאורי האש.

כב. בצאת החג נוהגים לערוך חגיגת הקפות שניות בכיכרות העיר ובמקומות ציבוריים.

הקריאות בתורה ובהפטרה בחג הסוכות ושמיני עצרת-שמחת תורה

קריאה בנוסח המסורתי	הנוסח הרפורמי הישראלי עפ"י מחזור "השמחה שבלב"	
ספר א': ויקרא כג, 1 - כג, 44 ספר ב': דברים טז, 13-17 הפטרה: מלכים א' ח, 1-14	ספר א': ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	יום טוב סוכות, יום שני 10.14 - חמש עליות ומפטיר
במדבר כט, 17-19 "... וביום השני". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	א' חול המועד, יום שלישי 15.10 - ארבע עליות
במדבר כט, 20-22 "...וביום השלישי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ב' חול המועד, יום רביעי 16.10 - ארבע עליות
במדבר כט, 23-25 "... וביום הרביעי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ג' חול המועד, יום חמישי 17.10 - ארבע עליות
במדבר כט, 26-28 "... וביום החמישי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ד' חול המועד, יום שישי 18.10 - ארבע עליות
ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': במדבר כט 20-22 "...וביום הששי". הפטרה: יחזקאל לח, 16 - לט, 18	ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': שמות כג, 12-19 הפטרה: נחמיה ח, 9-18	שבת חול המועד, 19.10 - שבע עליות ומפטיר
במדבר כט, 32-34 "...וביום השביעי". חוזרים על העליה ארבע פעמים	ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': שמות כג, 12-19 הפטרה: נחמיה ח, 9-18	הושענא רבא - יום ראשון 20.10 - ארבע עליות
ספר א': דברים לג-לד ספר ב': בראשית א, 1 - ב' 3 ספר ג': במדבר כט, 35-39 הפטרה: יהושע א, 1-18	ספר א': דברים לג-לד ספר ב': בראשית א, 1 - ב' 3 ספר ג': ויקרא כג, 33-36 הפטרה: יהושע א, 1-11	שמיני עצרת ושמחת תורה - יום שני, 21.10 ספר ראשון: חמש עליות, עלית ילדים (חתן/כלת מעונה), עלית חתן/כלת תורה; ספר שני: עלית חתן/ כלת בראשית; ספר שלישי: מפטיר

**שבת פרשת בראשית, כ"ז תשרי 26.10 -
שבת מברכין חודש מרחשוון**

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר מתוך פרשת "בראשית". מפטירים
בנבואת ישעיהו המזכירה את בריאת העולם. מנהג ספרד: ישעיהו מב, 5-21. מנהג
אשכנז: ישעיהו מב, 5 - מג, 10.
- ב. לאחר קריאת התורה מברכים את חודש מרחשוון ומכריזים על ראש החודש
שיחול בימים שלישי ורביעי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "נח".
- ד. מנהג חלק מעדות ישראל לשלב בתפילת המנחה החל משבת בראשית ועד לשבת
הגדול שלפני חג הפסח את אמירת מזמורי "שיר המעלות" שבספר תהילים.

א' ראש חודש מרחשוון, יום שלישי, ל' תשרי 29.10

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא"
לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש
עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת
המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר
של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה,
לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה
ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש.
מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי
החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישית: י, 8-10;
עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס"
(עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6;
עליה רביעית: 15-11).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

מרחשוון

כוונה להדלקת נרות מתוך שער ההכנות לשבת בבית / הרב ליאו בק

קידוש השבת, עצירה נפשית והבדלה, בחירת הזמן, מופקדים בידי האדם; כדי שנניח לעצמנו למלא ולהגשים את הזמן, לשלב בתוכו קדושה, היינו ברכה מגבוה. כך תיכנס לנשמת קיומו הארצי נשמת הנצח - נשמה יתרה. כך נעשית השבת לשחרור הגדול מן הגורל ומן העבדות, לניצחון על כל שעבוד. לפיכך היא מצווה על האדון כשם שהיא מצווה על העבד. לזמן, אותו סוף ללא סוף, ניתן עכשיו סיום וחידוש. המנוחה הגופנית גרידא, הכרחית, אך היא ניצחון התנועה והזמן על האדם. לעומת זאת השבת שבנפש היא צו של ניצחון האדם על התנועה והזמן.

ב' ראש חודש מרחשון, יום רביעי, א' מרחשון 30.10

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת נח, ד' מרחשון 2.11

ד. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "נח". מפטירים בישיבה, פרק נד 1-10. ההפטרה נבחרה בעקבות אזכורם של נח ושלל הברית לפיה תשחת עוד הארץ.

ה. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "לך לך".

יום בקשת הגשמים, יום שלישי, ז' מרחשון 5.11

על פי מסורת חז"ל, עוד מימי בית המקדש, מזכירים את הגשם מיום שמיני עצרת במסגרת ברכת "גבורות" בתפילת העמידה, אך מבקשים על ירידת הגשמים, הלכה למעשה, רק החל מיום ז' מרחשון במסגרת ברכת "השנים".

מועד זה נקבע על יסוד דברי רבן גמליאל בן שמעון (משנה, תענית, א', ג) על מנת לאפשר לעולי הרגל לעזוב את ארץ ישראל ולהגיע לביתם לפני ירידת הגשמים.

החל משנת תשע"ו פועלת התנועה הרפורמית בישראל, באמצעות פרויקט "דומים", לציין ביום זה את יום ישראל-תפוצות בארץ ובקהילות מעבר לים.

נוסח ברכת השנים והבקשה על הגשם, כמנהג קהילות ספרד ועדות המזרח:

בְּרַךְ עֲלֵינוּ יי אֱלֹהֵינוּ אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת. וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָה. וְתַן טַל וּמָטָר לְבִרְכָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָדָמָה. וְרוּחַ פְּנֵי תַבַּל וְשִׁבְעָה אֵת הָעוֹלָם כְּלוּ מְטוֹבָה. וּמֵלֵא יִדְּינוּ מִבְּרַכּוֹתֶיךָ וּמֵעֲשֶׂר מִתְּנוּת יְדֶיךָ. שְׁמֵרָה וְהַצִּילָה שָׁנָה זוֹ מִכָּל דָּבָר רָע. וּמִכָּל מִינֵי מַשְׁחִית וּמִכָּל מִינֵי פּוֹרְעָנוּת. וְעֲשֵׂה לָהּ תַקְוָה טוֹבָה וְאַחֲרִית שְׁלוֹם. חוּס וְרוּחַם עֲלֶיהָ וְעַל כָּל תְּבוּאָתָהּ וּפִירוֹתֶיהָ. וּבִרְכָה בְּגִשְׁמֵי רְצוֹן בְּרַכָּה וּנְדָבָה. וְתִהְיֶה אַחֲרֶיהָ חַיִּים וְשָׁבַע וְשְׁלוֹם. כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת לְבִרְכָה. כִּי אֵל טוֹב וּמְטִיב אֶתָּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

שבת פרשת לך לך, יא מרחשון 9.11

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "לך לך". מפטירים בישיבה, מ-מא בפסוקים בהם מוזכר אברהם. מנהג אשכנז וספרד: מ, 27 - מא, 16. מנהג אטליה ותימן: מ, 25 - מא, 17. מנהג נוסף בקהילותינו: מא, 16-11.

ב. קהילות אשר לא יציינו את יום הזיכרון לרצח רה"מ יצחק רבין ביום גופו, ראוי וזיכרו טרם אמירת הקדיש את ראש הממשלה יצחק רבין (יצחק בן רוזה ונחמיה רבין). כן ניתן לשלב את ענייני הזיכרון ולקחי המאורע הקשה במסגרת תפילות השבת באופן התואם את רוחה של השבת. בנוסף רצוי לציין בשבת זו מלאת 81 לליל הבדולח.

ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וירא".

ד. מנהג קהילת "כל הנשמה" ליחד את שבת לך-לך לעולים החדשים אשר עלו לישראל במרוצת השנה החולפת, כמעשה אברהם ושרה.

ה. במסגרת פרויקט "דומים" תצוין בשבת זו שבת ישראל - תפוצות.

יום הזיכרון הממלכתי לרצח רה"מ יצחק רבין, יום ראשון, י"ב מרחשון 10.11

- א. יום זה נקבע על ידי מועצת הרבנים המתקדמים כיום תענית. חברי המועצה אינם עורכים בערב היום ובמהלכו טקסי חופה וקידושין וקהילות היהדות המתקדמת אינן מקיימות ביום זה פעולות ואירועים שאינם הולמים את אופי היום. מעטים נוהגים ביום זה מנהגי תענית נוספים כדוגמת צום.
- ב. נהוג לערוך מעמדי זיכרון ולקיים פעולות לימוד ודיון הנוגעות למקומם של ערכי הסובלנות, כבוד הבריות ותרבות המחלוקת. מועצת הרבנים המתקדמים הפיקה, במלאת שנה לרצח, מעמד תפילה, התייחדות ולימוד, הכולל נוסח יזכור, תפילת הזכרת נשמות וסדר סליחות ווידוי. מעמד זה יכול לעמוד בפני עצמו וכן יכול להשתלב, כולו או בחלקו, בתפילות היום. במלאת עשרים שנים לרצח הפיקה התנועה מהדורה מחודשת של אוגדן התפילה והלימוד.
- ג. בתפילת השחרית מוציאים ספר תורה וקוראים לשלושה עולים. ניתן לקרוא בפרשת השבוע, פרשת "וירא", שהיא פרשת עקדת יצחק. אפשרות נוספת היא לקרוא בקריאה המסורתית ליום תענית הציבור, פרשת י"ג המידות שבפרשת "כי תשא" (עלייה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות לד, 4-10). כמו כן, ניתן לקרוא לשלושה עולים לקריאה בפרשות אחרות העוסקות בענייני היום, כדוגמת סיפור קין והבל, פרשת "קדושים" וכו'. ראוי לערוך מעמד הזכרת נשמות (תפילת אל מלא רחמים) לאחר קריאת התורה, או בסמוך לקדיש.
- ד. המתפללים תפילת מנחה במהלך יום הזיכרון יכולים אף הם לקרוא בתורה, באחת מן הקריאות הנזכרות לעיל (על פי המנהג המסורתי חוזרים בעת תפילת המנחה על הקריאה מתוך פרשת "כי תשא"). כנהוג בימי תענית, לאחר קריאת התורה ניתן להפטיר בישעיהו נה 6 - נו 8 (הפטרת "דרשו יי בהמצאו"). הקורא בהפטרה עולה לעליה השלישית. לאחר ההפטרה מברכים שלוש ברכות: "האל הנאמן בכל דבריו", "בונה ירושלים" ו-"מגן דוד"/"משמח ציון בבניה ובבנותיה". מנהג ספרד שלא להפטיר בתענית ציבור.

שבת פרשת וירא, י"ח מרחשון 16.11

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "וירא". מפטירים במלכים ב' פרק ד' בפסוקים המספרים את הולדת בנה של האישה הגדולה משונם ואשר מזכירים את סיפור הולדת יצחק לשרה ולאברהם בזקנתם. מנהג אשכנז, אטליה ותימן: מלכים ב' ד, 1-37. מנהג ספרד: ד' 23-1. מנהג נוסף בקהילותינו: ד, 23-8.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "חיי שרה".

שבת פרשת חיי שרה, כ"ה מרחשון 23.11 שבת מברכין חודש כסלו

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "חיי שרה". מפטירים במלכים א' פרק א', בפסוקים המספרים על אחרית ימיו של דוד המלך ועל צוואתו ואשר מזכירים את צוואת אברהם לעבדו אליעזר. מנהג אשכנז, ספרד ותימן: מלכים א' א, 1-31. מנהג אטליה: מלכים א' א, 1-34. מנהג נוסף: מלכים א' א, 31-11.
- ב. לפני החזרת ספר התורה להיכל מברכים את חודש כסלו ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים חמישי וששי.
- ד. בנוסף, ראוי להזכיר בשבת זו את חגה של קהילת ביתא ישראל - חג הסיגד - שיצוין ביום כט מרחשוון.
- ה. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תולדות".

חג הסיגד - חגה של קהילת "ביתא ישראל", יום רביעי כט מרחשון 27.11

חג הסיגד - חגה של יהדות אתיופיה

ביום כ"ט בחשוון חל חג הסיגד, חגם של יהודי אתיופיה. יום זה הנו יום צום ותפילה, חזרה בתשובה ותחינה לישועה משמים. חג זה הינו זכר למעמד הר סיני ולחידוש הברית, והוא תופס מקום חשוב ביותר במסורת של קהילת יהודי אתיופיה.

יהודי אתיופיה חוגגים חג זה חמישים יום אחרי יום הכיפור (בדומה לשבועות החל 50 יום לאחר חג הפסח), כתוספת לחשבון הנפש הפרטי של כל אדם. ביום זה מתקבלים המוני מתפללים, ובמעמד הציבור נערך חשבון נפש ציבורי. קהל המתפללים מכריזים מחדש על הברית שבין העם ואלוהים ומזכירים את מעמד סיני ומתן התורה.

באתיופיה נהגו היהודים לערוך את הטקס על הר גבוה, כשיחזור למעמד הר סיני ומשמעות סמלית לזיכרון הברית בקבלת התורה בהר סיני. בארץ מתקיים האירוע המרכזי בטיילת ארמון הנציב (שרובר) בירושלים.

ראוי להזכיר את החג הייחודי בתפילות השבת המקדימה ולהדגיש את מסירותה של יהדות אתיופיה לזהותה היהודית ולזיקתה לארץ ישראל, וכן את חובת החברה בישראל להשלים קליטתה של העדה באופן המכבד את מסורתה ומנהגיה.

א' ראש חודש כסלו, יום חמישי, ל' מרחשון 28.11

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י', 1-3; עליה שנייה: י', 4-7; עליה שלישית: י', 8-10; עליה רביעית: י', 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.

כסלו

שבת בלבך / רחל שפירא
מתוך פרקי שירה ישראלית
לקבלת השבת

דמדומים יורדים בלאט
עוד מעט שבֵּת
בְּלִבְךָ
השבוע האָרֶךְ
אט לאט
נשמט מכתפֶּךָ.
שוֹאֵלֶת מֶה נִתְּנָה
מֶה רוֹבֵץ כְּחוּב
בֵּינוּ וּבֵינֶךָ
תִּדְבְּקִי בְטוֹב עֲכָשׁוּ
תֵאֲמִינִי בּוֹ
בְּכֹל רְצוֹנֶךָ.

את שואלת מה תקנות
ומה נותר שבור לעת עתה
ואיזה ממעשיך, בת,
ראוי לשכחה,
כאשר השמש מנמיכה.
את שואלת מה השתקת
ומה הרבית לומר לטוב או רע
ואיזה, איזה חטא מצאת
בלחם השגרה
כאשר השמש מנמיכה.

מאין באה הברכה,
מהו כוחך,
מה בתוכך אינו נסוג מחשכה
כאשר השמש מנמיכה.
מאין באה הברכה?
מאין באה הברכה?
מהו כוחך,
מה בתוכך אינו נסוג מחשכה
כאשר השמש מנמיכה.
מאין באה הברכה?

ב' ראש חודש כסלו, יום ששי, א' כסלו 29.11

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התנועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת תולדות, ב' כסלו 30.11

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "תולדות". מפטירים במלאכי א' 1 - ב' 7. ההפטרה נבחרה משום סיפור יעקב ועשו המופיע בה. מנהג נוסף בקהילותינו: מלאכי א' 11-1

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "ויצא".

ג. לרגל יום "כ"ט בנובמבר" (היום בו החליטה עצרת האומות המאוחדות על הקמתה של מדינה יהודית בארץ ישראל ועל חלוקת הארץ) החל ביום חמישי ובעיצומו של חג החנוכה, ניתן להזכיר "מעין מאורע" בתפילות השבת. בין אם בהקדמה לתפילה לשלום המדינה ובין אם באמצעות מקרא אחר. מנהג חלק מקהילות התנועה להוסיף להפטרה או לפני התפילה לשלום המדינה, את פסוקי הנחמה מספר ירמיהו לג, 4-11.

שבת פרשת ויצא, ט' כסלו 7.12

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "ויצא". ההפטרה לקוחה מסוף ספר הושע, בפסוקים שעניינם היחסים בין בית יעקב ובית עשו. מנהג רוב קהילות אשכנז: הושע יב, 13 - יד, 10. מנהג רוב הספרדים ועדות המזרח וחלק מעדות אשכנז: הושע יא, 7 - יב, 12 (ויש המוסיפים את פס' 13 ו-14). מנהג נוסף בקהילותינו: יא, 7 - יב, 11.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וישלח".

ג. בשבת זו ראוי לציין את יום זכיית האדם הבינ"ל שחל ב-10 בדצמבר (יום שלישי).

שבת פרשת וישלח, ט"ז כסלו 14.12

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וישלח". מנהג רוב העדות להפטיר בספר עובדיה. מנהג חלק מקהילות אשכנז להפטיר בהושע יב, 13 - יד, 10 או בהושע יא, 7 - יב, 12. הפטרות פרשת "וישלח" בדומה להפטרות הפרשה הקודמת, נבחרו בשל עיסוקן ביחסי בית יעקב ובית עשו.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וישב".

שבת פרשת וישב, כ"ג כסלו 21.12 - שבת מברכין חודש טבת

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וישב". מפטירים בעמוס ב, 6 - ג, 8. ההפטרה נבחרה בשל ההתייחסות למכירת הצדיק המופיעה בתחילתה, המזכירה את מכירת יוסף על ידי אחיו.

ב. לפני החזרת ספר התורה להיכל מברכים את חודש טבת ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים שבת וראשון שלאחריו.

ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "מקץ".

טבלת הקריאות בתורה בחג החנוכה תשע"ח

מנהג המסורתי	מנהג רבות מקהילות התנועה	
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ו, 22-27; עליה שניה: ז, 11-1; עליה שלישית: ז, 12-17.	ספר אחד, שלושה עולים בפרשות "נשא" ו"בהעלותך". עליה ראשונה: במדבר ז, 84-86; עליה שניה: ז, 87-89; עליה שלישית: ח, 1-4.	א' חנוכה, יום שני 23.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 18-20; עליה שניה: ז, 21-23; עליה שלישית: ז, 23-18 (חזרה על שתי העליות)	כנ"ל	ב' חנוכה, יום שלישי 24.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 24-26; עליה שניה: ז, 27-29; עליה שלישית: ז, 29-24 (חזרה על שתי העליות)	כנ"ל	ג' חנוכה, יום רביעי 25.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 30-32; עליה שניה: ז, 33-35; עליה שלישית: חזרה על שתי העליות.	כנ"ל	ד' חנוכה, חמישי 26.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 36-38; עליה שניה: ז, 39-41; עליה שלישית: חזרה על שתי העליות	כנ"ל	ה' חנוכה, יום ששי 27.12

מנהגי התפילות והקריאות בתורה בחג החנוכה

- א. כל שמונת ימי החנוכה מוסיפים את ברכת "על הניסים" בתפילות העמידה ובברכת המזון. המברכים ברכת המזון בקצרה יכולים להוסיף טרם חתימת הברכה: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו ואימותינו בימים ההם ובזמן הזה".
- ב. בתפילת שחרית מוסיפים את תהילים ל: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד", בפסוקי דזמרה או לפני קריאת התורה.
- ג. בכל שמונת ימי החג, לאחר תפילת עמידה בשחרית, אומרים הלל שלם על ברכותיו.
- ד. בכל אחד מימי החנוכה קוראים בתורה ומעלים שלושה עולים (למעט בשבת ובראש חודש טבת וראו להלן בטבלת הקריאות בתורה לחג).
- ה. ברבות מקהילות התנועה קוראים קריאה קבועה בכל ימי חג החנוכה. הקריאה לקוחה מפסוקיה האחרונים של פרשת "נשא", המסכמים את פרשת חנוכת המזבח (הנקראים גם במסגרת הקריאה המסורתית ביום השמיני של החג) ופסוקיה הראשונים של פרשת "בהעלותך", שעניינם - מנורת המקדש. סדר הקריאה על פי הצעה זו: עליה ראשונה במדבר זף 84-86; עליה שניה: ז, 87-89; עליה שלישית: ח, 1-4. על פי מנהג זה בשבת חנוכה יקראו פסוקים אלו כמפטיר לאחר הקריאה בפרשת השבוע בספר הראשון. בראש חודש טבת, יקראו פסוקים אלו כעליה רביעית, לאחר הקריאה בעניין ראש החודש בשלוש העליות הראשונות.
- ו. קריאת התורה המסורתית לימי החנוכה לקוחה מפרשת "נשא" בספר במדבר, בה מצוי תיאור חנוכת המזבח. בכל אחד מימי החג קוראים את קורבנות אחד מנשיאי השבטים, ביום הראשון קורבן היום הראשון, ביום השני קורבן היום השני וכד'. ביום השמיני של החג קוראים את קורבנות ארבעת הנשיאים הנותרים ואת פסוקי הסיום של פרשת חנוכת המזבח. יום אחרון זה של החג מכונה "זאת חנוכה", על שם המילים הנכללות בקריאת היום "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו" (במדבר ז, 84).
- ז. מניחים תפילין בימות החנוכה.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בחנוכה: חג החנוכה אינו מבטל ואינו דוחה את אבלות השבעה ואבלות השלושים. מנחמים אבלים בימי החנוכה. האבלים מדליקים נרות בביתם בברכה (כולל אמירת ברכת שהחיינו בלילה הראשון). בתפילות הנאמרות בבית האבל יש להוסיף את תפילת "על הנסים" ואת תפילת ההלל. ישנם הנוהגים שלא לומר את תפילת ההלל בתפילות שחרית הנערכות בבית אבלים ולומר את ההלל לאחר תום התפילה ביחידות. האבלים רשאים לפקוד את קבר יקירם במהלך החנוכה לצורך אזכרת השבעה או אזכרת השלושים, אך יש גם הנוהגים לדחות את האזכרה לאחר ימי החג.

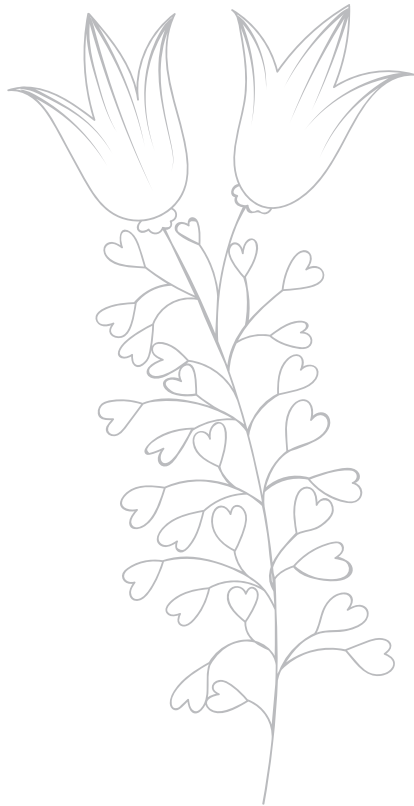
א' חנוכה, יום שני, כ"ה כסלו 23.12 - מדליקים נר ראשון ביום ראשון בערב

- א. בליל א' חנוכה, יום ראשון 2.12 בערב, מדליקים נר ראשון של חנוכה. מברכים על ההדלקה שלוש ברכות: ".... להדליק נר של חנוכה", ".... שעשה נסים לאבותינו ואמותינו" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). מנהגי הדלקת הנרות מפורטים בהרחבה לעיל.
- ב. מוסיפים את ברכת "על הנסים" לברכת ההודאה שבתפילות העידה ולברכת הארץ בברכת המזון.
- ג. בתפילת השחרית קוראים את ההלל על ברכותיו. לאחר ההלל קוראים בתורה. פירוט הקריאות כמנהג קהילות התנועה וכמנהג המסורתי מופיע בטבלה לעיל.

שבת פרשת מקץ, שבת חנוכה, ל' כסלו 28.12 - א' דראש חודש טבת

- ד. בערב שבת מדליקים את נרות החנוכה מספר דקות טרם הדלקת נרות השבת. נוהגים להדליק נרות אשר יבערו זמן ממושך, ולכל פחות כמחצית השעה לאחר כניסת השבת.
- ה. בתפילות העמידה במהלך השבת ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש ואת תפילת "על הניסים" לציון חג החנוכה.
- ו. בתפילת השחרית מברכים בתפילת העמידה את ברכת "אתה יצרת... מקדש השבת, ישראל וראשי חדשים" במקומה של ברכת "ישמח משה". לאחר תפילת עמידה אומרים הלל שלם, בברכותיו.

שני ספרים. שבעה עולים ומפטיר. ספר ראשון: ששה עולים בספר בפרשת "מקץ". ספר שני: עולה שביעי בעניין ראש חודש בפרשת "בהעלותך", במדבר י, 1-10 מפטיר בנושא חנוכה, במדבר ח 1-4 (גוללים לאחור את הספר השני) הפטרה: זכריה ב, 14 - ד, 7 או זכריה ד, 1-14.	שלושה ספרים. שבעה עולים ומפטיר. ספר ראשון: ששה עולים בפרשת "מקץ". ספר שני: עליה שביעית, ענין ראש חודש: פרשת "פנחס", במדבר כ"ח 9-15. ספר שלישי: מפטיר בענין חנוכה בפסוקי היום השישי, במדבר ז, 42-47. הפטרה: זכריה ב, 14 - ד, 7.	ו' חנוכה, שבת 28.12 א' ראש חודש טבת
שני ספרים. ארבע עולים. ספר ראשון: שלושה עולים בענין קורבנות ראש חודש בפרשת "פנחס". עליה ראשונה: במדבר כח, 1-4; עליה שנייה: שם, 5-8; עליה שלישית: שם, 9-15. ספר שני, ענין חנוכה, פסוקי היום השביעי, במדבר ז, 48-53.	ספר אחד, ארבעה עולים. שלושה בעניין ראש חודש: במדבר י' 1-3, 4-6, 7-10. רביעי בנושא חנוכה: במדבר ח' 1-4 (גוללים לאחור את הספר)	ז' חנוכה, יום ראשון 29.12 ב' ראש חודש טבת
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 71-54; עליה שנייה: ז, 72-83; עליה שלישית: ז, 84-89.	ספר אחד. שלושה עולים בפרשות "נשא" ו"בהעלותך". עליה ראשונה: במדבר ז, 84-86; עליה שנייה: ז, 87-89; עליה שלישית: ח, 1-4.	זאת חנוכה, ח' חנוכה, שני 30.2

- ז. מוציאים מן ההיכל שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לששה קרואים בפרשת השבוע "מקץ". בספר השני קוראים לשביעי בפרשת "בהעלותך" בעניין תרועת ראש חודש. באותו הספר קוראים למפטיר בעניין חנוכה, מתוך פרשת "נשא" (מגוללים ספר התורה לאחור). המנהג המסורתי הוא להוציא שלושה ספרי תורה מהיכל. בספר הראשון לקרוא לששה עולים בפרשת "מקץ"; בספר השני לקרוא לשביעי בעניין קורבנות ראש חודש מתוך פרשת "פנחס" ובספר השלישי לקרוא למפטיר בפסוקי היום השישי של חנוכה בפרשת "נשא". פירוט הקריאות מופיע בטבלה לעיל.
- ח. יש הנוהגים להפריד בין הקריאה בספרים השונים באמצעות אמירת חצי קדיש; יש מפרידים באמצעות ברכת "מי שברך לחולים", וברכות נוספות.
- ט. למרות הכלל של "תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם". מפטירים בהפטרת חנוכה בנבואתו של זכריה המזכירה את מנורת המקדש (מכיוון שההפטרה הולכת אחרי קריאת המפטיר). המנהג המסורתי: זכריה ב, 14 - ד, 7; מנהג נוסף בקהילותינו: זכריה ד 1-14 (בנוסף זה נזכרים גם ענפי הזית היוצרים, יחד עם המנורה, את סמל מדינת ישראל). יש הנוהגים להוסיף גם פסוק ראשון ופסוק אחרון של הפטרה שבת וראש חודש - "השמים כסאי...", "ישעיהו סו, פסוקים 11-24.
- י. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- יא. בתפילת מנחה עולים שלושה בפרשת "ויגש". בתפילת העמידה מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לראש חודש ו"תפילת" על הניסים" לחג החנוכה. אין אומרים את פסוקי "צדקתך צדק", בשל שמחת החג.
- יב. בבית הכנסת ובבית מדליקים נר של חג החנוכה לאחר ההבדלה. יש הנוהגים להדליק את נרות החנוכה טרם ההבדלה על כוס היין, וזאת בשם הכלל של הוספה מקודש על החול. העושים כן מברכים: "... המבדיל בין קודש לחול" לפני הדלקת הנרות או אומרים את ברכת "אתה חוננתנו" במסגרת תפילת הערבית למוצאי שבת, מדליקים נרות החנוכה ולאחר מכן עורכים ההבדלה על הכוס בשלמותה.

טבת

אָנִי קוֹרָא בְּהָרִים / יצחק שלו

מתוך פרקי שירה ישראלית לקבלת השבת
אֲשֶׁר לֹא קִרְאתִי בְּסִדּוּרִים וּבַמְחֻזְזוּרִים
אָנִי קוֹרָא בְּהָרִים.
בְּהָרִים אֹמֵר אָנִי
אֶת כָּל הַתְּחִנּוֹת וְהַמְזֻמּוּרִים.
מִן הַגֵּיא הָעֵמֶק לְמַדְתִּי
אֶת הַזְּעָקָה כְּמוֹ מַכְלָא
וְהַרְבֵּה תַּפְלוֹת זְכוֹת לְמַדְתִּי
מִן הַתְּכֵלֶת.
בְּרֹאשֵׁי הָהָרִים רְאִיתִי חֲרוּתִים
כָּל הַפִּיּוּטִים
וְכָל הַפְּסוּקִים חֲקוּקִים
בְּמַדְרוֹנוֹת הַחֲשׂוּפִים וְהַמְּכִים
וְכָל דְּבַרֵי הַזַּעַם
בְּצוּקִים.

יום ראשון, ז' חנוכה, ב' ראש חודש טבת, א' טבת 29.12

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את תפילת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש ואת תפילת "על הניסים" לציון חג החנוכה. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה".
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים קד: "ברכי נפשי" הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים ואת מזמור תהילים ל: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". ניתן לשלב את פרקי התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה אומרים הלל שלם (ולא בדילוג כביתר ראשי החודשים), על ברכותיו.
- ד. מעלים ארבע עולים לתורה ולא שלושה כביתר ימי החג. שלושה העולים הראשונים קוראים בענין ראש חודש. העולה רביעי קורא בענין חנוכה.
- ה. מנהג קהילותינו להוציא ספר תורה אחד מהיכל. ולקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה לציון ראש החודש ואת פסוקי העלאת נרות המנורה במשכן לציון חג החנוכה. (עליה ראשונה, שניה ושלישית: במדבר י' 1-3, 4-6, 7-10; עליה רביעית: במדבר ח' 1-4 (גוללים לאחור את הספר))
- ו. המנהג המסורתי הוא להוציא מן ההיכל שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת "פנחס" בענין קורבנות ראש החודש. בספר השני קוראים לעולה רביעי בענין חנוכה בפסוקי היום השביעי בפרשת "נשא" (ראו הטבלה לעיל).
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות בראשי חודשים תפילת שחרית ומוסף יגיגית בכותל המערבי.

שבת פרשת ויגש, ז' טבת 4.1 - מכריזים על תענית עשרה בטבת

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "ויגש". מפטירים ביחזקאל לז, 15-28, בפסוקים המזכירים את יחסי בית יהודה ובית יוסף.
- ב. לאחר קריאת התורה וההפטרה ראוי להכריז על תענית עשרה בטבת, אשר חלה ביום שלישי, וזאת כמנהג קהילות ספרד.

ההכרזה על יום התענית

אחינו בית ישראל שמעו. יום צום העשירי יהיה ביום חשילשי. יהפך אותו הקדוש ברוך הוא לששון ולשמחה. כדכתיב: כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, ולמעדים טובים. והאמת והשלוש אהבו: יהי חסדך ה' עלינו. כאשר יחלנו לך: ה' הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו:

- ג. בקהילות אשר אינן מקיימות אירוע תפילה או לימוד בתענית עשרה בטבת, אשר נקבע גם כיום הקדיש הכללי לזכר קורבנות השואה, ניתן וראוי להזכיר את נספי השואה, שיום פטירתם ו/או מקום רציחתם לא נודעו, בהקדמה לקדיש אבלים בסוף התפילה.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "ויחי".

תענית עשרה בטבת, יום שלישי, י' טבת 7.1

- א. תענית עשרה בטבת היא התענית הראשונה מארבעת ימי התענית והצום לזכר חורבן בתי המקדש, המציינת את יום תחילת המצור של נבוכדנצר על ירושלים בימי הבית הראשון.
- ב. זמן התענית - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתייה אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מר"ם ביום זה אין עורכים אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית.

שבת פרשת ויחי, י"ד טבת 11.1

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "ויחי". מפטירים בספר מלכים א' ב, 1-12 (כל המנהגים). ההפטרה נבחרה בשל ברכת דוד לשלמה טרם מותו, המזכירה את ברכת יעקב לבניו.
- ב. טרם ברכתו של המפטיר לאחר קריאת התורה, מכריזים עם הסיום של הקריאה: "חזק חזק ונתחזק", לציון סיום הקריאה בספר בראשית.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "שמות".

שבת פרשת שמות, כ"א טבת 18.1

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "שמות". מפטירים בסיפורי הקדשתם של נביאי ישראל, המזכירים את ספור הקדשתו של משה רבנו. מנהג ספרד ועדות המזרח: ירמיה א, 1 - ב, 3; מנהג אשכנז: ישעיה כז, 6 - כח 13 ו-כט, 22-23; מנהג תימן ובבל: יחזקאל טז. מנהג נוסף בקהילותינו: ירמיהו א, 12-11.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וארא".

שבת פרשת וארא, כ"ח טבת 25.1 - שבת מברכין חודש שבט

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר מתוך פרשת "וארא". מפטירים ביחזקאל כח, 25 - כט, 21 בנבואה העוסקת באחריתה של מצרים.
- ב. מברכים את חודש שבט ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום שני.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "בא".

- ג. ברכת עננו: מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה.
- ד. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכהנים גם בתפילת המנחה. לאחר תפילת העמידה בשחרית ובמנחה נוהגים לומר את סדר "אבינו מלכנו".
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה בעשרה בטבת ועושות שימוש בסיפור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה.
- ז. קריאת התורה וההפטרה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 14-11; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו", ולאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ח. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישעיה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים בתענית ציבור למעט תשעה באב ויום הכיפורים.
- ט. יום י' בטבת נקבע ע"י מועצת הרבנות הראשית בראשית שנות המדינה כיום זיכרון לנספי השואה שיום פטירתם או מקום מותם וקבורתם לא נודע. אור ל-י' בטבת נהוג להדליק בבית נר נשמה ולהתייחד עם זכר הנספים. בכל תפילות היום נוהגים להזכיר את קורבנות השואה טרם אמירת קדיש אבלים. כן נוהגים לומר תפילת "אל מלא רחמים". המצויה בסדר יום השואה בסיפור "העבודה שבלב". ניתן אף לומר את פיוטי הקינה שנתחברו לאחר השואה לזכר הנרצחים.
- י. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

שבת

פרקי הגות ולימוד מתוך שער "בין השמשות" המקדים את תפילת ערבית לשבת

השבת עצמה היא משכן - משכן שאנו בונים, **משכן בזמן**. יש אדם אשר חייו מכוונים על-ידי הצורך להתמודד עם המכשולים הרבים שהחיים מעמידים בפניו; ויש אדם המצליח לעצור את המרוץ ולעמוד דום לנוכח רגע אשר ממנו נשקפת הוויית הנצח... השבת הינה מודעות עמוקה להרמוניה ולאחדות השוררות בין האדם לעולמו.
אברהם יהושע השל, השבת

משמעות המנוחה היא גאולה, לא אגירת כוחות למלאכה חדשה. המלאכה היא פעם בפעם התחלה. יום החול הראשון פותח את השבוע; יום המנוחה חותם אותו. השבת כחג הבריאה היא חג השלמות. כשאנו חוגגים אותו אנו מתעלים בתוך הבריאה אל מעל לבריאה ומעל להתגלות. בעמידה של שבת אין אומרים את הבקשות על צורכי היחיד והציבור כבימי החול. נשארים רק השבח וההודיה. כי בשבת חש הציבור, עד כמה שניתן להטרים תחושה זאת - כנגאל כבר היום. השבת הוא חג של הבריאה, אך של בריאה שנבראה למען הגאולה.
על פי פרנץ רוזנצוויג, כוכב הגאולה

ראש חודש שבט, יום שני, א' שבט 27.1

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה לפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת בא, ו' שבט 1.2

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "בא". מפטירים בירמיה מו, 13-28, בפסוקים המזכירים את פרעה ומצרים.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בשלח".

שבת פרשת בשלח, שבת שירה, י"ג שבט 8.2

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "בשלח". בשל חשיבותה של שירת הים, והעובדה שהשבת כולה מכונה על שם השירה, נוהגים לקרוא את פסוקיה מדי שנה, גם באותן קהילות הנוהגות במחזור הקריאה התלת שנתית.
- ב. נוהגים לעמוד בעת קריאתה של שירת הים ונוהגים שלא לחלק את השירה בין העולים אלא לקרוא אותה במסגרת עליה אחת. הצעה להכללת שירת הים בכל אחד ממחזורי הקריאה בפרשה מופיעה בטבלת הקריאות המצורפת לאוגדן התפילה.
- ג. ההפטרה אף היא בלשון שירה - שירת דבורה בשופטים ה, 31-1.
- ד. בשל שמה ועניינה, נוהגים לשלב שירים וניגונים רבים במהלך תפילות השבת, ולעסוק באמצעות מדרשים ומקורות נוספים בחשיבותם של השירה והניגון.
- ה. לקראת יום ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, נהוג לשלב במהלך התפילות דברי תורה, מקראות וניגונים העוסקים בשבחה של ארץ ישראל, בקשר בין האדם ליתר הברואים ולחובת האדם לשמור על עולמו של הקב"ה.
- ו. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "יתרו".

ראש השנה לאילנות, יום שני, ט"ו בשבט 10.2

- א. נוהגים במנהגי שמחה לכבוד ראש השנה לאילנות. בסדר התפילה המסורתי אין אומרים ביום זה את סדר התחנון בשחרית ובמנחה.
- ב. המתכנסים לתפילה ביום זה נוהגים לשלב במהלך התפילות דברי תורה, מקראות וניגונים, העוסקים בשבחה של ארץ ישראל, שבח פרותיה וחובת השמירה על הטבע.
- ג. נוהגים בליל החג או ביומו לערוך תיקון ט"ו בשבט, או בשמו הנוסף: סדר ט"ו בשבט. מנהג זה תוקן ע"י האר"י וגוריו במאה השש עשרה בצפת ומפורט בספר "חמדת הימים". אחרי שנים רבות בהן נשכח התיקון מלב הוא שב ותפס את מקומו בחוויה היהודית המתחדשת, רבות בזכות קהילות היהדות המתקדמת ורבניה.
- ד. המקיימים את מנהג הנטיעות ביום החג או לקראתו יכולים להקדים למעשה הנטיעה את התפילה לנוטעים המופיע בסידור "העבודה שבלב".

שבת פרשת יתרו, כ' שבט 15.2

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "יתרו". בשל חשיבותן של עשרת הדברות נוהגים לקרוא אותן מדי שנה גם בקהילות הקוראות בתורה במחזור הקריאה התלת שנתית. הצעה להכללת עשרת הדברות בכל אחד ממחזורי הקריאה מופיעה בטבלת הקריאות המצורפת בסוף אוגדן זה.
- ב. אין מחלקים את קריאת הדברות בין מספר עולים. המנהג הוא לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. נוהגים לקרוא את הדברות בטעם תחתון. בקריאה זו לא נקרא כל דבר כפסוק בפני עצמו. זאת בניגוד לקריאה בחג השבועות (המכונה - קריאה בטעם עליון).
- ג. מפטירים בישעיה ו', 1-13, בסיפור התגלות אלוהים לנביא, המזכירה את מעמד הר סיני.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "משפטים".
- ה. בשבוע הקרוב יחול יום השואה הבינלאומי (27.1 - יום שחרור מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו). ראוי לציין הדבר במהלך תפילות היום, בהקדמה לקדיש או במקומות מתאימים אחרים.

שבת פרשת משפטים, כ"ה שבט 22.2 - שבת מברכיך ראש חודש אדר א'

- א. שבת שקלים היא הראשונה מבין ארבע השבתות בהן קריאת המפטיר וההפטרה מוקדשת לעניינים הקשורים בחודש אדר, בחג הפורים ובהכנות לקראת העלייה לרגל בפסח. הקריאה בשבת שקלים היא זכר לאיסוף מחצית השקל לצורכי המקדש והעיר ירושלים, בימי הבית השני, במהלך חודש אדר - כמפורט במסכת שקלים במשנה ובתלמוד הירושלמי.
- ב. מוציאים שני ספרי תורה, בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע משפטים. בספר השני קוראים למפטיר בעניין שבת שקלים. קריאת המפטיר לקוחה מתוך פרשת "כי תשא", שמות ל', 11-16.
- ג. מפטירים במלכים ב' יב, 1-11. ענינה של ההפטרה המיוחדת הוא איסוף הכספים נעם ישראל לצורך תחזוקת המקדש בימי המלך יהואש, המזכירה את איסוף הכספים להקמת המשכן.
- ד. לאחר קריאת התורה וההפטרה מברכים את חודש אדר ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים שלישי ורביעי.
- ה. בתפילת מנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תרומה".

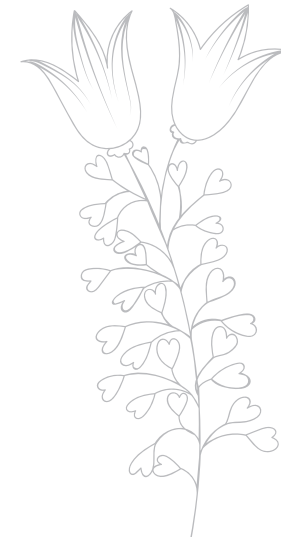
- ו. מנהג בקהילות ישראל להקדיש את שבת שקלים לעיסוק במצוות גמילות החסדים והצדקה, במסגרת דברי התורה והתפילות. קרן בכבוד משיקה בשבת זו את המבצע השנתי לגיוס תרומות לפעילות הקרן.

א' ראש חודש אדר א', יום המשפחה, יום שלישי, ל' שבט 25.2

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציין ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש נוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י', 1-3; עליה שנייה: י', 7-4; עליה שלישית: י', 8-10; עליה רביעית: י', 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.
- י. יום זה, יום הולדתה של הנרייטה סאלד, מנהיגת עליית הנוער ומייסדת ארגון הנשים הדסה, מצוין בישראל כיום המשפחה. הנרייטה סאלד היא ממייסדות מנין התפילה השוויוני הראשון בארץ ישראל עוד בשנות ה-20 של המאה הקודמת.

דברים מתוך הרצאתה של הנרייטה סאלד על המנין השוויוני שהקימה בירושלים בשנות ה-20 של המאה הקודמת:

"פעם אחת בשבת בבוקר, כאשר הלכתי לבית כנסת בירושלים יצרתי מהומה. השמש התרגש מאוד לראות אישה בתפילה וכיוון אותי לחדר הנשים, שם היה שולחן קטן ומלא אבק. לאחר דקות ארוכות הוא הביא כיסא ישן ורעוע עבורי. החדר היה מופרד מהקהילה על ידי וילון שכיסה דלת צרה. למזלי היה רווח בין הדלת לוילון כך שיכולתי לראות את רגלי המתפללים כדי לדעת באיזה חלק מהתפילה הקהילה נמצאה..." "יצרנו קהילה שנפגשה בביתו של אחד מן החבורה. גברים, נשים וילדים התפללו יחדיו כאשר כל אחד נוטל חלק בהתפילה, אפילו בקריאת התורה. התקווה היא שעם הזמן הדבר הזה יחד עם מקומות נוספים יתפתחו לתפילות ופולחן שיספקו את הצרכים של מי שמעוניין בתפילה מסודרת וציבורי."

אדר

ברכת הילדים מתוך שער ליל שבת בבית / הרבה אשרת מורג

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו,
שתשמר על משפחתנו, היום ובכל יום, שתהא השמחה
והאהבה שורה בתוכנו, והגן עלינו מכל מכאוב וחסבלה, צער
ואכזבה, בין שמפנינו ובין שמפני מרענו. אבינו האב הרחמן,
אשר מפי עוללים ויונקים יסדת עז. (תהלים ח ג).

אנא הנחה את ילדינו... שדרכם לא תאבד עליהם, והאר
את יומם; שחיוכם לא ימוש מפיהם לעולם, והרחק מעליהם
אנשים רעים ופגעים רעים, והשיבם אלינו בשלום ובגיל תמיד.
ברוך אתה יהוה, משמח הורים וילדים.

ב' ראש חודש אדר א', יום ד', א' אדר 26.2

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציין ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת ככותל המערבי.

שבת פרשת תרומה, ד' אדר 29.2

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "תרומה". מפטירים במלכים א' ה, 26 - 1, 13. ההפטרה נבחרה משום התמקדותה בהקמת בית המקדש במקביל להקמת המשכן שבפרשה.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תצוה".

שבת זכור, שבת פרשת תצוה, י"א אדר 7.3

א. השנייה מבין שבתות "ארבע הפרשות". בשבת זו הסמוכה לחג הפורים, מזכירים את מלחמת עמלק בישראל ואת חובת מחיית זכרו, לאור המסורת שהמן היה מזרע אגג מלך עמלק.

ב. מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת "תצוה". בספר השני קוראים את המפטיר - מצוות זכירת עמלק ומחייטו מתוך פרשת "כי תצא", בדברים כה, 19-17. בין הקריאה בספר הראשון והקריאה בספר השני נוהגים לומר חצי קדיש. יש הנוהגים לומר את הברכה לחולים בין הקריאות בשני הספרים.

ג. מפטירים בסיפור מלחמת שאול בעמלק בשמואל א' טו, 2-34.

ד. בשבת זו מציינים את יום תל חי - יום נפילתם של יוסף טרומפלדור ושבעת חבריו בהגנת תל חי בשנת 1920. בעקבות אירוע זה חבר ברל כצנלסון את נוסח היזכור שהפך לנכס צאן ברזל בתרבות העברית.

ה. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "כי תשא".

תענית אסתר, יום שני, י"ג אדר 9.3

א. תענית אסתר נקבעה בימי הביניים ואינה נזכרת במשנה ובתלמודים. רבים נוהגים להקל בה, בניגוד לתעניות החורבן. על פי כללי מועצת הרבנים המתקדמים אין מניעה מלערוך חתונות ואירועי שמחה ביום זה.

ב. זמן התענית למקפידים בה - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתייה, אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ותשעה באב, כדוגמת רחצה וסיכה ונעילת נעלי עור.

ג. מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה בפני עצמה. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.

- ד. יש הנוהגים לקרוא את מזמור תהילים כב: "למנצח על אילת השחר" בערב פורים ובבוקרו, וזאת על רקע המדרשים המקשרים בין המזמור לאסתר המלכה.
- ה. במהלך כל תפילות היום מרבים בשמחה.

מנהגי קריאת המגילה

- א. קריאת המגילה נעשית מתוך מגילת קלף כשרה, הכתובה בכתב סת"ם. השומע את הקריאה מבעל קריאה הקורא מתוך מגילה כשרה, יוצא ידי חובתו. בהעדר מגילה קוראים את המגילה מתוך ספר. נהוג שלא לברך על קריאת מגילה מודפסת.
- ב. מלכתחילה קריאת המגילה נעשית בטעמי הקריאה המיוחדים למגילות. בהעדר בעלי קריאה בטעמים ניתן לקרוא את המגילה בקריאה רגילה. נוהגים שקורא המגילה עומד בזמן הקריאה.
- ג. לפני קריאת המגילה מברכים שלוש ברכות: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על קריאת מגילה"; "שעשה ניסים לאבותינו ואמותינו בימים ההם בזמן הזה" וברכת הזמן (שהחיינו). לאחר קריאת המגילה במניין מברכים את ברכת "...ברוך אתה יי הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם; האל המושיע". לאחר הברכה החותמת נוהגים לשיר את הפיוט "שושנת יעקב צהלה ושמחה".
- ד. במהלך קריאת המגילה נהוג לקרוא יחד ובקול ארבעה פסוקים של גאולה. נוהגים שהקהל קורא בקול את הפסוקים ולאחר מכן בעל הקריאה חוזה על הפסוקים. אלו ארבעת הפסוקים: איש יהודי ה'יה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן-שמעי בן-קיש איש ימיני (אסתר ב, 5); ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה ושמחה (אסתר ח, 15); ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר (אסתר ח, 16); כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל-זרעו. (אסתר י, 3).
- ה. יש הנוהגים גם לקרוא בקול את הפסוק: " בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך (אסתר ו, 1).

- ד. קהילות המתפללות ביום תענית אסתר ועושות שימוש בסידור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף את השורות האחרונות של תפילת אבינו מלכנו לחתימת התפילה האישית לאחר תפילת עמידה. נוסח ברכת "עננו" וסדר תחנון לימי תענית מופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכהנים גם בתפילת המנחה.
- ו. בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות ל"ד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ז. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישיעה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים.
- ח. בשנים האחרונות מציינים ארגוני הנשים וארגוני הפלורליזם הדתי את יום המאבק למען מסורבות הגט והעגונות בתענית אסתר. בתפילות ביום זה ראוי להזכיר את מצוקתן של מסורבות הגט והעגונות ולשאת תפילה לשחרורן.
- ט. במהלך היום, ועד לכניסתו של חג הפורים נוהגים להרים תרומה לצדקה, זכר למחצית השקל.
- י. במוצאי התענית מתחילים בחגיגה של החג הפורים וקוראים במגילה.

פורים, יום שלישי, י"ד אדר 10.3

- א. מוסיפים את תפילת "על הנסים" בברכת "הודאה" בתפילות העמידה ובברכת "הארץ" שבברכת המזון. המברכים ברכת המזון בקצרה מוסיפים: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו ואמותינו בימים ההם בזמן הזה".
- ב. בערב פורים (יום ד' בלילה) קוראים את מגילת אסתר, טרם אמירת "עלינו לשבח" וחתימת התפילה.
- ג. קריאת התורה: בתפילת שחרית קוראים לשלושה עולים לתורה בסיפור מלחמת עמלק בישראל בפרשת "בשלח" (שמות יז, 8-16 (שלושה פסוקים לכל עליה)). לאחר קריאת התורה נוהגים לקרוא שנית את המגילה; יש הנוהגים לקרוא עוד בטרם החזרת התורה להיכל. יש הנוהגים לחזור על ברכות המגילה גם בקריאה בבוקר, ויש הנוהגים להסתפק בברכות הנאמרות בקריאה בערב החג.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בפורים

חג הפורים אינו מבטל או דוחה את אבלות השבעה והשלושים. עם זאת לא נוהגים מנהגי אבלות בפרהסיה (בדומה לשבת).

האבל רשאי לצאת מביתו לטובת קריאת המגילה בציבור אף במהלך ימי השבעה (ואף להיות בעל קורא אם אין אחר הבקיא בדבר), וכל מצוות החג חלות עליו; ניתן גם לקרוא המגילה ביחיד ובמניין גם בבית האבלים.

נוהגים לנחם אבלים ולקבל מנחמים בחג. מביאים לקבורה ביום הפורים והאבלים רשאים לקרוע הבגד.

שושן פורים, יום רביעי, ט"ו אדר 11.3

בערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון, ובראשן ירושלים, נוהגים לציין ביום זה את חג הפורים על כל מצוותיו ומנהגיו.

שבת פרה, שבת פרשת כי תשא, י"ח אדר 14.3

א. השלישית מבין שבתות "ארבע הפרשות". עניינה של שבת פרה הוא טיהור המקדש והיטהרותם של העולים לרגל לקראת חג הפסח.

ב. בשחרית מוציאים שני ספרי תורה מן ההיכל. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים מתוך פרשת "כי תשא". בספר השני קוראים למפטיר במצוות פרה אדומה מתוך פרשת "חקת", במדבר יט, 1-22. מנהג חלק מקהילות התנועה לקצר בקריאת המפטיר ולקרוא את עשרת הפסוקים הראשונים בלבד (במדבר יט, 1-10)

ג. מפטירים ביחזקאל לו 36-15, בפסוקים שעניינם היטהרות העם מטומאתו.

ד. חלק מקהילות התנועה נוהגות שלא לציין את שבת פרה באמצעות הקריאה בתורה ובהפטרה, בשל התמקדותה בענייני טומאה וטהרה של בית המקדש. בקהילות אלו מוציאים ספר תורה אחד בלבד, מעלים שבעה קוראים ומפטיר בפרשת "כי תשא". מפטירים במלכים א' יח, 39-20 (כרוב המנהגים). ההפטרה נבחרה בשל סיפור מאבקו של אליהו בנביאי הבעל, המזכיר את תגובתו של משה למעשה עגל הזהב.

ה. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "ויקהל".

ו. מנהג חלק מן הקהילות לקרוא בקול גם פסוקים העוסקים בפועלה ובכבוד של אסתר: ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת. (אסתר ב, 7). ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית (אסתר ה, 1) ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונקתב בספר (אסתר ט, 32).

ז. נהוג לקרוא בניגון מגילת איכה את הפסוק המזכיר את גלות יהויכין, במסגרתה גלה מרדכי לפרס: "אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנאצר מלך בבל" (אסתר ב, 6). יש הנוהגים לקרוא בניגון איכה גם את המלים: "והשקות בכלי זָהָב וְכֵלִים מְכֻלִּים שֹׁנִים" (אסתר א, 7), המתארות את הכלים ששמשו במשתה אחשוורוש, על יסוד המדרש שכלים אלו היו כלי המקדש שנלקחו מירושלים.

ח. יש נוהגים בקהילותינו לקרוא בקול נמוך גם את הפסוקים העוסקים ביחס המשפיל לנשים ובנקמת היהודים, בבחינת: "בנפל אויבך אל תשמח".

ט. קוראים את המגילה כאגרת. אין גוללים את היריעות שסיימו בקריאתן, אלא מותירים אותן פתוחות או מקופלות זו אחר זו. מנהג זה מקורו בצירוף: "דברי האיגרת" (אסתר ט, 26) המתייחס למגילה.

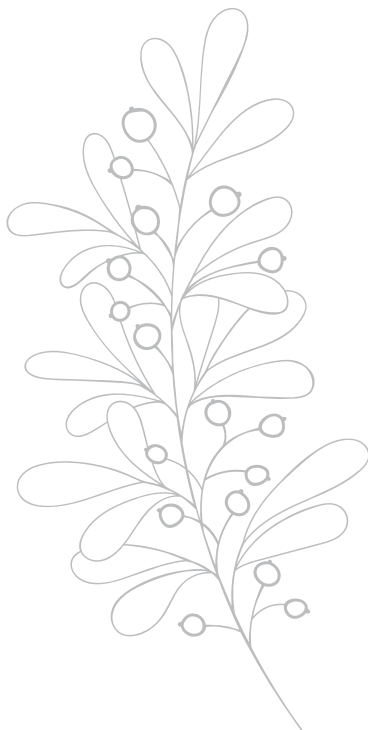
משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת הפורים

א. מצווה להעניק משלוחי מנות איש לרעהו, הכוללים לפחות שני מיני מאכל ומשתה. יוצאים ידי חובת המצווה במשלוח אחד המכיל שתי מנות. נוהגים לחלק את משלוחי המנות ביום הפורים עצמו, כדי להרבות את שמחת החג.

ב. מצווה להעניק מתנות לאביונים לקראת הפורים ובמהלך היום, בכסף ובשווה כסף, באופן המאפשר להם לקנות את צרכי החג ולחגוג במהלכו. יוצאים ידי חובת המצווה במתנה לשני אביונים. כתמיד, מן הראוי להקפיד הקפדה יתרה בכבודו של מקבל המתנה ובפרטיותו.

ג. נוהגים לערוך סעודה חגיגית בצהרי היום ולהרבות בה דברי ושירי שמחה ושטות. במהלך הסעודה נוהגים להתבסס ביון, במתינות, "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (בבלי, מגילה ז ע"ב).

שבת החדש, שבת פרשות ויקהל פקודי, כ"ה אדר 21.3 - שבת מברכים חודש ניסן

- א. שבת "החודש" היא הרביעית והאחרונה מבין שבתות ארבע הפרשיות. בשבת זו, החלה השנה בראש חודש ניסן עצמו, מציינים את תחילתו של חודש האביב וחודש היציאה ממצרים שהיה בתקופת המקרא ראש וראשון לחודשי השנה.
- ב. מוציאים שני ספרי תורה, בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשות השבוע. קהילות הנוהגות לקרוא במחזור התלת שנתי, ראוי ויקדישו שלוש או ארבע עליות לקריאה מתוך פרשת ויקהל, ואת יתר העליות לקריאה בפרשת פקודי. בכל מקרה בעליה השביעית ראוי לקרוא את הפסוקים האחרונים של פרשת פקודי על מנת לחתום את הקריאה בחומש שמות ולהכריז "חזק חזק ונתחזק".
- א. בספר השני קוראים את המפטיר המיוחד לשבת "החודש" מתוך פרשת "בא", שמות יב 1-20. מנהג נוסף למפטיר: שמות יב 8-1. נוהגים לומר חצי קדיש אחרי הקריאה בספר הראשון או להבדיל בין הקריאות בספרים באמצעות ברכה לרפואת החולים ושירה.
- ב. מפטירים ביחזקאל מה, 16-18 בעניין ההכנות לחג הפסח במקדש. מנהג נוסף: מה, 25-16.
- ג. לאחר קריאת התורה וההפטרה מברכים את חודש ניסן ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום חמישי.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "ויקרא".

ניסן

כוונה לשעת הוצאת ספר התורה מתוך יומנה של חנה סנש

בשבת, השכם בבוקר, עליתי על ההרים מול כפר-גלעדי.
סביבה נפלאה. וברעננות הבקור הנפלא הבינותי למה קבל
משה את התורה על ההר. רק בהרים אפשר לקבל פקודה
מלמעלה, כשוראים כמה קטן האדם, ובכל זאת מרגישים
את הבטחון בקרבת האלהים. על ההר מתרחב האפק בכל
המובנים ומבינים את סדר העולם. בהרים יכולים להאמין
וצריך להאמין. בהרים עולה השאלה מאליה: את מי
אשלח? - שלח אותי! לשרת את הטוב והיפה. - האוכל?

מנהגי ברכת האילנות

- א. החל מראש חודש ניסן ובמהלך החודש כולו מברכים את ברכת האילנות. נוהגים לברך את הברכה פעם אחת בשנה בעת ראייתם של עצי פרי מלבליים. ניתן לברך את הברכה גם בשבת ובחג הפסח.
- ב. ניתן לברך את הברכה הן ביחיד והן במניין.
- ג. נוסח הברכה: "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם, וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהַנִּיחַ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם".
- ד. יש הנוהגים להוסיף לברכה את מזמור תהילים קכו: "בשוב יי את שיבת ציון היינו כחולמים". נוסח למעמד "ברכת האילנות" ניתן למצוא באתר התנועה.

ראש חודש ניסן, יום ה', א' ניסן 26.3

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התנועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 10-8 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת "ויקרא", ג' ניסן 28.3

- א. בשחרית קוראים לשבעה ומפטיר בפרשת "ויקרא". מפטירים בישעיהו מג, 21 - מד, 23 ההפטרה עוסקת בעבודת ה' לעומת עבודת האלילים, בהקשרה של עבודת הקורבנות הנזכרת בפרשה. מנהג נוסף: מג 21 - מד 8.
- ב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "צו".
- ג. אין אומרים את פסוקי "צדקתך צדק" במהלך שבתות ניסן, כשם שאין אומרים את תפילת התחנון במנהג המסורתי במהלך החודש.

שבת פרשת "צו", "שבת הגדול", י' ניסן 4.4

- א. בשחרית עולים שבעה ומפטיר וקוראים בפרשת "צו".
- ב. מפטירים בהפטרה מיוחדת ל"שבת הגדול", מלאכי ג, 4 עד סוף הספר. חוזרים בסוף הקריאה על הפסוק "הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא". על מנת לסיים את ספרי תרי עשר בסיומן נחמה (השבת נקראת 'שבת הגדול' ולא 'הגדולה', כמתבקש, בגלל פסוק זה)
- ג. מקובל כי הדרשות בשבת זו עוסקות בהלכות החג, צרכי הציבור והדאגה לזולת הנצרך, בדגש על "קמחא דפסחא". מנהג רבות מקהילות התנועה לקיים שבת זו לשיעורים ולסדנאות על עריכת הסדר המשפחתי.
- ד. נוהג לחזור בשבת זו על ההגדה של פסח עד לסוף ה"מגיד". מנהג זה הוביל ליצירת הביטוי: "עד כאן בשבת הגדול" המודפס במהדורות רבות של הגדת פסח.
- ה. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "שמיני". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק".

ערב פסח, יום רביעי, י"ד ניסן 8.4

- א. בתחילת ערב פסח, יום שלישי 7.4 עם צאת הכוכבים ובמהלך הלילה בודקים את החמץ לאור הנר ומברכים "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ". לאחר הבדיקה מבטלים את החמץ, בכל שפה המובנת לאומרים. נוסח הביטול בעברית: "כל חמץ ושאר שישנו ברשותי, שלא ראיתיו ולא ביערתיו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ".
- ב. בבוקר ועד חצות היום, שורפים או מפקירים את החמץ (על ידי פירוורו ברשות הרבים) ושבים ומבטלים אותו באמירה לעיל. נוהגים להפסיק לאכול חמץ לפני הצהרים ובמקביל להימנע מאכילת מצות לפני הסדר.

פסח, יום חמישי, ט"ו ניסן 9.4

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "...להדליק נר של יום טוב". בנוסף מברכים את ברכת הזמן, ברכת "שהחיינו". יש המדליקים את הנרות על שולחן החג בסמוך לתחילת הסדר. המקפידים בדיני הבערת אש בחג ידליקו את הנרות לפני הסדר באמצעות העברת אש מנר שהודלק לפני כניסת החג. כך גם בהבערת אש לצורך בישול בחג.
- ב. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב, ומזכירים בה את "חג המצות זמן חירותנו". בברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ג. מנהג רבות מן העדות לומר בערב החג הלל שלם בברכה בבית הכנסת.
- ד. בבוקר החג אומרים את ברכת הטל ונוהגים לאמרה מול ארון פתוח. בסידור "העבודה שבלב" ובמיוחד במחזור "השמחה שבלב" מבחר פיוטי טל ממסורת הקהילות השונות. לעניין זה מספר מנהגים:
- א. שילוב ברכת הטל בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה בשחרית, במסגרת ברכת גבורות (מנהג סידור "העבודה שבלב").
- ב. בקהילות האומרות את תפילת המוסף - שילוב ברכת הטל בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה במוסף, במסגרת ברכת גבורות (מנהג קהילות אשכנז).
- ג. אמירת פיוטי הטל בפני עצמם לאחר השבת התורה להיכל (מנהג קהילות ספרד).
- ה. לאחר סיום תפילת העמידה בשחרית נוהגים לומר הלל שלם בברכותיו.
- ו. מוציאים שני ספרי תורה. אומרים י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים וקוראים בפרשת פסח מצרים ופסח דורות בפרשת "בא" בספר שמות. בספר

- השני מפטירים בעניין החג. מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר" בספר ויקרא. ראו מראי מקום בטבלת הקריאה בימות הפסח.
- ז. המנהג המסורתי: פרשת קורבנות החג בפרשת "פנחס" בספר במדבר; יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון וטרם הקריאה בספר השני.
- ח. מפטירים ביהושע בסיפור חגיגת הפסח הראשון לאחר הכניסה לארץ (ראו בהמשך בטבלת הקריאה). בברכה לאחר ההפטרה חותמים: "מקדש ישראל והזמנים".
- ט. מנהג חלק מקהילות התנועה לחלק את קריאת פרקי מגילת שיר שירים בין יום טוב ראשון של פסח, שבת חול המועד ושביעי של פסח.
- י. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב" או בנוסח במחזור "השמחה שבלב"
- יא. במוצאי החג עורכים הבדלה על הכוס. מברכים "בורא פרי הגפן" וברכת "המבדיל בין קודש לחול" בלבד. אין אומרים את פסוקי הישועה ואת ברכות הבשמים ומאורי האש.
- יב. מתחילים לספור את העומר במוצאי החג, וסופרים יום אחד לעומר לאחר אמירתה של הברכה: "...וציוונו על ספירת העומר".

"ומחה יי דמעה" - אבלות בפסח

חג הפסח מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג השני.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר יומו הראשון של חג הפסח ובמהלך חול המועד עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת במהלך היום הטוב וחול המועד האבלים אינם נוהגים במנהגי האבלות, והם מקיימים את מנהגי החג ומצוותיו (לרבות ההשתתפות בליל הסדר).

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג השני את מנהגי אבלות השלושים עד ליום השלושים לקבורה.

האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב החג או לאחר החג (וישנן עדות שנוהגות כלל לא לפקוד את בית הקברות במהלך חודש ניסן אלא רק לאחריו). בכל מקרה, אין נוהגים לפקוד הקבר לצורך אזכרה במהלך ימי חול המועד.

מנהגי ספירת העומר

- א. נוהגים לספור את העומר ממוצאי יום טוב ראשון של חג הפסח ועד לערב חג השבועות - סה"כ 49 ימים שהם שבעה שבועות.
- ב. סופרים העומר בלילו של כל יום על מנת להזדרז למצוות וכזכר לקצירת העומר והנפתו במקדש שנעשו במוצאי יום טוב ראשון של חג הפסח (כשיטת החכמים במחלוקתם למול הבייתוסים). זמן הספירה מצאת הכוכבים. נוהגים לספור את העומר במהלך תפילת הערבית לפני אמירת "עלינו לשבח". היחיד יכול לספור העומר במהלך הלילה כולו בתוך התפילה או כברכה העומדת בפני עצמה.
- ג. במידה ולא ספרו בלילה, ניתן לספור במהלך היום. המנהג המסורתי הוא שבשעות הבוקר סופרים ללא ברכה.
- ד. המנהג המסורתי הוא שמי שדלג על ספירה באחד מימי העומר ממשיך את הספירה ללא הברכה המקדימה. מנהג קהילות התנועה שלא לעשות כן ובכל מקרה להקדים את הברכה לספירה.
- ה. לפני הספירה נוהגים להקדים רשות לקיום המצווה (הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של ספירת העומר...) ואת הברכה: "...וציוונו על ספירת העומר". אין מברכים את ברכת הזמן (שהחיינו) בלילה הראשון של הספירה. לאחר הספירה נוהגים לומר את מזמור תהלים צז וכן תפילה חותמת קצרה.
- ו. נוהגים לספור את העומר בעמידה, בתפילה בציבור נוהגים ששליח הציבור מברך וסופר והקהל חוזר על הברכה ועל הספירה.
- ז. מימי הגאונים והלאה, נקבעו ברוב קהילות ישראל איסור על נישואין בימי ספירת העומר ומנהגים שונים של אבלות (הימנעות מגילוח ותספורת ואיסור על השמעת מוזיקה כלית). קהילות ספרד נוהגות באיסורים אלו עד יום ל"ג בעומר (כולל יום זה). קהילות אשכנז נוהגות לקיים איסורים אלו עד ערב חג השבועות, תוך הפסקתם למשך יום ל"ג בעומר עצמו. בקהילות הציונות הדתית התגבשו מנהגים שונים סביב הפסקת מנהגי האבלות סביב יום העצמאות.
- ח. קהילות היהדות המתקדמת אינן נוהגות במנהגי האבלות של ימי הספירה. על פי החלטות מועצת הרבנים המתקדמים ניתן להשיא זוגות במהלך ימי הספירה. יש הנוהגים להימנע מתספורת או גילוח במהלך ימי הספירה או בחלקים ממנה כזכר למנהג המסורתי.

חול המועד פסח, ימים ששי-שלישי, ט"ז-כ' ניסן 10-14.4

- א. בתפילות העמידה ובברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא".
- ב. בתפילת שחרית אין מניחים תפילין.
- ג. לאחר תפילת עמידה אומרים הלל בדילוג בברכותיו.
- ד. מוציאים שני ספרי תורה ומעלים ארבעה עולים. בספר הראשון מעלים שלושה וקוראים באחת מפרשיות התורה המזכירות את יציאת מצרים וחג הפסח. בספר השני מעלים את העולה הרביעי וקוראים בעניין החג. מנהג כמה מקהילות התנועה: קריאת הפסוקים העוסקים בחג הפסח מתוך פרשת "אמר" בספר ויקרא. המנהג המסורתי: פרשת קורבנות החג בפרשת "פנחס" בספר במדבר. (וראו טבלת הקריאות בתורה בהמשך).
- ה. יש בין קהילות התנועה הנוהגות לקרוא בכל ימות חול המועד אותה הקריאה בספר הראשון, מתוך פרשת "בא" (ראו בהמשך בטבלת הקריאה) ובספר השני את המפטיר, ויש קהילות הנוהגות להעלות ארבעה עולים מדי יום בקריאה בספר הראשון בלבד, ולא להוציא כלל שני ספרים, מכיוון שגם בקריאה זו נזכרים ענייני פסח לדורות.
- ו. לאחר קריאת התורה נוהגים להוסיף זכר למוסף, בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".
- ז. לאחר צאת הכוכבים סופרים את העומר בברכה.

"ומחה יי דמעה" - אבלות בחול המועד ובחג השני

קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבלות השבעה עם צאת החג השני למשך שבעה ימים.

יחד עם זאת אם האבלים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד, לאחר הקבורה, הם יכולים לעשות כן, מבלי שהם נוהגים במנהגי האבלות הפומביים במהלך ימי חול המועד. הנוהגים כך ימשיכו לקבל פני המנחמים גם לאחר החג השני עד מלאת שבעה ימים לקבורה, ולאחר מכן ימשיכו באבלותם את הימים הנוותרים עד לחלוף שבוע מצאת החג, מבלי שהם חייבים לקבל פני מנחמים.

ניתן לעלות לקבר ביום השביעי לקבורה או בתום שבעת ימי האבל המתחילים עם צאת החג השני.

שבת חול המועד פסח, י"ז ניסן 11.4

- א. נוהגים לומר נוסח מקוצר של קבלת השבת. בחלק מקהילות התנועה נהוג להתחיל במזמור תהילים כ"ט ולשיר ארבעה בתים בלבד מתוך הפיוט לכה דודי (שמור וזכור, לקראת שבת, התעוררי ובואי בשלום). קהילות אחרות נוהגות להתחיל את סדר קבלת השבת ממזמור צ"ב: "מזמור שיר ליום השבת".
- ב. בתום קריאת שמע ולפני תפילת עמידה אומרים את פסוקי "ושמרו" ויש המוסיפים הפסוק "וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל".
- ג. מתפללים תפילת עמידה של שבת ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". לפני "עלינו לשבח" סופרים שני ימים לעומר.
- ד. לאחר תפילת עמידה בשחרית אומרים את פרקי ההלל בדילוג על ברכותיו.
- ה. מוציאים שני ספרי תורה. בראשון מעלים שבעה עולים בקריאה המיוחדת לשבת חול המועד. בספר השני קוראים בעניין החג. מנהג מחזור "השמחה שבלב" לקרוא בשבת חוה"מ בהמשכה של פרשת "בא" בחומש שמות, בפסוקי מצוות "פטור רחם" המזכירים את יציאת מצרים. למפטיר קוראים בספר השני בפסוקי החג בפרשת "אמר" בחומש ויקרא.
- ו. המנהג המסורתי הוא לקרוא בשבת חוה"מ פסח את פרשת הלוחות השנים ופרשת הרגלים מתוך פרשת "כי תשא" בחומש שמות (בדומה לקריאה בשבת חוה"מ סוכות). המפטיר המסורתי לקוח מפרשת קורבנות החג בפרשת "פנחס" בחומש במדבר. ראו מראי המקום בטבלת הקריאות בתורה בהמשך.
- ז. מפטירים בחזון העצמאות היבשות ביחזקאל. במחזור "השמחה שבלב" מופיעה גם הצעה להפטרה חילופית המתארת את חג הפסח בימי יאשיהו מלך יהודה (עמ' 252). בסיום ההפטרה מברכים את ארבע הברכות החותמות. מנהג ספרד ואשכנז לחתום: "מקדש השבת". מנהג תימן לחתום: "מקדש השבת, ישראל והזמנים".
- ח. בשבת חול המועד נוהגים לקרוא את מגילת שיר השירים טרם קריאת התורה. מנהג חלק מקהילות התנועה להסתפק בקריאת מבחר פסוקים מן המגילה. מנהג אחר הנוהג בחלק מן הקהילות: חלוקת קריאתם של פרקי המגילה בין יום טוב ראשון של החג, שבת חול המועד ושביעי של פסח.
- ט. לאחר החזרת ספרי התורה אומרים זכר למוסף בנוסח לשבת או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".
- י. בתפילת מנחה קוראים לשלושה בפרשת "שמיני". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק" בשבת חול המועד.

יא. במוצאי השבת עורכים הבדלה בנוסחה המלא. לאחר ההבדלה סופרים שלושה ימים לעומר.

שביעי של פסח, יום רביעי, כ"א ניסן 15.4

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים טרם ההדלקה "להדליק נר של יום טוב". אין מברכים את ברכת הזמן בעת הדלקת הנרות ובקידוש, שכן אין מדובר על חג נפרד. יש המדליקים את הנרות על שולחן החג לפני הסעודה. המקפידים בדיני הבערת אש בחג ידליקו את הנרות לפני הסעודה באמצעות העברת אש מנר שהודלק לפני כניסת החג. כך גם בהבערת אש לצורך בישול בחג.
- ב. המקפידים בדיני בישול והבערת אש בחג ידליקו נר שיבער כל החג.
- ג. בתפילת עמידה של יום טוב מזכירים את חג המצות זמן חירותנו. בברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. טרם אמירת "עלינו" סופרים את שישה ימים לעומר.
- ה. יש הנוהגים בליל שביעי של פסח ללמוד במהלך הלילה במסגרת "תיקון ליל שביעי של פסח". יש הנוהגים להתכנס בשעות הלילה על חוף הים לאמירת שירת הים.
- ו. בכל ימי הפסח, למעט ביום טוב ראשון, לאחר תפילת העמידה בשחרית אומרים הלל בדילוג. זאת משום דרישת חז"ל שלא תהיה שמחתנו שלמה ביוזענו את סבל אנשי מצרים, כדברי המאמר: "מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפנינו?". (בבלי, סנהדרין לט ע"ב).
- ז. מוציאים שני ספרי תורה. בעת הוצאתם אומרים את י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים וקוראים בפרשת "בשלח" את סיפור חציית ים-סוף ושירת הים. בספר השני קוראים בעניין החג. המנהג המסורתי לקריאת ההפטרה: שירת דוד (שמואל ב' פרק כב). מנהג חלק מקהילות התנועה, ומנהג מחזור "השמחה שבלב": סיפור חציית הירדן על ידי יהושע ובני ישראל בכניסתם לארץ. למראי המקומות ראו טבלת הקריאות לימי החג בהמשך.
- ח. בתום קריאת התורה וההפטרה אומרים את סדר "זיכור". מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את הזיכור לאחר השבת ספרי התורה להיכל.
- ט. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב" או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".
- י. במוצאי החג עורכים הבדלה על הכוס ומברכים את ברכת "בורא פרי הגפן" וברכת "המבדיל" בלבד. אין מברכים על הבשמים והנר.
- יא. עם צאת החג נוהגות קהילות יהודי צפון אפריקה לחוג את חגיגת המימונה. בשנים האחרונות רבות מקהילות התנועה מציינות את החגיגה.

הקריאות בתורה ובהפטרה בחג הפסח

תאריך	הנוסח הרפורמי הישראלי עפ"י מחזור "השמחה שב"ב"	קריאה בנוסח המסורתי
פסח - יו"ט ראשון (9.4) חמש עליות ומפטיר	ספר א': שמות יב, 21-51 ספר ב': ויקרא כג, 4-8 הפטרה: יהושע ה, 2-12	ספר א': שמות יב, 21-51 ספר ב': במדבר כח, 16-25 הפטרה: יהושע ה, 2-12
יום שישי, א' חול המועד (10.4) ארבע עליות (3+1)	ספר א': שמות יג, 1-10 ספר ב': ויקרא כג, 4-8	ספר א': ויקרא כב, 26 - כג 44 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19- 25 (עליה רביעית)
שבת חול המועד (שבת - 11.4) שבע עליות ומפטיר	ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': ויקרא כג, 4-8 הפטרה: יחזקאל לז, 1-14 הפטרה חלופית: מלכים ב' כג, 21-28 + ישעיהו יט, 19-25	ספר א': שמות יג, 1-16 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח 19-25 (עליה רביעית)
יום ראשון, ג' חול המועד (12.4) ארבע עליות (3+1)	ספר א': שמות יג, 1-10 ספר ב': ויקרא כג, 4-8	ספר א': שמות כב, 24 - כג 19 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)
יום שני, ד' חול המועד (13.4) ארבע עליות (3+1)	כנ"ל	ספר א': שמות לד 1-26 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)
יום שלישי, ה' חול המועד (14.4) ארבע עליות (3+1)	כנ"ל	ספר א': במדבר ט, 1-14 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)
יום רביעי, שביעי של פסח (15.4) חמש עליות ומפטיר	ספר א': שמות יד, 1 - טו, 21 ספר ב': דברים טז, 1-8 הפטרה: יהושע ג, 5-17	ספר א': שמות יג-17 טו 26 ספר ב': במדבר כח 19-25 הפטרה: שמואל ב' כב, 1-51

שבת פרשת "שמיני", כ"ד ניסן 18.4 - שבת מברכין חודש אייר

- א. בתפילת ערבית לפני "עלינו" סופרים תשעה ימים, שהם שבוע אחד וארבע ימים לעומר.
  - ב. בשחרית עולים שבעה ומפטיר וקוראים בפרשת "שמיני". מפטירים בשמואל ב' ו 1 - 17, בסיפור העברת ארון הברית ומותו של עוזה שנגע בו. סיפור זה מזכיר את סיפור מותם של בני אהרון המופיע בפרשה. מנהג נוסף: שמואל ב' ו 1-12.
  - ג. ביום שלישי הקרוב יחול יום הזיכרון לשואה ולגבורה. מנהג קצת מקהילות התנועה, ובמיוחד אלו אשר אינן מתכנסות למעמד בתפילה ביום הזיכרון עצמו, לייחד שבת זו כשבת זיכרון לזכר נספי השואה ולקרא הפטרה חלופית: יחזקאל ל"ז 1-14 (חזון העצמות היבשות).
  - ד. לפני הכנסת ספר תורה מכריזים על ראש חודש אייר ביום שישי וביום שבת.
  - ה. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "תזריע". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק".
  - ו. מפסח ועד ראש השנה, נוהגים ללמוד את משניות מסכת אבות לאחר תפילת המנחה או בעת הסעודה השלישית. יש הנוהגים בתקופה זו של השנה ללמוד את אחת ממשניות המסכת מדי יום. בהתאם למנהג זה מתחילים בלימוד מסכת אבות בשבת זו, ולומדים את פרק א'.
- יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום שלישי, כ"ז ניסן 21.4**
- ז. נוהגים לקיים בערב יום הזיכרון עצרת תפילה והתייחדות עם קורבנות השואה ונוהגים לומר סדר אזכרת נשמות לעילוי נשמות הנספים. יש הנוהגים לשלב אמירת קינות אשר נכתבו במיוחד לזכר נספי השואה ויש הקוראים פסוקים מתוך מגילת איכה. יש הנוהגים לקרוא פרק תהילים פ"ג כשיר של יום. בסיום התפילה סופרים שנים עשר ימים שהם שבוע אחד וחמישה ימים לעומר.
  - ח. התנועה הרפורמית בישראל התקינה סדר תפילה מיוחד לערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה לצד פרקי המקרא והתפילה המופיעים בסידור העבודה שב"ב.
  - ט. בסדר התפילה המיוחד משולבת בתפילת העמידה ברכת "נחם" בשני נוסחים. הברכה משולבת בברכת "שובר רשע ומכניע זדון" (הברכה הי"ב). להלן שני הנוסחים המוצעים לברכה:

הַתּוֹעִים אֵלַיךְ יְשׁוּבוּ, וְכָל הַרְשָׁעָה תֵּאבֵד, וְהִזְדוֹן תִּכְנִיעַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

נוסח א':

נַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ, אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שְׂאֵרֵית הַפְּלִיטָה, אֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ, כִּי בְשֶׁבֶת אֲבוֹתֵינוּ בָּטַח בְּגִלְוַתְּךָ קָם עֲלֵיהֶם שׁוֹנֵא אֲכֹזֵךְ מִכָּל, גּוֹי עַז פְּנִים אֲשֶׁר לֹא יֵשֵׂא פָּנִים לְזֻקָן, וְנִעַר לֹא יִחֹן, וְאָמַר: "לֵכֵן וּנְכַחֲדֵם מְגוֹי וְלֹא יִזְכָּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד". לְבִי לְבִי עַל חַלְלֵיֶךָ, מְעִי מְעִי עַל חַלְלֵיֶךָ - וּמֵאַנְהָ נִפְשֵׁי לְהַנְחֵם, עָלֵי הָיִו כְּלָנָה. וְאַף עַל פִּי כֵן וְלִמְרוֹת הַכֹּל "נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר".

נוסח ב':

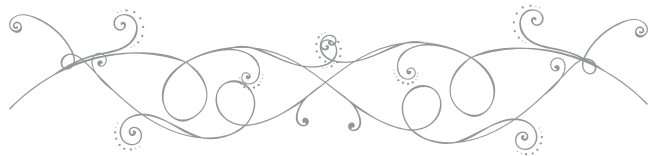
נַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הָאֲבֵל עַל בְּנָיו וּבְנוֹתָיו שֶׁנִּסְפוּ וְעַל קַהֲלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּחְרְבוּ. צִיּוֹן בְּמַר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ. לְבִי עַל חַלְלֵיֶךָ. מְעִי עַל חַלְלֵיֶךָ. כִּי אַתָּה יי הַקִּמַּתְּ מֵעַפְרֵךְ דָּל, מֵאֲשַׁפֶּת הַרְמַתְּ אֲבִיוֹן וּבִרְצוֹנְךָ הֶעַמְדַּתָּה לְהַרְרִינוּ עוֹז.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹבֵר רָשָׁע וּמְכַנִּיעַ זָדוֹן.

א' ראש חודש אייר, יום שישי, ל' ניסן 24.4.א.

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". בברכת המזון מוסיפים גם את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה".
- ב. בתפילת ערבית בערב ראש החודש סופרים חמשה עשר ימים שהם שני שבועות ויום אחד לעומר.
- ג. נוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים קד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ד. לאחר תפילת העמידה אומרים הלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ה. מוציאים ספר תורה. מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" בספר במדבר את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י 3-1; עליה שנייה: י 7-4; עליה שלישית, י 10-8; עליה רביעית י 10-8 (חזרה על עליה שלישית)).

- 1. הקריאה המסורתית היא בענין קורבנות ראש החודש מתוך פרשת "פנחס" שבספר במדבר (עליה 1: במדבר כח, 3-1; עליה 2: פס' 5-3; עליה 3: פס' 10-6; עליה 4: 11-15).
- 2. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- 3. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- 4. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.

כוונה להעברת ספר התורה
מדור לדור, מאם לבת / הרבה רינת צפניה

מְרִים קִבְּלָה תוֹרָה מְסִינִי
וּמְסַרְתָּה לְבָנוֹת צִלְפָּחַד
וּבָנוֹת צִלְפָּחַד לְדְבוּרָה,
וְדְבוּרָה לְרוּת,
וְרוּת מְסַרְתָּה לְבְרוּרָה.
הֵן אָמְרוּ וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים:
הַשְׁמִיעוּ אֶת קוֹלְכֶן
וְהַעֲמִידוּ מִלְמִידוֹת הַרְבֵּה
וַעֲשׂוּ דֶרֶשׁ לַתּוֹרָה.

אילך

ב' ראש חודש אייר, שבת פרשת תזריע ומצורע, שבת תקומה, א' אייר 25.4

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. בתפילת העמידה בשחרית קוראים את נוסח קדושת היום לשבת וראש חודש, "אתה יצרת".
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית אומרים הלל בדילוג.
- ד. מוציאים שני ספרי תורה. בספר ראשון קוראים לשבעה עולים בפרשות "תזריע" ו-"מצורע". קהילות הנהוגות במחזור התלת שנתי יקראו שלוש או ארבעה עליות בפרשת "תזריע" ואת יתר העליות בפרשת "מצורע". בספר שני קוראים למפטיר בפרשת ראש חודש. מנהג רבות מקהילות התנועה: פרשת "בהעלותך", במדבר י, 8-10. הקריאה המסורתית: פרשת "פנחס", במדבר כח, 15-1.
- ה. ההפטרה המסורתית היא הפטרת שבת וראש חודש בישעיהו סו א-כד (חוזרים על פסוק כ"ג בתום הקריאה).
- ו. מנהג רבות מקהילות התנועה לקרוא בשבת זו הפטרה מיוחדת לציון שבת תקומה. מנהג אחד הוא לקרוא את ההפטרה שנקבעה ליום העצמאות בישעיהו י, 32 - יב, 6; מנהג נוסף - פסוקי הנחמה בישעיהו ס, 1-22.
- ז. לאחר הכנסת ספרי התורה ניתן לשלב זכר למוסף לשבת וראש חודש, אם בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב" ואם בנוסח המופיע בנספחים ללוח המנהגים.
- ח. יש הנהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים קד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ט. שבת זו, בין יום הזיכרון לשואה ולגבורה לבין יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל וקורבנות הטרור וחג העצמאות, נקראת במסורת היהדות הרפורמית בישראל, "שבת תקומה". הרעיון לייחד שבת זו למעבר משואה לתקומה זו נולד בבית

מדרשה של התנועה ליהדות מתקדמת בישראל. הוגה הרעיון היה מר אברהם אשר ז"ל מחבריה הפעילים של קהילת "הר-אל" בירושלים.

- י. במהלך תפילות השבת משלבים תפילות ומקראות שעניינן תקומת ישראל בארצו לאחר אימי השואה.
- יא. במשך השנים נוצרו מספר מנהגים בקהילות התנועה לציונה של השבת:
1. בקהילת "הר-אל" ובקהילות אחרות מתייחסים לעניין התקומה בקריאת התורה וההפטרה.
  2. מנהג קהילות אחרות להסתפק בקריאת הפטרה מיוחדת ליום זה, בדומה לנוהג בשבת שובה, שבת הגדול, שבת חזון ושבתות הנחמה, בין אם הפטרת יום העצמאות ובין אם הפטרות נחמה אחרות.
  3. מנהג קהילת "בית דניאל" לקיים תפילת קבלת שבת וערבית לשבת בה משובצים קטעי תפילה במגוון רחב של שפות לציון קיבוץ הגלויות ולפתוח תפילה זו בתקיעת שופר.
  4. בקהילת "דרכי נעם" ברמת השרון נוהגים לקיים בערב שבת ארוחה קהילתית וקריאת מגילת חג מיוחדת לשבת זו הכוללת פרקי קריאה, שירת ארץ ישראל וקריאת מגילת העצמאות.
- יב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת אחרי מות. לומדים פרק ב' במסכת אבות.
- יג. בערב שבת סופרים ששה עשר ימים לעומר; במוצאי השבת סופרים שבעה עשר ימים לעומר.

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, יום שלישי, ד' אייר 28.4

- א. מדליקים בבית הכנסת נרות נשמה לזכר חללי מערכות ישראל וקורבנות פיגועי הטרור.
- ב. בקהילות היהדות המתקדמת נערכים מעמדי זיכרון והתייחדות, הכוללים את סדר הזכרת הנשמות. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לשלב את מעמד הזיכרון עם סדר תפילת ערבית, ולערוך בסיומה מעמד אזכרה. בסידור "העבודה שבלב" נכלל סדר תפילה ולימוד מיוחד ליום הזיכרון.
- ג. יש הנהגים לומר במסגרת תפילות היום את מזמור תהילים ט: "למנצח על מות לבן...".

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות ביום העצמאות:

חג העצמאות אינו מבטל או דוחה את אבלות השבעה והשלושים. עם זאת ראוי לא לנהוג מנהגי אבלות בפרהסיה (בדומה לשבת ולחג הפורים).
נוהגים לנחם אבלים ולקבל מנחמים בחג. לא נוהגים להביא את המת לקבורה ביום העצמאות (יום שבתון ממלכתי) ונוהגים לדחות אזכרת השבעה ואזכרת השלושים החלות ביום העצמאות ליום שאחרי החג.

שבת פרשות אחרי מות ו-קדושים, ח' אייר 2.5

בשחרית קוראים לשבעה ומפטיר בפרשות "אחרי מות" ו-"קדושים". קהילות הנוהגות במחזור הקריאה התלת שנתי מעלות 3 או 4 עולים בפרשת "אחרי מות" ואת יתר העולים והמפטיר בפרשת "קדושים". מפטירים ביחזקאל כ 20-2, כרוב המנהגים או בעמוס ט, 7-15 כמנהג אשכנז. ההפטרות נבחרו משום עיסוקן בהוראת הדרך הנכונה שבה צריך העם ללכת.

א. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "אמר". לומדים פרק ג' במסכת אבות.

ב. בערב שבת סופרים עשרים ושלושה ימים לעומר; במוצאי שבת סופרים עשרים וארבעה ימים לעומר.

פסח שני, יום שישי, י"ד אייר 8.5

א. נוהגים מקצת מנהגי שמחה. במנהג התפילה המסורתי אין אומרים את סדר התחנון.

ב. ניתן להקדיש את היום ללימוד על מקורות היום, ועל המסרים של הכלה, נגישות ומתן הזדמנות שניה, העומדים ביסודו של המועד.

ג. בערבו של היום סופרים עשרים ותשעה ימים לעומר. במוצאי היום (ערב שבת) סופרים שלוששים ימים לעומר.

ד. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לערוך מעמד תפילה, יזכור והבדלה במוצאי יום הזיכרון ולציין את המעבר מתוגת יום הזיכרון לשמחת חג העצמאות.

ה. בערב יום הזיכרון סופרים תשעה עשר ימים לעומר; במוצאי יום הזיכרון וערב יום העצמאות סופרים עשרים ימים לעומר.

חג העצמאות, יום רביעי, ה' אייר 29.4

א. במרבית קהילות התנועה מתקיימים מעמדי תפילה, הלל ושמחה לציון היום ולציון תקומת ישראל בארצו. חלק מקהילות התנועה נוהגות לערוך מעמד תפילה והבדלה לציון המעבר מתוגת יום הזיכרון לשמחת חג העצמאות. קהילות אחרות נוהגות להתכנס לתפילת שחרית חגיגית. קהילת "אור חדש" בחיפה וקהילת "מעלות טבעון" נוהגות להתפלל תפילת ותיקין במעמד "אילת השחר".

ב. נוהגים להתפלל את תפילות היום בנעימה חגיגית ובהתרוממות רוח.

ג. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את תפילת "על הנסים" במסגרת ברכת ה"הודאה" וברכת ה"ארץ" בהתאמה. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לשלב בברכת אבות ואמהות את פסוקי ההבטחה לאבות האומה, כמופיע בסדר יום העצמאות בסידור ה"עבודה שלב".

ד. נוהגים לומר הלל בברכה בערב החג וביום. יש הנוהגים לומר בערב החג, הלל בדילוג, ובבוקר החג הלל שלם.

ה. בתפילת השחרית מוציאים ספר תורה ומעלים שלושה בפרשת "עקב", דברים ח, 18-1. מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו י, 32 - יב, 6.

ו. נוהגים לתקוע בשופר תקיעה גדולה או סדר תשר"ת.

ז. נוהגים לערוך סעודות שמחה בבית או בחיק הטבע ולהקדים להן קידוש חגיגי, כמובא בסידור ה"עבודה שלב". בחתימת הקידוש ובתפילות היום בבית הכנסת מברכים את ברכת הזמן.

ח. בערב יום העצמאות סופרים עשרים ימים לעומר; במוצאי חג העצמאות סופרים עשרים ואחד ימים שהם שלושה שבועות לעומר.

שבת פרשת אמר, ט"ו אייר 9.5

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "אמר". מפטירים ביחזקאל מד 31-15, בנבואה העוסקת אף היא בייחודה של הכהונה. מנהג נוסף: יחזקאל מד 24-15
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בהר". לומדים פרק ד' במסכת אבות.
- ג. בערב שבת סופרים שלושים ימים לעומר; במוצאי שבת סופרים שלושים ואחד ימים לעומר.

ל"ג בעומר, יום שלישי, י"ח באייר 12.5

- א. נוהגים מקצת מנהגי שמחה. במנהג התפילה המסורתי אין אומרים את סדר התחנון.
- ב. בערבו של יום (יום ב' בערב) סופרים שלושים ושלושה ימים לעומר; במוצאי היום סופרים שלושים וארבעה ימים לעומר.
- ג. עדות אשכנז נוהגות להפסיק את מנהגי האבלות של ימי העומר ביום זה ולחדשם ביום ל"ד לעומר. עדות ספרד נוהגות להפסיק את מנהגי האבלות בצאת ל"ג בעומר.

שבת פרשת בהר ו-בחוקותי, כב אייר 16.5

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשות "בהר" ו-"בחוקותי". בקהילות הנוהגות במחזור הקריאה התלת שנתית מעלים שלושה או ארבעה עולים בפרשת "בהר" ואת יתרת העולים בפרשת "בחוקותי".
- ב. את פסוקי התוכחה בפרשת "בחוקותי" נוהגים לקרוא בקול נמוך ואין מחלקים אותם בין מספר עולים. המפטיר וקרא את פסוקי הסיום של פרשת "בחוקותי". בסיום קריאתו וטרם הברכה מכריזים: "חזק חזק ונתחזק" לציון סיום הקריאה בספר ויקרא.
- ג. מפטירים בירמיהו טז, 19 - יז, 14 בענייני ברכות וקללות.
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "במדבר". לומדים פרק ד' במסכת אבות.
- ה. לקראת יום ירושלים, שחל ביום שישי, ניתן לשלב בתפילה מקראות ושירים לכבודה של ירושלים ולציון התפילה להשכנת שלום בין חומותיה. בנוסף ניתן לציין בתפילה את זכרם של בני קהילת "ביתא ישראל" שנספו בדרכם מאתיופיה

לישראל, ושיום ירושלים משמש כיום הזיכרון למסעם ולקורבנם.

- ו. בערב שבת סופרים שלושים ושבעה ימים לעומר; בצאת השבת סופרים שלושים ושמונה ימים לעומר.

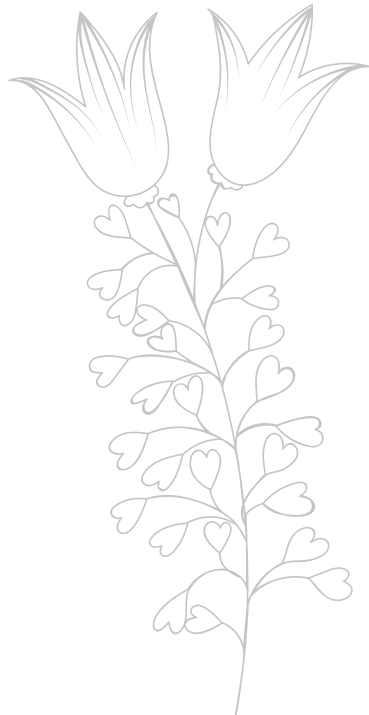
יום ירושלים, יום שישי, כ"ח אייר 22.5 - יום הזיכרון לנשפי קהילת "ביתא ישראל"

- א. יום זה נקבע על ידי הכנסת לציון איחודה של העיר ירושלים ולזכר הנופלים בקרבות מלחמת ששת הימים ובמיוחד בקרבות לשחרור העיר.
- ב. מזה יובל שנים, מאז סוף מלחמת ששת הימים, הונהגה ביום זה אמירת הלל בברכה. בקהילות היהדות המתקדמת המתכנסות לתפילה ביום זה ראוי לומר הלל בדילוג בדומה ליום שביעי של פסח. בצד השמחה על איחודה של העיר ראוי לעסוק ביום זה בלימוד ובמעשה לקידום הסובלנות, הערבות הדדית והשלום בין כל תושבי העיר.
- ג. יום ירושלים נקבע גם כיום הזיכרון לזכר נשפי עדת "ביתא ישראל" שמתו במסעם המפרך מאתיופיה לארץ ישראל. התנועה הרפורמית התקיינה נוסח יזכור מיוחד לזכר הנספים. גם מטעם זה ראוי לומר הלל בדילוג ביום זה ולא הלל שלם.
- ד. בערב יום ירושלים סופרים ארבעים ושלושה ימים לעומר; במוצאי יום ירושלים, ערב שבת, סופרים ארבעים וארבעה ימים לעומר.

יזכר לקדושי קהילת "ביתא ישראל"

יזכר אלהים אֶת אלפי בניו ובנותיו, אחינו ואחיותינו, יהודי קהילת ביתא ישראל, אשר חרפו נפשם במסע מאתיופיה לארץ ישראל ונספו ברעב ובצמא, בחום המדבר ובצינת הלילה, ואת כל אלו אשר נהרגו ונרצחו במסעם על ידי בני עוולה, מבקשי רעתם ונפשם. "צִיּוֹן בְּמַר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ. לְבִי לְבִי עַל חֲלָיִקָהּ, מְעִי מְעִי עַל הַרוּגֵיהֶם".

יזכר עם ישראל את גבורתם ויתברך בזרעם ובמורשתם. יִאָּבֵל הָעַם עַל קִדְשַׁת הָרָצוֹן וּמִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר אֲבָדוּ בְּמַסַּע אֶל אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם. יִהְיֶה זְכָרָם חַתוּם בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דוֹר.

שבת פרשת במדבר, שבת כלה, כ"ט אייר 23.5 - שבת מברכין חודש סיון

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "במדבר". מפטירים בהפטרת "מחר חודש", בשמואל א' כ' 18 - 42. הפטרה זו נבחרת משום אזכור ראש החודש המופיע בפתחה. מנהג נוסף: שמואל א' כ' 18 - 29.
- ב. לפני הכנסת ספר התורה לארון הקודש מברכים את חודש סיון ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום ראשון.
- ג. שבת זו, שלפני חג השבועות נקראת גם "שבת כלה" משום שמעמד מתן תורה נמשל לחגיגת כלולות בין עם ישראל והקב"ה. בעדות ספרד נהוג בשבת זו לקרוא כתובה מיוחדת. נוסח הכתובה מופיע במחזור "השמחה שבלב".
- ד. חלק מקהילות התנועה מציינות בשבת זו את "שבת דרך ארץ" על שום הרעיון לפיו "דרך ארץ קדמה לתורה", ולהקדיש דברי תורה ולימוד לענייני צדק חברתי ומקומה של האחריות החברתית במסורת ישראל.
- ה. קהילות שלא ציינו את יום ירושלים ויום הזיכרון לנספים מקרב קהילת "ביתא ישראל" יכולים לציין עניינים אלו בשבת זו.
- ו. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "נשא". לומדים את פרק ו' במסכת אבות, פרק "קניין תורה".
- ז. בערב שבת סופרים ארבעים וארבעה ימים לעומר. במוצאי השבת סופרים ארבעים וחמישה ימים לעומר.

סיוון

נוסחים לברכה לפני הקריאה בתורה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו / אשר בחר בנו ליחיד את שמו וקרבנו לעבודתו. **ברוך אתה יהוה, נותן התורה.**

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, הנותן תורה מן השמים וחי עולמים ממרומים. **ברוך אתה יהוה, נותן התורה.**

ראש חודש סיון, יום ראשון, א' סיון 24.5

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דומרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התנועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.
- י. בערב ראש החודש, מוצאי שבת, סופרים ארבעים וחמישה ימים לעומר; במוצאי ראש החודש סופרים ארבעים וששה ימים לעומר.

חג השבועות, יום שישי, ו' סיון 29.5

- א. בערב החג מדליקים את נרות החג ומברכים קודם להדלקה: "להדליק נר של יום טוב". המקפידים בדיני הבערת אש ובישול החג מדליקים נר של יממה. נר זה ישמש להעברת אש לצורך בישול במהלך החג, וכן להדלקת נרות השבת בצאת החג. לאחר הדלקת הנרות מברכים את ברכת הזמן, ברכת "שהחיינו"
- ב. המקפידים בדיני בישול בחג ובשבת יערכו טרם הדלקת הנרות וכניסת החג עירוב תבשילין, שיאפשר להם להכין במהלך החג אוכל לשבת הצמודה לו. עירוב התבשילין מבוצע על ידי נטילת שני מאכלים מבושלים או מאכל ומאפה (ניתן לדוג' לטול ביצה מבושלת ופרוסת לחם) והנחתם בצד באופן סמלי לטובת סעודות השבת. קודם הנחת המאכלים מברכים: "... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על העירוב". לאחר הנחת המאכלים אומרים: "בדין עירוב זה יהיה מותר לנו לבשל, לאפות, להדליק נר ולהכין כל צרכינו מיום טוב לשבת".
- ג. נוהגים לאחר את תפילת ערבית ליום טוב, על מנת ששבעה השבועות של ספירת העומר יהיו "תמימים". מתפללים תפילת עמידה של יום טוב (תפילת שבע). מזכירים את "חג השבועות, זמן מתן תורתנו". בברכת המזון מוסיפים את פסקת "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. מקדשים טרם סעודת ליל שבועות בסדר יק"ז: יין, קידוש, זמן (שהחיינו), ולאחר מכן מברכים על הפת.
- ה. בסעודות החג נוהגים לאכול מאכלי חלב כסמל לטובה של הארץ ולדימויה של התורה לדבש ולחלב.
- ו. בליל החג נוהגים להישאר ערים וללמוד תורה. נוהגים להמשיך הלימוד עד עלות השחר ולהתפלל תפילת שחרית כמנהג "ותיקין".
- ז. בתפילת השחרית לאחר סיום העמידה נוהגים לומר הלל שלם בברכותיו.
- ח. מוציאים שני ספרי תורה. בעת הוצאתם אומרים את י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים וקוראים בעניין מעמד הר סיני בפרשת "יתרו" (שמות יט, 1 - כ, 18). בספר השני מפטירים בעניין החג: מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר" (ויקרא, כג, 15-22). המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות החג בפרשת "פנחס" (במדבר כח, 26-31).
- ט. נוהג שלא לחלק את קריאת עשרת הדברות בין שני עולים או יותר אלא לקרוא את כולן במסגרת עליה אחת. מנהג רבות מהקהילות לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. נוהגים לקרוא את הדברות "בטעם עליון", באופן בו כל דבר (לרבות אלו

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בחג השבועות:

חג השבועות מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב החג או ביום השביעי לקבורתו. במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים, ובשנה זו מצאת השבת שצמודה לחג.

שבת פרשת נשא, ז' סיון 30.5

- א. הנוהגים שלא להדליק אש בשבת ובחג ידליקו בערב שבת את הנר באמצעות העברת אש מנר של יממה שהודלק לפני כניסת החג יום קודם לכן.
- ב. נוהגים לומר סדר מקוצר של קבלת השבת. חלק מקהילות התנועה פותחות במזמור כ"ט ובאמירת ארבעה בתים של הפיוט לכה דודי (שמור וזכר, לקראת שבת, התעוררי ו-בואי בשלום). מנהג קהילות אחרות לפתוח ב-"מזמור שיר ליום השבת".
- ג. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "נשא". מפטירים בסיפור נזירותו של שמשון בשופטים יג, 2-25, המזכיר את מצוות הנזירות המופיעה בפרשה.
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "בהעלותך". לומדים פרק א' במסכת אבות.

בני שתי מלים כדומת "לא תרצח") נקראים כפסוק העומד בזכות עצמו.

י. ההפטרה על פי מנהג מחזור "השמחה שבלב" בישעיה ב, 4-1 ובישעיה מב, 5-10, 21. ההפטרה המסורתית: יחזקאל פרק א, 1-28 ו-ג, 12. בברכה האחרונה לאחר ההפטרה חותמים: "מקדש ישראל והזמנים".

יא. מנהג עדות אשכנז להקדים לקריאת התורה לאחר ברכותיו של העולה הראשון וטרם תחילת הקריאה את הפיוט הארמי "אקדמות". מנהג עדות ספרד להקריא טרם תחילת הקריאה בתורה נוסח כתובה מיוחד לחג השבועות וכן את פיוטי האזהרות של רבי שלמה אבן גבירול הסוקרים את תרי"ג המצוות. נוסח הכתובה, פיוט ה"אקדמות" והצעות פיוט וקריאה נוספות לשבועות מופיעים במחזור "השמחה שבלב".

יב. בתום קריאת התורה וההפטרה וטרם השבת הספרים להיכל נוהגים לומר את סדר ה-"זכור". מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את סדר היזכור לאחר השבת ספרי התורה להיכל. במחזור "השמחה שבלב" סדר "זכור" מיוחד לחג השבועות.

יג. הנוהגים לומר זכר למוסף או תפילת מוסף מלאה יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב", או בנוסח של זכר למוסף המופיע בסיודר "העבודה שבלב".

יד. במהלך החג קוראים במגילת רות. עדות אשכנז נוהגים לקרוא את המגילה בציבור לפני קריאת התורה. עדות ספרד נוהגות לקרוא המגילה, כל אדם לעצמו, במהלך ליל החג או בבוקרו. מנהג חלק מקהילות התנועה לחלק את קריאת המגילה בין ערב החג, שיעורי התיקון ויומו של החג.

טו. במוצאי החג אין עורכים הבדלה, משום שעולים מקדושת יום טוב לקדושת השבת. עם צאת החג וכניסת השבת מדליקים נרות שבת ובכך מבדילים בין הימים. המקפידים בדיני הבערת אש בחג ובשבת, מדליקים את נרות השבת באמצעות העברת אש מנר של יממה שהודלק לפני כניסת החג.

שבת פרשת בהעלותך, י"ד סיוון 6.6

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בהעלותך". מפטירים בזכריה ב, 14 - ד, 7 בפסוקים המזכירים בין השאר את מנורת המקדש.
- ב. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "שלח לך". קוראים את פרק ב' במסכת אבות.

שבת פרשת שלח לך, כ"א סיוון 13.6

- א. קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "שלח לך". מפטירים ביהושע ב, 24 - 1 בסיפור המרגלים ששלח יהושע ליריחו, המזכיר את שליחת המרגלים על ידי משה.
- ב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "שלח לך". לומדים פרק ג' במסכת אבות.

שבת פרשת קרח, כ"ח סיוון 20.6 - שבת מברכין חודש תמוז

- א. קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "קרח" מפטירים בשמואל א' יא, 14 - יב, 22 בפסוקים העוסקים בניקיון כפיו של שמואל ואשר מזכירים את תשובתו של משה לטענות קרח ועדתו.
- ב. לאחר קריאת התורה מברכים את חודש תמוז ומכריזים על ראש חודש תמוז שיחול בימים שני ושלישי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "חקת". לומדים פרק ד' במסכת אבות.
- א' ראש חודש תמוז, יום שני, ל' סיוון 22.6
- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת ככותל המערבי.

תמוז

בתר צלותא לתפילת מנחה לשבת

/ הרב יהוידע עמיר

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲמוֹתַי וְאֲבוֹתַי, יְהִי רְצוֹן שְׁתַּשְׁרָה עָלַי וְעַל בֵּיתִי
בְּיוֹם שַׁבָּת זֶה מְנוּחַת אָמֶת.

תְּהֵא קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת נִחְלַתְנִי. יִתְקַדְּשׁוּ מִכְּחָה יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה.

וְלִמַּד לְצַעֵד בְּעוֹלָמְךָ בְּבִטְחָה וְאַמוּנָה וְלִצְקוֹת בּוֹ מְאוֹרָךְ.

בְּיוֹם שַׁבָּת זֶה, רַפָּא יְהוּה אֶת פְּצָעֵינוּ, תֵּן בְּנוֹ עֵז לְשׁוּב וּלְהִמְרִיא

אֶל שְׁמֵי חַיֵּינוּ, לְשׁוּב וּלְהֶאֱמִין בִּיפִי עוֹלָמְךָ, בְּקִדְשַׁת בְּרִיאָתְךָ,

בְּשִׁלּוֹת מְנוּחָתְךָ.

אִם כָּל חַי, בְּרַכֵּי אֶת שַׁבְּתֵנוּ, קִדְּשֵׁי אֶת חַיֵּינוּ, טַעֵי בְּנוֹ מַעֲשֶׂה

וּמְנוּחָה, יִצִּירָה וּשְׁבִיתָה, אֶהְבֶּה וְיִרְאֶה, שְׁמַחָה וּמְצוּהָ.

ב' ראש חודש תמוז, יום שלישי, א' תמוז 23.6

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 10-8 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.

שבת פרשת חקת, ה' תמוז 27.6

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "חקת". מפטירים בשופטים יא, 1-33 בפרשת יפתח הגלעדי. ההפטרה נבחרה משום שזכרים בה חבלי הארץ והמאורעות הנזכרים בפרשה. מנהג נוסף בקהילותינו: שופטים יא, 22-12

- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בלק". לומדים פרק ה' במסכת אבות. שבת פרשת בלק, יב' תמוז 4.7 - מכריזים על תענית י"ז בתמוז
- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בלק". מפטירים במיכה ה, 6, ו, 1, 8. ההפטרה נבחרה משום שזכרים בה שמותיהם של בלק ובלעם.
- ב. מנהג קהילות ספרד להכריז לאחר קריאת התורה וההפטרה על תענית הציבור של י"ז בתמוז, החלה ביום א' (נדחית משבת)
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "פנחס". לומדים פרק ו' במסכת אבות.

ההכרזה על יום התענית

אָחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ. יוֹם צוֹם הַרְבִּיעִי יִהְיֶה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן יִהְפֹּךְ אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשֹׁנוֹ וּלְשִׁמְחָהּ. כְּדִכְתִּיב: כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשֹׁנוֹ וּלְשִׁמְחָהּ, וּלְמַעַדִּים טוֹבִים. וְהָאֶמֶת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבּוּ: יְהִי חֶסֶדְךָ ה' עִלֵּינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחְלֵנוּ לָךְ: ה' הוֹשִׁיעָה. הַמְלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קִרְאָנוּ:

תענית י"ז בתמוז, יום חמישי, י"ז תמוז 9.7

א. תענית י"ז בתמוז היא יום התענית השני לזכר החורבן בלוח השנה אחרי י' בטבת ולפני ט' באב ו-ג' בתשרי. תענית זו מציינת את הבקעת חומות העיר ירושלים בזמן חורבן הבית השני. המקרא מציין כי הבקעת החומות בימי הבית הראשון ארעה ביום ט' בתמוז, והגמרא קובעת כי על מנת שלא להרבות בגזרת תעניות נקבעה התענית ביום יז בתמוז בלבד.

ב. זמן התענית - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתיה אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מר"ם ביום זה אין עורכים אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית.

ג. ברכת עננו: מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה.

- ד. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכהנים גם בתפילת המנחה. לאחר תפילת העמידה בשחרית ובמנחה נוהגים לומר את סדר "אבינו מלכנו".
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה בעשרה בטבת ועושות שימוש בסיוד "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה.
- ז. קריאת התורה וההפטרה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 14-11; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו", ולאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ח. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישעיה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים בתענית ציבור למעט תשעה באב ויום הכיפורים.
- ט. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

מנהגי ימי "בין המצרים"

- א. החל מיום י"ז בתמוז ועד ליום ט' באב חלה תקופת "בין המצרים".
- ב. נוהגים להבחין בארבע תקופות במהלך שלושת השבועות, מבחינת חומרת מנהגי האבל הנוהגים בהן: התקופה הראשונה - בין י"ז בתמוז ועד ר"ח אב; התקופה השנייה - מר"ח אב ועד מוצאי שבת של שבת חזון; התקופה השלישית: ממוצאי שבת חזון ועד לערב ט' באב; התקופה הרביעית: יום ט' באב עצמו.
- ג. מנהג עדות אשכנז להחמיר ברבים ממנהגי האבלות כגון גילוח, שמיעת מוזיקה, קניית דבר חדש בכלל התקופות, ולהימנע מאכילת בשר, שתיית יין וכיבוס הבגדים מראש חודש אב.
- ד. על פי מנהג ספרדים, נוהגים בחלק גדול ממנהגי האבלות רק החל מראש חודש אב, ויש הנוהגים בהם רק בשבוע שחל בו תשעה באב. כל קהילות אשכנז ורוב קהילות ספרד נוהגות שלא לערוך אירוסין ונישואין בכל ימי בין המצרים.
- ה. נוהגים שלא לרכוש דבר מה חדש או לאכול פרי חדש שיש לברך עליהם את ברכת "שהחינו" מראש חודש אב.
- ו. על פי מסכת תענית במשנה ובתלמודים, עיקר מנהגי האבלות (איסור תספורת וכיבוס הבגדים) נוהגים רק בשבוע שחל בו יום תשעה באב, והאיסור על אכילת בשר ושתית יין חל רק בערב תשעה באב.
- ז. מועצת הרבנים המתקדמים קבעה כי החל מראש חודש אב לא יערכו חברי המועצה חופות וקידושין וכי בימים אלו לא יערכו אירועי שמחה וחגיגה בקהילות התנועה למעט בשבת. רבים בקהילותינו נוהגים להקל במנהגי האבלות או להעמיד להם זכר בלבד, אם משום הנטייה להקל באופן כללי במנהגי האבלות על חורבנות העבר לנוכח שיבת ציון ותקומת ישראל בדורות האחרונים.
- ח. על פי המנהג המסורתי נוהגים להמשיך במקצת מנהגי האבלות עד לצהרי יום י' באב (אי אכילת בשר ושתית יין ואי אמירת ברכת "שהחינו" על דבר חדש ופרי חדש) וזאת לאור דברי הגמרא ששריפת הבית השני נמשכה עד צהרי יום זה. מנהג זה אינו נוגע לשנת תשע"ט שבה נדחה צום תשעה באב לעשירי בו מחמת השבת.

שבת פרשת פנחס, י"ט תמוז 10.7 - שבת ראשונה של "תלתא דפורעותנא"

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "פנחס". מפטירים בירמיהו א, 1 - ב, 3. הפטרה זו היא ההפטרה הראשונה מבין שלוש הפטרות הפורענות.
- א. על פי מנהג איטליה, מסתפקים בקריאת נבואת חורבן רק בהפטרת השבת שלפני תשעה באב (שבת חזון). על פי מנהג זה מפטירים בהפטרה הרגילה לפרשת פנחס במלכים א' י"ט 46 - י"ט 21. ההפטרה נבחרה משום דמותו של הנביא אליהו המקנא לה' כשם שפנחס הכהן מקנא לה'.
- ב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "מטות". לומדים פרק א' במסכת אבות.

שבת פרשות מטות ו-מסעי, כ"ז תמוז 17.7 שבת שניה של "תלתא דפורעותנא" - שבת מברכין מנחם - אב

- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשות "מטות" ו-"מסעי". בקהילות הנוהגות במחזור הקריאה התלת שנתית מעלות שלושה או ארבעה עולים לקריאה בפרשת "מטות" ואת יתר העולים בפרשת "מסעי". פסוקי המפטיר לקוחים מפרשת "מסעי". לאחר קריאתם מכריז הקהל: "חזק חזק ונתחזק" לציון סיום הקריאה בחומש במדבר.
- א. מפטירים בירמיהו א, 1 - ב, 3. הפטרה זו היא ההפטרה הראשונה מבין שלוש הפטרות הפורענות. על פי מנהג איטליה, מסתפקים בקריאת נבואת חורבן רק בהפטרת השבת שלפני תשעה באב (שבת חזון). על פי מנהג זה מפטירים ביהושע יט, 51 - כא, 3. ההפטרה נבחרה משום שמופיע בה סוף סיפור ההתנחלות והקצאת ערי המקלט כפי שנוזכר גם בפרשת "מסעי".
- ג. לפני הכנסת ספר תורה מברכים את חודש מנחם אב ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום רביעי הקרוב. מקפידים לקרוא לחודש בשמו המלא - מנחם אב.
- ד. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "מסעי" לומדים פרק ב' במסכת אבות.

בתר צלותא לתפילת מנחה לשבת
/ יונתן מאיר קמחי ושמעון לב טהור

שְׁמַעְתִּי תְּפִלָּתְךָ
רְאִיתִי דַמְעָתְךָ
הִנְנִי רוֹפֵא לְךָ
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶרֶךָ לְצִיּוֹן
גַּן עֵדֶן עָלֵי אֲדָמוֹת
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶרֶךָ לְצִיּוֹן
שְׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֶרֶךָ לְצִיּוֹן
שְׁלוֹם בֵּין כָּל הָאָמוֹנוֹת

מנחם-אב

ראש חודש מנחם אב, יום רביעי, א' מנחם אב 22.7.

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי זמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.
- י. מראש חודש אב ועד מוצאי צום תשעה באב ממעטים בשמחה. רבני מר"ם אינם עורכים חופות בימים אלו וקהילות היהדות הרפורמית אינן עורכות אירועי שמחה וחגיגה, למעט בשבת.

שבת פרשת דברים, שבת חזון, ד' מנחם אב 25.7 - שבת שלישית של "תלתא דפורענותא"

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "דברים".
- ב. מפטירים בהפטרה המיוחדת לשבת חזון שהעניקה לשבת את שמה בישיבה א, 1-27. את פסוקי התוכחה והחורבן שבהפטרה (פס' 15-2, 21-23), נוהגים לקרוא גם כן בטעמי איכה. שאר ההפטרה היא לפי טעמי ההפטרה הרגילים.
- ג. אחרי הקריאה בתורה ובהפטרה ראוי להכריז על צום תשעה באב שיחול ביום חמישי; וזאת למרות שעפ"י המנהג המקורי של קהילות ספרד נוהגים להכריז על התענית רק לפני צום י' בטבת וצום י"ז בתמוז.
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "ואתחנן". לומדים פרק ג' במסכת אבות.
- ה. יש הנוהגים שלא לשנות מן היין עליו מברכים בהבדלה בשל איסור שתיית יין בתשעת הימים. הנוהגים כך נותנים לקטן ללגום מעט מהיין.

ההכרזה על יום הצום

אַחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמְעוּ. יוֹם צוֹם הַחֲמִישִׁי יִהְיֶה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן. יִהְפֹּךְ אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׁמִחָה. כְּדַכְתִּיב: כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׁמִחָה, וְלִמְעֵדִים טוֹבִים. וְהָאֵמַת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבֵּן: יְהִי חֲסֵדְךָ ה' עָלֵינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחְלְנוּ לָךְ; ה' הוֹשִׁיעָה. הַמְלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קִרְאָנוּ:

צום תשעה באב, יום חמישי, ט' אב 30.7

- א. צום ט' באב הוא יום התענית המיוחד השלישי והחשוב ביותר בימי לציון חורבן ירושלים והארץ בידי הבבלים ובידי הרומאים. המשנה במסכת תענית מציינת חמשה אירועים שאירעו ביום קשה זה: הגזירה על דור המדבר שלא יכנסו לארץ, חורבן הבית הראשון והשני, חרישת העיר ירושלים כסמל לחורבנה בידי הרומאים, ונפילתה של ביתר - בירת מרד בר כוכבא.
- ב. צום ט' באב הוא החמור שבין ימי התענית והצום ואיסוריו דומים במלואם לאיסורים החלים ביום הכיפורים. איסור אכילה ושתייה, רחצה, סיכה, נעילת מנעלי עור וקיום יחסי אישות. זמן התענית - משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים

י. בתפילת השחרית אין אומרים את ברכת הכהנים במסגרת חזרת הש"ץ. הברכה נאמרת בתפילת המנחה.

יא. אין עורכים הבדלה במוצאי תשעה באב.

יב. מנהג רבים בקהילות היהדות המתקדמת ובקהילות נוספות למעט מעט במנהגי האבלות ב-ט' באב בשל הקמתה של מדינת ישראל וקיובוץ הגלויות, ובמקביל להקדיש את היום לעיסוק וחשבון נפש בסוגיות ציבוריות אודות דמותה ודרכה של החברה הישראלית יש הנוהגים להפסיק את הצום בצהרי תשעה באב ולהימנע ממנהגי האבלות בשעותיו האחרונות של היום. מנהגים אלו מתכתבים עם מנהגי קהילות ספרד והמזרח

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בתשעה באב: תשעה באב אינו מבטל או דוחה אבלות, אך האבלים רשאים לצאת מביתם לקריאת מגילת איכה בציבור. ניתן לקרוא המגילה והקינוח אף בבית האבלים.

מנחמים האבלים ומקבלים פני מנחמים בתשעה באב. מביאים את המת לקבורה בתשעה באב ועורכים בו אזכרות שבעה, שלושים וימי שנה.

שבת פרשת ואתחנן, שבת נחמו, י"א מנחם אב 1.8 - שבת ראשונה משבע שבתות הנחמה

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "ואתחנן". מפטירים בישיעהו מ, 1-26 בהפטרת הנחמה הראשונה מבין שבע הפטרות הנחמה - כולן מנבואתיו של ישעיהו (השני). מנהג נוסף: ישעיהו מ, 1-13.

ב. מפאת חשיבותן של עשרת הדברות קוראים אותם מדי שנה, גם ברבות מן הקהילות הקוראות בתורה במחזור קריאה תלת שנתית. הצעה לחלוקת הפרשה לשלוש סדרות הכוללות כולן את קריאת עשרת הדברות מופיעה בסוף מוסף התפילה.

ג. אין מחלקים את קריאת עשרת הדברות בין מספר עליות. מקובל לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. קוראים הדברות בטעם תחתון, בו חלק מהדברות נקראות במסגרת פסוק אחד (להבדיל מהקריאה בחג השבועות).

ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "עקב". לומדים פרק ד' במסכת אבות.

למחרת. בנוסף קיים איסור הלכתי על אמירת שלום ועל לימוד תורה, למעט בענייני החורבן.

ג. לפני תפילת ערבית וקריאת המגילה נוהגים להסיר הפרוכת מארון הקודש או להפכה, וכן להאיר את בית הכנסת בתאורה מועטה.

ד. מתפללים את תפילות היום בקול נמוך ובשפה רפה. בנוסחי התפילה המסורתיים מוסיפים לתפילת העמידה (אשכנזים וספרדים) בשחרית ומנחה, התימנים אף בערבית) את ברכת "עננו". היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת שומע תפילה. שליח הציבור בחזרתו על התפילה מוסיף את הברכה, כברכה עצמאית נוספת, לאחר ברכת גאולה וקודם ברכת רופא חולי עמו ישראל.

ה. מוסיפים את ברכת "נחם" בסדר תפילת העמידה לפני חתימתה של ברכת בונה ירושלים וחותרים ב"מנחם ציון ובונה ירושלים". מנהג עדות אשכנז לומר את ברכת נחם בתפילת המנחה בלבד. מנהג יתר העדות לומר את ברכת נחם בכל תפילות היום, וכן מנהג קהילות התנועה.

ו. קוראים את מגילת איכה לאחר תפילת עמידה בערבית ולאחר קריאת התורה וההפטרה בשחרית, וכן נוהגים לומר קינות. מנהג קהילות היהדות המתקדמת לקרוא גם קינות שנתחברו בדורות אחרונים לזכר השואה ובדבר הצורך בתיקון חברתי נוכח עוולות החברה והעולם. נוהגים לקרוא את המגילה ישובים על הארץ או על כסאות נמוכים באור חלש או לאור נרות.

ז. בתפילת השחרית לא מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין. ההתעטפות בטלית והנחת התפילין נעשות בתפילת המנחה.

ח. בתפילת השחרית מעלים שלושה בפרשת "ואתחנן" בדברים ד, 40-25. מפטירים בירמיהו ח, 13 - ט, 23, בניגון איכה.

ט. בתפילת המנחה מעלים שלושה בפרשת "כי תשא" בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים. עדות ספרד מפטירות בהושע יד, 2-10 ובמיכה ז, 18-20. עדות אשכנז מפטירות בישיעהו נה, 6 - נו, 8. לאחר קריאת ההפטרה מברכים שלוש ברכות: "האל הנאמן", "בונה ירושלים" ו-"מגן דוד"/"משמח ציון בבניה".

ט"ו באב, יום רביעי, ט"ו מנחם אב 5.8

ביום ט"ו באב נוהגים מקצת מנהגי שמחה. בסדר התפילה המסורתי נוהגים שלא לומר את סדר התחנון.

אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמֵשׁ עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם הַכְּפֹרִים, שֶׁבָּהֶן בָּנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בְּכָלִי לְבֶן שְׁאוּלִין, שֶׁלֹּא לְבִישׁ אֶת מִי שְׂאִין לוֹ... וּבָנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחֹלוֹת בְּכַרְמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת, בְּחֹזֶר, שֶׁאֵין עֵינֵינוּ וְרָאָה, מָה אֵתָּה בּוֹרֵר לָךְ. אֵל תִּתֵּן עֵינֵינוּ בְּנוֹי, תֵּן עֵינֵינוּ בְּמִשְׁפָּחָה. (משלי לא) שְׁקֹר הַחַן וְהַבֶּל הַיְפִי, אֲשֶׁה יִרְאֵת יְיָ הִיא תִתְהַלֵּל.
משנה תענית פרק ד' משנה ח'

שבת פרשת עקב, י"ח מנחם אב 8.8 - שבת שנייה משבע שבתות הנחמה

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "עקב". מפטירים בהפטרות הנחמה בישעיהו מט, 14 - נא, 3. מנהג נוסף: ישעיהו מט, 22-14, נ, 1-3.
- ב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "ראה". לומדים פרק ה' במסכת אבות.

שבת פרשת ראה, כ"ה מנחם אב 15.8 - שבת מברכין חודש אלול - שבת שלישיית משבע שבתות הנחמה

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "ראה". מפטירים בהפטרות הנחמה בישעיהו נד, 11 - נה, 5.
- ב. לאחר הקריאה בתורה מברכים את חודש אלול ומזכירים על ראש החודש שיחול בימים חמישי ושישי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "שופטים". לומדים פרק ו' במסכת אבות.

א' ראש חודש אלול, יום חמישי, ל' מנחם אב 20.8

- ד. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ה. יש נוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ו. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ז. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישית: י, 10-8; עליה רביעית: י, 10-8 (חזרה על עליה שלישית)).
- ח. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6; עליה רביעית: 15-11).
- ט. אין מפטירים בראש חודש.
- י. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- יא. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- יב. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

אלול

כוונה לשעת הבדלה
/ מיוחס לא"ד גורדון

לשם מה נבראה השבת?
לשם ההבדלה.
שכל הברואים - תנועתם מושלת בהם.
שמש קובע בוקר ולילה ואינו עוצר,
אדמה אינה נחה,
צומח אינו פוסק גידולו וחי אינו שובת.
עולם בתנועה ואין עצירה
אלא לצורכי מיתה וחידלון.
וכבר ראינו כי מים, שאין בהם תנועה,
אינם מים חיים עוד.
רק אדם מושל בתנועה,
ובהתקדש שבת הוא בורא לו הבדלה.
המאבק אינו קל, לתנועה כוחות הרבה,
אולם בגופו וברוחו האדם עוצר, אוצר
ויוצר לו שליטה בעולמו.
אותו אדם סופו שהוא בן חורין,
נבדל מהבריאה, ועודנו חי.

ב' ראש חודש אלול, יום שישי, א' אלול 21.8

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישיית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישיית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישיית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.
- י. על פי מנהג ספרדים ועדות המזרח מתחילים מימום השני של חודש אלול באמירת הסליחות (כלומר ממוצאי ראש חודש, ליל ב' אלול). בשנת תש"פ מתחילה אמירת הסליחות בקהילות ספרד במוצאי שבת ג' אלול. בזמן אמירת שלוש עשרה המידות בתוך סדר הסליחות תוקעים תשר"ת. רוב קהילות התנועה נוהגות באמירת הסליחות על פי מנהג קהילות אשכנז.
- יא. עדות אשכנז נוהגות לתקוע תקיעה או תקיעות תשר"ת בסיומה של תפילת השחרית מ-א' אלול ועד לערב יום הכיפורים (למעט בשבתות).

יב. נוהגים להוסיף את מזמור תהילים כ"ז: "לדוד ה' אורי וישעי" בסיומן של תפילת ערבית ותפילת שחרית (מנהג אשכנז) או בסיומן של תפילת שחרית ותפילת מנחה (מנהג ספרד) מיום א' אלול ועד ליום הושענא רבא. פסוקים מתוך המזמור מופיעים בסידור "העבודה שבלב" בעמ' 84 ובעמ' 256.

מקצת מנהגי אמירת הסליחות

- א. סדר הסליחות מבוסס על סדרת פיוטים ובינם חזרה על י"ג מידות הרחמים. במרוצת הדורות צורפו לסדר הסליחות תפילות ומקראות פתיחה כדוגמת פסוקי "אשרי יושבי ביתך" וסדרת בקשות ותחינות. בנוסף כולל סדר הסליחות המסורתי את הוידוי ואת פסוקי "נפילת האפיים". מלבד ימי אלול ועשרת ימי תשובה נוהגים באמירת סליחות בימי התענית, למעט תשעה באב.
- ב. קהילות ספרד נוהגות לומר את הסליחות ממוצאי ב' ראש חודש אלול (ערב ב' אלול) ועד לערב יום הכיפורים. קהילות אשכנז, וכך גם מרבית קהילות התנועה, נוהגות להתחיל באמירת התפילות במוצאי שבת שלפני ראש השנה ובלבד שניתן להקדים לחג שלושה ימי אמירת סליחות. במידה וראש השנה חל בשבת, ביום שני או ביום שלישי נוהגים להקדים את אמירת הסליחות למוצאי השבת שבוע קודם לכן, וכך נוהגים בשנת תשע"ט.
- ג. קהילות ספרד נוהגות לומר מדי לילה סדר סליחות קבוע. קהילות אשכנז נוהגות לשלב בסדר הסליחות פיוטים שונים מדי לילה.
- ד. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בשעה ששליח הציבור והקהל אומרים את י"ג המידות. קהילות אשכנז אינן תוקעות בשופר בזמן אמירת הסליחות ובמקום זאת משמיעות תקיעות שופר בתום תפילת השחרית בימות אלול.
- ה. המנהג המסורתי לומר את סדר הסליחות לפני עלות השחר, באשמורת האחרונה של הלילה. קהילות מסורתיות רבות מקלות באמירת סליחות החל מחצות הלילה (עפ"י שעות זמניות, סביבות 10:30-11:00 בלילה בישראל). מעיקר הדין ניתן גם לומר סליחות בשעות תפילת המנחה. קהילות התנועה נוהגות להקל בזמן אמירת הסליחות ולאומרן לרבות בשעות הערב והלילה המוקדמות.
- ו. נוהגים לומר את סדר הסליחות בציבור ובמניין, אם כי ניתן לומר את פיוטי הסליחות גם ביחידות. המנהג המסורתי הוא להימנע מאמירת י"ג מידות בהעדר מנין. בעת אמירת י"ג מידות נוהגים לעמוד. שליח/ת הציבור מתעטף/ת בטלית בעת אמירת הסליחות.

שבת פרשת שופטים, ב' אלול 22.8 - שבת רביעית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "שופטים". מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו נא, 12 - נב, 12.
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "כי תצא". לומדים פרק א' במסכת אבות.
- ד. קהילות ספרד מתחילות באמירת הסליחות במוצאי שבת.

שבת פרשת כי תצא, ט' אלול 29.8 - שבת חמישית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "כי תצא". מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו נד, 1-10.
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "כי תבוא". לומדים פרקים ב' במסכת אבות.
- ד. מן הראוי לכלול בתפילות השבת ברכה לתלמידי ישראל השבים אל ספסל הלימודים. חלק מקהילות התנועה נוהגות לציין שבת זו או השבת הבאה כשבת "שלום כיתה א'".

שבת פרשת כי תבוא, ט"ז אלול 5.9 - שבת ששית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "כי תבוא". את פסוקי התוכחה שבפרשה קוראים בקול נמוך ונוהגים שלא לחלקם בין מספר עליות. מפטירים בהפטרת הנחמה בישעיהו ס, 1-22.
- ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "נצבים". לומדים פרקים ג-ד במסכת אבות.

שבת פרשות נצבים ו-וילך, כ"ח אלול 12.9 - שבת שביעית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשות "נצבים" ו-"וילך". קהילות הנוהגות במחזור התלת שנתי קוראות לשלושה או לארבעה עולים בפרשת "ניצבים" ואת יתר העולים בפרשת "וילך". המפטיר קורא את הפסוקים האחרונים של פרשת "וילך". מפטירים את הפטרת הנחמה השביעית והאחרונה בישעיהו סא, 10 - סג, 9. מנהג נוסף: סא, 10 - סב, 12.
- ג. חודש תשרי הוא היחיד בחודשי השנה שאין מקדימים לו את ברכת החודש. לפיכך אין מברכים את החודש לאחר קריאת התורה ואין מכריזים על מועד ראש החודש.
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "וילך". לומדים פרקים ה-ו במסכת אבות וחותרים בכך את הלימוד השנתי במסכת אבות.
- ה. במוצאי שבת מתחילים באמירת הסליחות כמנהג עדות אשכנז וכמנהג רבות מקהילות התנועה. (ראו לעיל מקצת מנהגי הסליחות).

יום ו', כ"ט אלול, 18.9, ערב ראש השנה תשפ"א

- א. נוהגים להשכים לאמירת סליחות של ערב ראש השנה הנקראות סליחות "זכור ברית", על שם אחד מפיוט הסליחות החותמים את סדר הסליחות המקדים את ראש השנה.
- ב. אין תוקעים ביום זה בשופר על מנת להבדיל בין תקיעות המנהג לתקיעות החובה של החג.
- ג. המנהג המסורתי הוא לקיים ביום זה את מנהג התרת נדרים. מרבים ביום זה במתן צדקה.
- ד. המקפידים בדיני בישול והבערת אש בחג ובשבת משאירים נר הדולק לאורך כל החג כדי להעביר אש לצרכי בישול ולהדלקת הנרות בערב החג השני.
- ה. מדליקים את נרות השבת והחג טרם שקיעת החמה ומברכים טרם ההדלקה: "להדליק נר של שבת ויום טוב" ואת ברכת הזמן, "שהחיינו".

תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה

מוסף תפילה

זכר למוסף לראשי חודשים

יהי רצון מלפניך יי' אלוהינו שנעלה לפניך זיכרון אבותינו ואמותינו בהתקרבם אליך בימי קדם בהבאת מוספי ראשי חודשים כהלכתם; ומאז חרב מקדשנו היו ארשת שפתינו והגיון לבנו כקרבנות שהקריבו לפניך דורות קדם וכתרועתם ושוועתם, ככתוב: "וביזם שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם". (במדבר י' ח-י)

תכנת חֲדָשׁ וְקָרְבָּנוּ,
צִוִּית אֶת עַמְּךָ בְּסִינֵי לְשֹׁמְרוֹ.
חָרַב מִזְבַּח קָרְבָּנֹתֵינוּ,
נִשְׁרַף מִקְדָּשֵׁנוּ גְלוֹ אַבֹּתֵינוּ.
שׁוּמַע תְּפִלוֹת אֶתָּה אֵל,
בְּרָצוֹן אֲרֻשֶׁת שְׁפָתֵינוּ קִבַּל.
כִּכְתוּב עַל יַד נְבִיאָנוּ,
וַיִּשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ.

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהִי אַבֹּתֵינוּ וְאִמֹתֵינוּ. חֲדָשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה. לְשֹׁשׁוֹן וְלִשְׁמִחָה. לִישׁוּעָה וְלִנְחֻמָּה. לְפָרְנֶסָה וְלִכְלֻכָּלָה. לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלוֹם. לְסְלִיחַת חַטָּא וְעוֹן. וַיְהִי רֹאשׁ חֲדָשׁ הַזֶּה קֶזֶץ לְכָל צְרוּמֵינוּ. תְּחִלָּה לְפִדְיוֹן נַפְשֵׁנוּ. כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּחַרְתָּ. וְחָסִי רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים לָהֶם קִבְעַתָּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי', מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים.

זכר למוסף לשבת וראש חודש

יהי רצון מלפניך יי' אלוהינו שנעלה לפניך זיכרון אבותינו ואמותינו בהתקרבם אליך בימי קדם בהבאת מוספי שבת וראש חודש כהלכתם; ומאז חרב מקדשנו היו ארשת שפתינו והגיון לבנו כקרבנות שהקריבו לפניך דורות קדם וכתרועתם, ככתוב: "וביזם שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם". (במדבר י' ח-י)

תכנת חֲדָשׁ וְקָרְבָּנוּ,
צִוִּית אֶת עַמְּךָ בְּסִינֵי לְשֹׁמְרוֹ.
חָרַב מִזְבַּח קָרְבָּנֹתֵינוּ,
נִשְׁרַף מִקְדָּשֵׁנוּ גְלוֹ אַבֹּתֵינוּ.
שׁוּמַע תְּפִלוֹת אֶתָּה אֵל,
בְּרָצוֹן אֲרֻשֶׁת שְׁפָתֵינוּ קִבַּל.
כִּכְתוּב עַל יַד נְבִיאָנוּ,
וַיִּשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ.

אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהִי אַבֹּתֵינוּ וְאִמֹתֵינוּ. רְצָה נָא בְּמִנוּחָתֵנוּ וְחֲדָשׁ עֲלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת הַחֲדָשׁ הַזֶּה. לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה. לְשֹׁשׁוֹן וְלִשְׁמִחָה. לִישׁוּעָה וְלִנְחֻמָּה. לְפָרְנֶסָה וְלִכְלֻכָּלָה. לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלוֹם. לְמַחִילַת חַטָּא וְלִסְלִיחַת עוֹן. כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּחַרְתָּ מִכָּל הָאֲמוֹת וְשַׁבָּתוֹת לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחָסִי רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים לָהֶם קִבְעַתָּ:
בְּרוּךְ אַתָּה ה'. מִקְדָּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים:

סדר תחנון לתעניות

(אחרי תפילת העמידה בשחרית ובמנחה או בעת מעמד)

עָנְנוּ יי עָנְנוּ בַּיּוֹם צוֹם תַּעֲנִיתָנוּ כִּי בָצָרָה גְדוֹלָה אָנְחָנוּ. אֵל תִּפְּן אֵל רִשְׁעָנוּ וְאֵל תִּסְתַּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ וְאֵל תַּתְּעַלֵּם מִתַּחֲנִיתָנוּ. הִיָּה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעַתָּנוּ, וְיִהי חֶסֶדְךָ לְנַחֲמָנוּ. טָרָם נִקְרָא אֱלֹהֵי עָנְנוּ, כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִיָּה טָרָם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם." כִּי אַתָּה יי הַעוֹנָה בְּעַת צָרָה, פּוֹדֶה וּמְצִיל בְּכָל עַת צָרָה וְצוֹקָה: בְּרוּךְ אַתָּה יי הַעוֹנֶה בְּעַת צָרָה:

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חָנּוּנוּ וְעָנּוּנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

לְמַנְצַח בְּגִיּוֹנוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מְזֻמּוֹר לְדָוִד:
 יְהוָה אֵל בְּאִפְּךָ תוֹכִיחֵנִי וְאֵל בְּחִמְתְּךָ תִּיַסְרֵנִי:
 חָנּוּנִי יְהוָה. כִּי אֶמְלֵל אֲנִי. רַפְּאֵי יְהוָה. כִּי נִבְהָלוּ עַצְמֵי:
 וְנִפְשֵׁי נִבְהָלוּ מְאֹד. וְאַתָּה יְהוָה עַד מָתִי:
 שׁוֹבָה יְהוָה. חֲלֹצָה נַפְשִׁי. הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֶסֶדְךָ:
 כִּי אֵין בְּמוֹת זְכָרְךָ. בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה לְךָ:
 יִגְעַתִּי בְּאַנְחָתִי. אֲשַׁחֶה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי. בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אִמְסֶה:
 עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַס עֵינַי. עֲתֻקָּה בְּכָל צוּרְרֵי:
 סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אָנוּ. כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכֵי:
 שָׁמַע יְהוָה תַּחֲנִיתִי. יְהוָה תַּפְּלִתִי יִקַּח:
 יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ מְאֹד כָּל אִיבֵי. יִשְׁבוּ וַיִּבְשׂוּ רַגְעֵי:
 (תהילים ו')

אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים חֲטָאוּנוּ לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים אֵין לָנוּ מִלֶּךָ אֵלָּא אַתָּה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים בְּטַל מַעְלֵינוּ כָּל גְּרוֹת קִשּׁוֹת:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים בְּטַל מַחְשְׁבוֹת שׁוֹנְאֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים הַפֵּר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים כְּלָה כָּל צָר וּמַשְׁטָיִן מַעְלֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים כְּלָה דָבָר וְחָרָב וְרַעַב מִבְּנֵי בְרִיתְךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים סִלַּח וּמַחֵל לְכָל עוֹנוֹתֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים חֲזִירָנוּ בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים שְׁלַח רַפּוּאָה שְׁלֵמָה לְחוּלֵי עַמְּךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים זְכָרְנוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים זְכָרְנוּ לְחַיִּים טוֹבִים:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים זְכָרְנוּ לְגֵאֲלָה וּשְׁוֹעָה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים זְכָרְנוּ לְפִרְנֶסָה וְכִלְכֵּלָה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׂמִים זְכָרְנוּ לְסִלְיָהּ וּמְחִילָה:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל. וְאֵל יֹאבֵד יִשְׂרָאֵל. הַאֲמֹרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:
 שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית עַם אֶחָד. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד. הַמִּיחֲדִים שִׁמְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 יְהוָה אֶחָד:
 שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵית עַם קְדוֹשׁ. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי קְדוֹשׁ. הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשִׁלְשׁ
 קְדָשׁוֹת לְקְדוֹשׁ:

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חָנּוּנוּ וְעָנּוּנוּ. כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים. עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

תחנון לשלום ופדיון השבויים / הרב יהורם מזור

אֱלֹהֵינוּ, שְׁבַרְךָ אֶת אַמּוֹתֵינוּ שָׁרָה רַבָּקָה רַחֵל וְלֵאָה וְאֶת אַבּוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקוֹב,
 בְּרַךְ נָא אֶת חַיֵּי צָבָא הַהֲגֵנָה לְיִשְׂרָאֵל וּשְׂאֵר מַגְנֵי עַמָּנוּ הַעוֹמְדִים עַל מַשְׁמַרְתָּם. שְׁמֵרָם
 וְהַצִּילֵם מִכָּל צָרָה וְצוֹקָה וְתֵן בְּרַכָּה וְטָהַר בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיָהֶם.
 שְׁלַח הַצֵּלָה וּפְדִיּוֹן לְחַיֵּינוּ, לְאַזְרוּחֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְאַחֵינוּ, בְּנֵי הָעָם הַיְהוּדִי בְּכָל אַרְצוֹת
 פְּזוּרֵיהֶם, הַנְּתוּנִים בְּצָרָה וּבְשִׁבְיָהּ. רַחֵם, רַבּוֹנוּ שֵׁל עוֹלָם, עֲלֵיהֶם וְהוֹצִיאֵם מֵאֶפְלָה
 לְאוּרָה וּמִשְׁעַבֵּד לְגֵאֲלָה. חֲזַק רוּחָם, שָׁמַע תַּפְּלָתָם וּתְפַלְתָּנוּ וְהוֹשִׁיעֵם.
 שְׁלַח נָא בְּרַכְתְּךָ עַל עַמְּךָ, אָדוֹן עוֹלָמִים, לְאַמְהוֹת דּוֹאֲגוֹת וּלְאַבּוֹת דּוֹאֲבִים אָנָּא זְכָרָם
 בְּרַצְוֹנָךְ, פְּקֻדְנוּ בִישׁוּעָתְךָ, יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי בָּךְ בְּטַחְנוּ.
 אָנָּא, אֵל רַחֲמוּ, יִהְיוּ נָא רַחֲמֶיךָ עֲלֵינוּ וְזָכַר אֶת בְּרִיתְךָ עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ יְדִידְךָ וּפְרֵשׁ
 סִכַּת שְׁלוֹמְךָ עַל זָרַע יִשְׂרָאֵל בְּן הַגֵּר וְעַל בְּנֵי יִצְחָק בֶּן שָׁרָה, וְיִקְמִים בָּהֶם וּבְנוֹ הַכְּתוּב: כִּי
 זָרַע הַשְּׁלוֹם יִגְפֵן תָּמִד וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשְּׂמִים יִתְּנוּ טֶלֶם וְהַנְּחִלְתִּי אֶתְכֶם
 אֶת כָּל אֵלֶּה...וְהֵייתֶם בְּרַכָּה אֵל תִּירָאוּ. (עפ"י זכריה ח') וְנֹאמַר אָמֵן.

מנהגי אבלות וניחום אבלים

בשער זה מפורטים בתמצית ובקיצור הלכות ומנהגי האבלות וניחום האבלים. בהתאם לדרכה של היהדות הרפורמית הבחירה להקפיד בהלכות ולקיים את המנהגים השונים מסורה ליחיד ולבני המשפחה האבלים, ואין הכרח לקבלם כמקשה אחת. מותו של אדם קרוב והאבלות על לכתו הם אירועים קשים ומורכבים. ההתחשבות ברצונם וברגשותיהם של האבלים והרגישות להבדלים בגישות וברצונות של בני המשפחה השונים חשובה לא פחות מקיומם של המנהגים וההלכות. במקרה הצורך ניתן להסתייע ברבנינו לצורך עצה ומחשבה משותפת.

מי נוהג באבלות?

- א. חובת האבלות חלה על שבעה קרובים של הנפטר: אביו ואמו, בנו ובתו, אחיו ואחותו ובן/בת זוגו הנשואים לו. נוהגים במנהגי האבלות על פטירת הורה מאמץ, ילד מאומץ ואח שאומץ. כמו כן ניתן לנהוג במנהגי אבלות על פטירת אח/אחות לא ביולוגים.
- ב. קרובים נוספים כדוגמת נכדים או סבים וסבתות רשאים ויכולים לנהוג מקצת מנהגי האבלות יחד עם האבלים, לרבות לומר את הקדיש, אם האבלים נתנו לכך את הסכמתם.
- ג. בן שאביו אינו יהודי או אדם שהתגייר יכול לנהוג מנהגי אבלות על מות הורה או אח/אחות שאינם יהודים, ולומר לזכרם את תפילת הקדיש.

אנינות - מרגע הפטירה ועד ללוויה

- א. לאבלות ארבעה שלבים: אנינות, אבלות השבעה, אבלות השלושים, ובמקרה של פטירת הורים - אבלות שנה.
- ב. עם פטירתו של האדם, קרוביו החייבים באבלות מוגדרים כאוננים, עד הבאתו לקבורה. בתקופה זו מתמקדים האבלים בסידורי הלוויה ובהכנתה ואשר על כן הם פטורים מכל מצוות עשה. יחד עם זאת במידה והם בוחרים לעשות כן הם יכולים לנהוג במנהגי האבלות, לרבות אמירת קדיש בתפילה בציבור, עוד טרם הקבורה. על פי המנהג המסורתי, האוננים, בניגוד לאבלים בשבעה ובשלושים, אסורים באכילת בשר ושתית יין.

ג. המסורת היהודית מבקשת מהאבלים להביא את הנפטר לקבורה ללא שיהוי, הן מפני כבודו של המת והן בשל הרצון לסייע לאבלים להיכנס לתהליך האבלות וקבלת הניחומים. עם זאת במידה והשיהוי נעשה לכבודו של המת או לרווחתם של קרוביו האבלים (כדוגמת המתנה לבן משפחה המגיע מחו"ל) ניתן לעכב במידה סבירה את הלוויה.

השבעה

- א. עם הבאת הנפטר לקבורה וסתימת הגולל מתחילים האבלים את אבלות השבעה - תקופת האבל העיקרית.
- ב. על פי הכלל של "מקצת היום ככולו", יום הקבורה נחשב כיום הראשון של השבעה גם אם הקבורה הסתיימה סמוך לשקיעה. על פי אותו העקרון, האבלים רשאים לסיים את אבלות השבעה כבר בבוקר היום השביעי עם העלייה לקבר. במקרה בו נערכה הלוויה ביום ראשון מסתיימת השבעה עם צאת השבת, ואין האבלים נדרשים לשבת במוצאי שבת, גם אם העלייה לקבר נעשית בבוקר יום ראשון.
- ג. על פי רוב נוהגים לשבת בביתו של הנפטר, אולם אין בכך הכרח. האבלים יכולים לפצל את הישיבה במהלך השבעה בין בית הנפטר לביתם. האבלים יכולים לשוב בתום כל יום אבלות אל ביתם לצורך שינה והתארגנות, אם כי משפחות רבות נוהגות שהאבלים ישנים בבית בו יושבת המשפחה.
- ד. עם שובם של האבלים מבית הקברות מוגשת להם סעודת הבראה על ידי קרובים או שכנים. אכילת סעודת ההבראה מוגדרת כחובה המוטלת על האבלים ועל המנחמים הקרובים והיא מיועדת לרווחתם הגופנית של האבלים השבים מהלוויה ועל מנת שלא להותירם לבדם. בכל מקום יש לברר ברגישות עם האבלים האם הם מעוניינים שילוו אותם בשובם מהלוויה.
- ה. לאבלים מותר לבצע את מטלות הבית השוטפות כדוגמת הכנת מזון לארוחותיהם, ניקיון הבית וכו'. יחד עם זאת מן הראוי שקרוביהם והמנחמים יסייעו בידם או ייטלו מידם משימות אלו, במידה והדבר מסייע לאבלים ומקל עליהם.
- ו. מן הבחינה ההלכתית, מוטלים על האבלים מספר איסורים במהלך ימי השבעה:
  1. איסור עשיית מלאכה: האבל אינו עוסק במלאכתו או בעסקו. יחד עם זאת במקרה של חשש לנזק משמעותי, מותר לאבל להסתייע באחרים לצורך הטיפול במלאכה, ובהעדר ברירה - אף לעשות הדבר בעצמו.

2. איסור רחיצה, סיכה ואיפור - האבלים אסורים ברחיצה לשם תענוג, להבדיל מרחיצת הגוף מטעמים הגייניים. נוהגים שלא להתאפר אך אין מניעה מלהשתמש בתכשירים הגייניים כדוגמת דאודורנט.
3. איסור תספורת וגילוח - האבל אינו מסתפר ומתגלח במהלך השבעה. אין מניעה על האבל מלהסתרק ולהתקין את שערו.
4. ישיבה על כסא שפוף - נוהגים שהאבלים, בזמן ישיבתם, יושבים על הקרקע או על כסא נמוך.
5. נעילת נעלי עור - האבל אסור בנעילת נעלי עור. אין מניעה לנעול נעלי בד וכדו'.
6. איסור כיבוס וגיהוץ - האבל אינו מכבס בגדיו במהלך השבעה ואינו לובש בגדים חדשים. נוהגים שהאבל על אמו או אביו לובש את הבגד בו בוצע הקריעה במשך ימי השבעה.
7. קיום יחסי אישות - האבל אסור בקיום יחסי אישות במהלך כל ימי השבעה.
8. איסור שמחה והשתתפות באירועי שמחה - האבל אסור בגילויי שמחה, כשמיעת מוזיקה לצורך תענוג או בהשתתפות באירועי שמחה במהלך השבעה.
9. איסור תלמוד תורה - האבל אסור בלימוד תורה לשמה, שכן הדבר מביא לידי שמחה. בשל כך - האבל אינו עולה לתורה במהלך השבעה, לרבות בשבת. נוהגים שהמנחמים יכולים לומר דברי תורה לזכרו של הנפטר בבית האבלים, ומשתדלים להתמקד בענייני אבלות, זיכרון וניחום אבלים.
10. איסור שאילת שלום - האבל אינו דורש בשלום של אחרים ואינו משתמש במטבע הברכה "שלום".
11. איסור אכילת פרי חדש או קניית חפץ חדש - האבל אינו משתמש בחפץ חדש או לובש בגד חדש במהלך השבעה. נוהגים שלא לאכול פרי בפעם הראשונה בעונה כדי להימנע מברכת "שהחיינו".
12. בצד האיסורים ההלכתיים קיימים מנהגים נוספים שרווחים ברבות מן העדות: הדלקת נר נשמה, כיסוי המראות בבית ועוד.
13. נוהגים להתפלל עם האבלים בביתם על מנת לאפשר להם לומר קדיש אבלים תוך כדי התפילה. האבלים יכולים לשמש כשליחי ציבור, ומנהג חלק מהקהילות להקפיד דווקא שהאבלים יעברו לפני התיבה בימי השבעה.

14. לאחר התפילה ניתן גם לומר את תפילת "אל מלא רחמים" או את תפילת ההשכבה. בקהילות היהדות המתקדמת סופרים נשים וגברים למניין ונוהגים שהן האבלים והן האבלות אומרות קדיש.
15. בבוקר היום השביעי של השבעה נוהגים לעלות לקבר הנפטר/ת ולערוך אזכרה. עדות ספרד נוהגות לערוך אזכרה וסעודה לזכר הנפטר בלילו של היום השביעי, במקום בו יושבים האבלים.
16. בחנוכה נוהגים להדליק נרות בבית האבלים. יש הנוהגים בפורים לקרוא את מגילת אסתר בבית האבלים ויש הנוהגים לצאת לשמיעת המגילה לבית הכנסת.

אבלות בשבת ובחג

- א. יום השבת נספר כאחד מימי השבעה. יחד עם זאת ביום זה לא נוהגים את מנהגי האבלות הפומביים, אלא רק מנהגי אבלות שבצנעא. אשר על כן האבלים רשאים להחליף בגדיהם, לנעול נעלי עור, לצאת לבית הכנסת לתפילות השבת, לערוך סעודות שבת וכו'. אין מניעה מביקורים של מנחמים ביום שבת, אולם נוהגים שרק הקרובים ביותר לאבלים עושים כן.
- ב. חגי התורה: ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, פסח ושבועות מפסיקים את אבלות השבעה, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר לפני כניסת החג. אבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג ואפילו בתוך חול המועד (במקרה של סוכות ופסח). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.
- ג. קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבלות השבעה עם צאת החג למשך שבעה ימים. יחד עם זאת אם האבלים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד הם רשאים לעשות כן, מבלי שהם חייבים במנהגי האבלות עצמם במהלך ימי חול המועד. עם צאת החג מקבלים פני מנחמים עד היום השביעי מהקבורה, ואין הכרח לקבל פני מנחמים עד להשלמת שבעת ימי האבל.
- ד. משפחה המביאה את יקירה לקבורה לפני חג או במהלך ימי חול המועד ראוי ותבהיר את רצונה מבחינת ניחום האבלים במודעות האבל או בהעברת השמועה דרך קרובים ומכרים.

ניחום אבלים

- א. ניחום אבלים הוא אחד מן הביטויים המרכזיים במסורת היהודית למעשה של גמילות חסדים. במעשה זה טמונים במקביל הפגנת הכבוד לאדם הנפטר וליקיריו האבלים (ובלשון המסורת: כבוד המת וכבוד החיים).
- ב. עיקר חובת ניחום האבלים בשעה שהאדם מתאבל על מתו את אבלות השבעה. יחד עם זאת יכול אדם לנחם את האבלים גם במהלך אבלות השלושים אם נמנע ממנו לנחמו במהלך שבוע האבל.
- ג. עיקר ניחום האבלים נעשה פנים אל פנים, אולם בהעדר יכולת לנחם את האבלים בביתם ניתן לנחם גם בכתב או הטלפון.
- ד. המנחם צריך לנהוג ברגישות באבל ובתחושותיו. להימנע מלכפות עליו שיחה על הנפטר, לאפשר לו להשיח באשר על לבו, וברצותו - להימנע כלל משיחה. מנגד אם האבל מבקש לשוחח על יקירו - להאזין לו ולתמוך בו. יש להיזהר מלהטיף לאבל על דרכי התנהלותו בתקופת האבלות ולאפשר לו להביע את צערו בדרך שיבחר.
- ה. נוהגים שלא לנחם אבלים בשבת אלא רק הקרובים להם ביותר. בהעדר קרובים יש לבדוק עם האבל אם הוא מעוניין שלא להיוותר לבדו במהלך השבת.
- ו. ניתן לנחם אבלים בחג - אך גם כאן ראוי והדבר יעשה על ידי הקרובים. נוהגים לנחם אבלים בחול המועד לאחר קבורת יקירם, אלא אם האבלים מבקשים לקבל פני מנחמים רק מצאת החג, במקביל לשבעת ימי האבלות בהם הם חייבים.
- ז. לכל עדה, קהילה ומשפחה - מנהגים ומסורות של ניחום אבלים, ומן הראוי שהמנחמים יכוונו לדרכו של האבל ולמנהגיו.

אבלות השלושים

- א. בתום אבלות השבעה, מתחילה תקופת האבלות המשנית הנמשכת עד ליום השלושים ממועד הלוויה. אבלות זו נוהגת על פטירתם של אותם הקרובים עליהם יושבים "שבעה".
- ב. מן הבחינה ההלכתית נוהגים בתקופת ה"שלושים" חלק מצומצם ממנהגי האבלות שנוהגים במהלך השבעה: איסור גילוח ותספורת; איסור השתתפות באירועי שמחה; איסור רכישת בגדים חדשים, ציוד וריהוט שאינם לצורך משמעותי או דחוף.
- ג. חתן או כלה, שבמועד חופתם שנקבע מראש מצויים באבלות השלושים, עורכים

- את חתונתם כמתוכנן, לרבות כל גילויי השמחה. קרוביהם המצויים אף הם באבלות השלושים (לדוג': הוריהם ואחיהם) יכולים לטול חלק בחתונה, אך נמנעים מגילויי שמחה יתרים (ויש הנמנעים מהריקודים).
- ד. מנחמים שלא עלה בידם להראות פנים לאבל במהלך השבעה, עושים זאת במהלך אבלות השלושים, תוך תיאום עם האבל והתחשבות ברצונו להמשיך ולקבל מנחמים.
  - ה. ביום השלושים ממועד הלוויה עולים לקבר הנפטר ועורכים אזכרה. עדות ספרד נוהגות לערוך אזכרה בבית הנפטר או בבית האבלים בליל יום השלושים, ויש הנוהגים לערוך את האזכרה בבית הכנסת.
  - ו. רבים נוהגים להעמיד את המצבה על קבר הנפטר לקראת אזכרת השלושים ויש הנוהגים להמתין עד לתום שנת האבל הראשונה.
  - ז. ימים טובים (ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, שמחת תורה, פסח ושבועות) מפסיקים את אבלות השלושים בדומה להפסקת אבלות השבעה.
  - ח. אם החל האבל את אבלות השבעה בסמוך לראש השנה מבטל חג זה את אבלות השבעה. לאחר החג נוהג האבל במנהגי אבלות השלושים עד ליום הכיפורים וחג זה מבטל אבלות זו. החל האבל את אבלות השבעה בסמוך ליום הכיפורים, תופסק האבלות עם כניסת החג, וחג הסוכות יבטל את אבלות השלושים. במקרה של ביטול אבלות השלושים נוהגים לערוך את האזכרה בערב החג, ויש הנוהגים להמתין עם האזכרה לחלוף שלושים ימים בכל מקרה.

אבלות השנה על פטירת הורים

- א. במקרה של אבלות על מות אב או אם, האבלות אינה מסתיימת אחרי שלושים ימים אלא נמשכת שנה שלמה מיום הקבורה. תקופת אבלות זו אינה נוהגת על מות הקרובים האחרים עליהם חייבים באבלות ה"שבעה" וה"שלושים". אבלות השנה נמשכת בכל מקרה שנים עשר חודשים בלבד, לרבות בשנה מעוברת.
- ב. מן הבחינה ההלכתית נוהגים שלא להשתתף באירועי שמחה במהלך השנה, לצאת לטיולים של תענוג (להבדיל מחופשות לטובת מנוחה והחלפת כוח) וכן לא לקנות קניות חדשות של מותרות (להבדיל מקניות של צורך).
- ג. אין הכרח מן הבחינה ההלכתית לדחות מועד של חתונה שנקבע מראש למועד בו החתן והכלה מצוים באבלות השנה על הורה. הורים ואחים רשאים לטול חלק בחתונת ילדם / אחיהם במהלך אבלות השנה על מות ההורה, אך מצמצמים את גילויי השמחה כדוגמת הריקודים.

משך אמירת קדיש

- א. תפילת הקדיש היא התפילה העיקרית הנאמרת לזכרם של הנפטרים על ידי קרוביהם האבלים. את התפילה אומרים בעת הלוויה ובאזכרות וכן בכל אחת מתפילות היום במהלך תקופת האבלות.
- ב. על כל הנפטרים, למעט אם ואב, אומרים קדיש במשך כל אבלות השלושים ובימי הזיכרון השנתיים. האבלים על מות אב או אם אומרים את הקדיש במשך שנה שלמה. יש הנוהגים לומר את הקדיש במשך אחד עשר חודשים בלבד.
- ג. במהלך תקופת האבלות האבלים אומרים גם את נוסח "קדיש דרבנן" הנאמר לאחר לימוד תורה בציבור.

יום הזיכרון השנתי

- א. מדי שנה נוהגים לציין את יום הפטירה בעליה לקבר ו/או במעמד תפילה ולימוד. עדות ספרד נוהגות לערוך סעודה ואזכרה בליל יום הזיכרון השנתי בבית הנפטר, בבית קרוביו או בבית הכנסת.
- ב. בשנה הראשונה נוהגים לציין את יום האזכרה בתאריך הקבורה. החל מן השנה השנייה מציינים את יום האזכרה בתאריך הפטירה.
- ג. ביום הזיכרון השנתי נוהגים להדליק נר נשמה. נוהגים לעלות לתורה בשבת שלפני יום האזכרה וביום האזכרה עצמו אם חל ביום בו קוראים בתורה.
- ד. חל יום הזיכרון השנתי בשבת, יש הנוהגים להקדים את העליה לקבר ליום שישי ויש הנוהגים לאחר ליום ראשון.
- ה. בשנה מעוברת - עדות ספרד נוהגות לקיים את יום האזכרה באדר ב'. עדות אשכנז - באדר א', למעט אם תאריך הפטירה עצמו היה בחודש אדר ב' בשנה מעוברת.
- ו. קרובי הנפטר שהיו חייבים באבלות אחרי פטירתו אומרים ביום הזיכרון השנתי את הקדיש במסגרת תפילות היום. יש הנוהגים שאדם המציין יום זיכרון לפטירת אחד מקרוביו (עליהם הוא היה חייב באבלות) משמש כשליח הציבור בתפילות הנערכות ביום הזיכרון.
- ז. בשבת שלפני יום הזיכרון השנתי נוהגים לעלות לתורה. בעדות ספרד אומרים את סדר ההשכבה לזכר הנפטר לאחר העלייה.

תפילות זיכרון בבית הכנסת

- א. בקהילות אשכנז, וכך גם במנהג קהילות היהדות הרפורמית בישראל, נוהגים לומר סדר הזכרת נשמות בבית הכנסת בארבעה מועדים: יום הכיפורים (לאחר קריאת התורה בשחרית או במנחה), שחרית שמיני עצרת (שמחת תורה), שחרית שביעי של פסח ושחרית חג השבועות.
- ב. במסגרת סדר הזכרת הנשמות אומרים את תפילת היזכור ואת תפילת אל מלא רחמים.
- ג. בקהילות ספרד נוהגים לומר השכבות לזכר הנפטרים בליל יום הכיפורים ולאחר העלייה לתורה בשבת שלפני יום הזיכרון השנתי.

**בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה אֶדְנִי יְהוָה דְּמַעָה מֵעַל כָּל
פְּנִים וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי יְהוָה דִּבֶּר.
ישעיהו כה ח**

לוח קריאה בתורה במסלול תלת שנתי

משה רבנו תיקן להן לישראל, שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית, כדי שלא ישהו שלושה ימים, בלא שמיעת תורה. ועזרא הסופר תיקן שיהיו קורין כן במנחה בכל שבת, משום יושבי קרנות; וגם, הוא תיקן שיהיו הקורין בשני ובחמישי שלושה בני אדם, ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים... המנהג הפשוט בכל ישראל, שמשלימין את התורה בשנה אחת: מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות, וקורין בסדר "בראשית" (בראשית א,א); בשנייה, "אלה, תולדות נוח" (בראשית ו,ט); בשלישית, "ויאמר ה' אל אברם" (בראשית יב,א). וקוראין והולכין על הסדר הזה, עד שגומרין התורה בחג הסוכות. ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים, ואינו מנהג פשוט.

היד החזקה, הלכות תפילה, פרק יב א ו-ג; פרק יג א

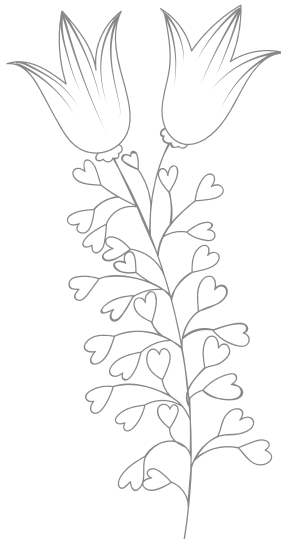
לפניכם לוח חלוקת פרשות התורה לשלושה מחזורי קריאה שנתיים, כמנהג רוב קהילותינו.

לתשומת לבכם, מספר ככלים והערות:

- בחלק מן הפרשות ישנן חזרות על פסוקים במחזורים השונים משום כללי החלוקה של הפרשה לעליות.
- שירת הים ועשרת הדברות בפרשות יתרו וזאתחנן, הוכללו בכל אחד ממחזורי הקריאה. לשם כך, מוצע בחלק מן השנים לבצע דילוג במהלך הקריאה בפרשה, למרות שעל פי המנהג המסורתי לא נוהגים לדלג בקריאה בתורה.
- פרשות האזינו וזאת הברכה נקראות תמיד בשלמותן בשבת שלפני חג הסוכות ובשמיני עצרת בהתאמה.
- פרשות ניצבים ויולך נקראות בשלמותן בשנים בהן הן אינן מחוברות (בשל מספר הפסוקים המועט בכל אחת מהן). בשנים בהן שתי הפרשות מחוברות קוראים את המחצית האחרונה של ניצבים והמחצית ראשונה של וילך, על מנת לקרוא מתוך שתיהן.
- יתר הפרשות המחוברות חולקו כל אחת לשלושה מחזורי קריאה. בשנים בהן הפרשות נקראות בנפרד, יקרא המחזור המתאים. בשנים בהן הפרשות מחוברות, יקרא השליש המתאים מכל אחת משתי הפרשות, וזאת על מנת שבכל מחזור קריאה שנתי יקראו פסוקים מכל נ"ד פרשות התורה. המעבר בין הפרשות יבוצע לאחר העלייה השלישית או הרביעית. פסוקי המפטיר יקראו מתוך הפרשה המחוברת השנייה, כמפורט בטבלה.

הכללים העיקריים לחלוקת הפרשות לעליות:

- בכל עליה ישנם לפחות 3 פסוקים. במקום בו הדבר לא ניתן אפשר לחזור על פסוק מן העלייה הקודמת.
- כאשר מחלקים הקריאה לשלוש עליות בלבד (מנחה של שבת, שני וחמישי, חנוכה, פורים ותענית ציבור), נוהגים לקרוא לפחות עשרה פסוקים.
- יש להשתדל שלא לסיים עליה במילה קשה כמו מוות או קללה.
- אין להתחיל או לסיים עליה בקריאת פחות משלושה פסוקים לפני תחילה או סוף של פרשה פתוחה או סגורה.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
יתרו	יח 1 - יח 27 + מפטיר כ 14-1	יט 1 - כ 23	יט 1 - כ 23	כ 18-22	מוצע לקרוא את עשרת הדברות בכל שנה. בשנה א, עשרת הדברות עליה שביעית או מפטיר. שנים ב-ג קריאה זהה.
משפטים	כא 1 - כב 3	כב 4 - כג 19	כג 20 - כד 18	כד 15-18	
תרומה	כה 1 - כה 30	כה 31 - כו 30	כו 31 - כז 19	כז 17-19	
תצוה	כז 20 - כח 30	כח 1 - כט 18	כט 19 - ל 10	ל 8-10	
כי תשא	ל 11 - לא 17	לא 18 - לג 11	לג 12 - לד 35	לד 33-35	
ויקהל	לה 1 - לו 7	לו 8 - לז 9	לז 10 - לח 20	לח 18-20	
פקודי	לח 21 - לט 21	לט 22 - מ 16	מ 17 - מ 38	מ 34-38 + חזק	
ויקהל-פקודי				מ 34-38 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).
חומש ויקרא					
ויקרא	א 1 - ב 16	ג 1 - ד 21	ה 22 - ו 26	ה 24-26	
צו	ז 10 - ח 11	ט 11 - י 38	י 11 - יא 36	יא 33-36	
שמיני	י 11 - יא 11	יב 12 - יג 12	יד 13 - יא 47	יא 45-47	
תזריע	יב 1 - יג 17	יד 9 - טו 39	טז 29 - יז 59	יז 57-59	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
מצורע	יד 1 - טו 32	טז 21 - יז 57	יח 1 - יט 33	יט 31-33	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
תזריע מצורע				יט 31-33	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
חומש בראשית					
בראשית	א 1 - ב 25	ג 1 - ד 26	ה 1 - ו 8	ו 5-8	
נח	ז 1 - ח 16	ט 17 - י 20	יא 21 - יב 32	יב 29-32	
לך לך	יב 1 - יג 18	יד 1 - טו 21	טז 1 - יז 27	יז 24-27	
וירא	יח 1 - יט 16	כא 4 - כב 17	כג 5 - כד 24	כד 20-24	
חיי שרה	כה 1 - כו 9	כז 10 - כח 51	כט 52 - ל 18	לא 16-18	
תולדות	כה 19 - כו 23	כז 24 - כח 29	כז 22 - כח 9	כח 7-9	מוצע לחזור גם בשנה ג' על פסוקי ברכת יצחק ליעקב.
ויצא	כח 10 - כט 35	ל 1 - ל 43	לא 1 - לב 2	לב 1-3	
וישלח	לב 3 - לד 20	לה 1 - לה 15	לו 16 - לו 43	לו 40-43	הפרשה מתחילה במילים "וישלח יעקב". ישנם הבדלים במספור הפסוקים במהדרות תנ"ך שונות.
וישב	לו 1 - לז 36	לח 1 - לח 30	לט 1 - מ 23	מ 20-23	
מקץ	מא 1 - מא 52	מב 53 - מג 15	מג 16 - מד 17	מד 14-17	
ויגש	מד 18 - מה 15	מה 16 - מו 27	מו 28 - מז 27	מז 25-27	
ויחי	מז 28 - מח 22	מט 1 - מט 28	מט 29 - נ 26	נ 23-26 + חזק	
חומש שמות					
שמות	א 1 - ב 25	ג 1 - ד 17	ה 18 - ו 11	ה 122-1	
וארא	ז 1 - ח 13	ט 14 - י 28	יא 1 - יב 35	יב 33-35	
בא	י 1 - יא 10	יב 1 - יג 36	יד 37 - טו 16	יג 14-16	
בשלח	יג 17 - יד 26	יד 27 - טו 10	טז 11 - יז 16, יז 21-30	יז 14-16	מוצע לקרוא בכל שנה את שירת הים. בשנה ב' פותחים הקריאה בשירת הים. בשנה ג' עליה ראשונה היא שירת הים ויתר העליות בחלקה האחרון של הפרשה.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
חקת	יט 1 - כ 6	כ 7 - כ 29	כא 1 - כב 1	כא 34 - כב 1	
בלק	כב 2 - כב 38	כב 39 - כג 30	כד 1 - כה 9	כה 9 - 7	
פינחס	כה 10 - כו 56	כו 57 - כז 15	כח 16 - ל 1	כט 35 - ל 1	
מטות	ל 2 - לא 24	לא 25 - לא 54	לב 1 - לז 42	לב 40-42	
מסעי	לג 1 - לג 39	לג 40 - לד 29	לה 1 - לו 13	לו 11-13 + חזק	
מטות ומסעי				לו 11-13 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי משתי הפרשות.
חומש דברים					
דברים	א 1 - א 38	ב 39 - ב 30	ב 31 - ג 22	ג 20-22	
ואתחנן	ג 23 - ד 40 שביעית/ מפטיר: ה 6-18	ד 41 - ו 3	ז 1 - ח 11 עליה א: ה 11 ז - 4 16-18	ז 9-11	מוצע לקרוא עשרת הדברות בכל שנה. בשנה א, עשרת הדברות - עליה שביעית או מפטיר. שנה ג' - עשרת הדברות עליה ראשונה.
עקב	ז 12 - ט 3	ט 4 - י 11	יא 12 - יא 25	יא 22-25	
ראה	יא 26 - יג 1	יג 2 - יד 29	טו 1 - טז 17	טז 13-17	
שופטים	טז 18 - יח 8	יח 9 - יט 21	כ 1 - כא 9	כא 7-9	
כי תצא	כא 10 - כב 29	כב 1 - כד 9	כד 10 - כה 19	כה 17-19	
כי תבוא	כו 1 - כז 8	כז 9 - כח 14	כח 1 - כט 5	כט 6-8	
ניצבים		כט 9 - ל 20 כל הפרשה		ל 15-20	בשנה ג' חוזרים על פסוקי הברכה הנקראים גם בשנה ב'. קוראים הקללות בעליה אחת. ניצבים נקראת בשלמותה בכל שנה בה היא אינה מחוברת לוילך.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
אחרי מות	טז 1 - 34	טז 25 - יח 5	יז 1 - יח 30	יח 28-30	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
קדושים	יט 1 - 32	יט 23 - כ 22	כ 1-27	כ 25-27	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
אח"מ וקדושים				כ 25-27	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).
אמור	כא 1 - כב 16	כב 17 - כג 22	כג 23 - כד 23	כד 21-23	
בהר סיני	כה 1-28	כה 14 - 38	כה 29 - כו 2	כה 55 - כו 2	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
בחקותי	כו 3 - כז 8	כז 1 - 31	כז 1 - 31	כז 32-34 + חזק	שנה ראשונה - ברכות וקללות. הקללות נקראות בעליה אחת ולפיכך הקריאה ממשיכה גם לפרשת הנדרים. שנה ב' ו-ג' אותה הקריאה.
בהר בחקותי				כז 32-34 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי משתי הפרשות.
חומש במדבר					
במדבר	א 1 - א 54	ב 1 - ג 13	ג 14 - ד 20	ד 20-22	
נשא	ד 21 - ה 31	ה 1 - ו 29	ו 30 - ז 89	ז 87-89	
בהעלתך	ח 1 - ט 14	ט 15 - י 36	יא 1 - יב 16	יב 14-16	
שלח לך	יג 1 - יד 7	יד 8 - טו 7	טו 8 - טז 41	טז 37-41	
קרח	טז 1 - טז 35	יז 1 - יז 24	יז 25 - יח 32	יח 30-32	

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
וילך		לא 1-30 כל הפרשה		לא 28-30	וילך נקראת בשלמותה בכל שנה בה היא אינה מחוברת לניצבים.
ניצבים וילך		ל 11 - לא 13		לא 28-30	בשנים בהן שתי הפרשות מחוברות קוראים מחצית מפרשת ניצבים ומחצית מפרשת וילך.
האזינו		לב 1 - לב 52 כל הפרשה		לב 48-52	האזינו נקראת כל שנה בשלמותה.
וזאת הברכה		-----		-----	הפרשה נקראת ביום שמיני עצרת ושמחת תורה.

חזק חזק ונתחזק !